

DUTCH BIRDING

VOLUME 37 • NO 2 • 2015

Dutch Birding

Internationaal tijdschrift over
Palearctische vogels

REDACTIE

Dutch Birding
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Nederland
editors@dutchbirding.nl

FOTOREDACTIE

Dutch Birding
p/a René Pop
Postbus 31
1790 AA Den Burg-Textel
Nederland
rene.pop@dutchbirding.nl

ABONNEMENTENADMINISTRATIE

Maartje Doorn
Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Nederland
circulation@dutchbirding.nl

WWW.DUTCHBIRDING.NL
webredactie@dutchbirding.nl

BESTUUR

Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Nederland
dba@dutchbirding.nl

COMMISSIE DWAALGASTEN

NEDERLANDSE AVIFAUNA
CDNA
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Nederland
cdna@dutchbirding.nl

COMMISSIE SYSTEMATIEK

NEDERLANDSE AVIFAUNA
CSNA, p/a George Sangster
csna@dutchbirding.nl

INSPREEKLIJN
010-4281212

INTERNET
www.dutchbirding.nl

Dutch Birding

HOOFDREDACTEUR Arnoud van den Berg (023-5378024, arnoud.van.den.berg@dutchbirding.nl)

ADJUNCT HOOFDREDACTEUR Enno Ebels (030-2961335, enno.ebels@dutchbirding.nl)

UITVOEREND REDACTEUR André van Loon (020-6997585, andre.van.loon@dutchbirding.nl)

FOTOGRAFISCH REDACTEUR René Pop (0222-316801, rene.pop@dutchbirding.nl)

REDACTIERAAD Peter Adriaens, Sander Bot, Ferdy Hieselaar, Gert Ottens, Roy Slaterus, Roland van der Vliet en Rik Winters

REDACTIE-ADVIESRAAD Peter Barthel, Mark Constantine, Andrea Corso, Dick Forsman, Ricard Gutiérrez, Killian Mullarney, Klaus Malling Olsen, Magnus Robb, Hadoram Shirihai en Lars Svensson

REDACTIEMEDEWERKERS Max Berlijn, Harvey van Diek, Nils van Duivendijk, Steve Geelhoed, Marcel Haas, Jan van der Laan, Hans van der Meulen, Martijn Renders, Kees Roselaar, Vincent van der Spek, Jan Hein van Steenis, Pieter van Veelen en Peter de Vries

LAY-OUT André van Loon

PRODUCTIE André van Loon en René Pop

ADVERTENTIES Debby Doodeman, p/a Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam
advertising@dutchbirding.nl

ABONNEMENTEN De abonnementsprijs voor 2015 bedraagt: EUR 39.50 (Nederland en België), EUR 40.00 (rest van Europa) en EUR 43.00 (landen buiten Europa). Abonnees in Nederland ontvangen ook de dvd-compilatie over zeldzame soorten in Nederland.

U kunt zich abonneren door het overmaken van de abonnementsprijs op bankrekening (IBAN): NL95 INGB 0000 1506 97; BIC: INGBNL2A ten name van Dutch Birding Association te Amsterdam, ovv 'abonnement Dutch Birding' en uw postadres. Het abonnement loopt per kalenderjaar. Na ontvangst van de betaling worden reeds verschenen nummers van de lopende jaargang nagezonden.

Dutch Birding is een tweemaandelijks tijdschrift. Het publiceert originele artikelen en mededelingen over morfologie, systematiek, voorkomen en verspreiding van vogels in de Benelux, Europa en elders in het Palearctische gebied. Het publiceert tevens bijdragen over vogels in het Aziatisch-Pacifische gebied en andere gebieden.

Voor taxonomie, volgorde en naamgeving van vogels in Dutch Birding worden de volgende overzichten aangehouden: *Dutch Birding-vogelnamen* door A B van den Berg (2008, Amsterdam; online update 2015, www.dutchbirding.nl/page.php?page_id=228) (taxonomie en wetenschappelijke, Nederlandse en Engelse namen van West-Palearctische vogels); *The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world* (derde editie, door E C Dickinson (redactie) 2003; vierde editie, deel 1, door E C Dickinson & J V Remsen Jr (redactie) 2013) (taxonomie en wetenschappelijke namen van overige vogels van de wereld); en *IOC world bird names 5.1* door F Gill & D Donsker (2015, www.worldbirdnames.org) (Engelse en Nederlandse namen van overige vogels in de wereld; Nederlandse namen door P Vercruijse en A J van Loon).

Voor (de voorbereiding van) bijzondere publicaties op het gebied van determinatie en/of taxonomie kan het Dutch Birding-fonds aan auteurs een financiële bijdrage leveren (zie Dutch Birding 24: 125, 2001, en www.dutchbirding.nl onder 'Tijdschrift').

www.dutchbirding.nl

WEBREDACTIE Garry Bakker, Gijsbert van der Bent, Wietze Janse en Ben Wielstra. **FOTOREDACTIE** Herman Bouman, Jaap Denee en Menno van Duijn. **GELUIDENREDACTIE** Kasper Hendriks **WEBMASTERS** Albert van den Ende en Jeroen van Vianen (DBAlerts).

Dutch Birding Association

BESTUUR Arjan van Egmond (voorzitter, 071-4010656; 06-21585788), Rob Gordijn, Toy Janssen, Marten Miske (secretaris), Kees de Vries (penningmeester) en Han Zevenhuizen; tevens is de redactie van Dutch Birding met een zetel vertegenwoordigd. **BESTUURSMEDEWERKERS** Jurriën van Deijk, Debby Doodeman, Maartje Doorn, Thomas van der Es, Rob Halfé, Wietze Janse (Dutch Bird Alerts), Arnold Meijer, Marc Plom, Henk van Rijswijk, Pieter van Veelen, Jeroen van Vianen, Ruben Vlot en Steven Wytama.

Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA)

LEDEN Rob van Bemmelen, Sander Bot, Nils van Duivendijk (voorzitter), Ies Meulmeester, Arjan Ova, Willem van Rijswijk, Roy Slaterus en Rik Winters. **MEDEWERKER** Marcel Haas (archivaris). De CDNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie.

Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna (CSNA)

LEDEN Arnoud van den Berg, André van Loon, Kees Roselaar en George Sangster (secretaris). De CSNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie.

© 2015 Stichting Dutch Birding Association. Het copyright van de foto's en tekeningen blijft bij de fotografen en tekenaars. ISSN 0167-2878.

Drukkerij robstolk®, Mauritskade 55, 1092 AD Amsterdam, Nederland, www.robstolk.nl

Dutch Birding

CHIEF EDITOR Arnoud van den Berg (+31-235378024, arnoud.van.den.berg@dutchbirding.nl)

DEPUTY CHIEF EDITOR Enno Ebels (+31-302961335, enno.ebels@dutchbirding.nl)

EXECUTIVE EDITOR André van Loon (+31-206997585, andre.van.loon@dutchbirding.nl)

PHOTOGRAPHIC EDITOR René Pop (+31-222316801, rene.pop@dutchbirding.nl)

EDITORIAL BOARD Peter Adriaens, Sander Bot, Ferdy Hieselaar, Gert Ottens, Roy Slaterus, Roland van der Vliet and Rik Winters

EDITORIAL ADVISORY BOARD Peter Barthel, Mark Constantine, Andrea Corso, Dick Forsman, Ricard Gutiérrez, Killian Mullarney, Klaus Malling Olsen, Magnus Robb, Hadoram Shirihai and Lars Svensson

EDITORIAL ASSISTANTS Max Berlijn, Harvey van Diek, Nils van Duivendijk, Steve Geelhoed, Marcel Haas, Jan van der Laan, Hans van der Meulen, Martijn Renders, Kees Roselaar, Vincent van der Spek, Jan Hein van Steenis, Pieter van Veelen and Peter de Vries

LAY-OUT André van Loon

PRODUCTION André van Loon and René Pop

ADVERTISING Debby Doodeman, c/o Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam
advertising@dutchbirding.nl

SUBSCRIPTIONS The subscription rate for 2015 is: EUR 39.50 (Netherlands and Belgium), EUR 40.00 (Europe) and EUR 43.00 (countries outside Europe). Subscribers in the Netherlands also receive the DVD compilation of rare birds in the Netherlands.

Subscribers in European countries are kindly requested to pay the subscription fee to Dutch Birding Association, Amsterdam, on bank account (IBAN: NL95 INGB 0000 1506 97; BIC: INGBNL2A; please mention 'subscription Dutch Birding' and your full address. If this is not an option, payment by credit card is possible (see for details below).

British subscribers are requested to pay preferably by bank transfer too, although payment by Sterling cheque remains possible. Cheques should be sent to Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Netherlands.

Subscribers in countries outside Europe can make their payment by credit card (Access, Eurocard, MasterCard or Visa). Please send your credit card details (card type, card number, expiry date, security code) and full address to our postal address (see above; please append signature) or by e-mail to circulation@dutchbirding.nl. Subscription is per calendar-year. After receipt of payment, already published issues of the running volume will be sent.

Dutch Birding is a bimonthly journal. It publishes original papers and notes on morphology, systematics, occurrence and distribution of birds in the Benelux, Europe and elsewhere in the Palearctic region. It also publishes contributions on birds in the Asian-Pacific region and other regions.

For taxonomy, sequence and nomenclature of birds in Dutch Birding the following lists are used: *Dutch Birding bird names* by A B van den Berg (2008, Amsterdam; online update 2015, www.dutchbirding.nl/page.php?page_id=229) (taxonomy and scientific, Dutch and English names of Western Palearctic birds); *The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world* (third edition, by E C Dickinson (editor) 2003; fourth edition, volume 1, by E C Dickinson & J V Remsen Jr (editors) 2013) (taxonomy and scientific names of remaining birds of the world); and *IOC world bird names 5.1* by F Gill & D Donsker (2015, www.worldbirdnames.org) (English and Dutch names of remaining birds of the world; Dutch names by P Vercrujse and A J van Loon).

For (preparation of) special publications regarding identification and/or taxonomy, the Dutch Birding Fund can offer financial support to authors (see Dutch Birding 24: 125, 2001, and www.dutchbirding.nl under 'Journal').

www.dutchbirding.nl

WEB EDITORS Garry Bakker, Gijsbert van der Bent, Wietze Janse and Ben Wielstra. **PHOTOGRAPHIC EDITORS** Herman Bouman, Jaap Denee and Menno van Duijn. **SOUNDS EDITOR** Kasper Hendriks **WEBMASTERS** Albert van den Ende and Jeroen van Vianen (DBAlerts).

Dutch Birding Association

BOARD Arjan van Egmond (president, +31-714010656; +31-621585788), Rob Gordijn, Toy Janssen, Marten Miske (secretary), Kees de Vries (treasurer) and Han Zevenhuizen; the editors of Dutch Birding also have one seat in the board. **BOARD ASSISTANTS** Jurriën van Beijik, Debby Doodeman, Maartje Doorn, Thomas van der Es, Rob Halif, Wietze Janse (Dutch Bird Alerts), Arnold Meijer, Marc Plomp, Henk van Rijswijk, Pieter van Veelen, Jeroen van Vianen, Ruben Vlot and Steven Wytema.

Dutch rarities committee (CDNA)

MEMBERS Rob van Bemmelen, Sander Bot, Nils van Duivendijk (president), Ies Meulmeester, Arjan Ova, Willem van Rijswijk, Roy Slaterus and Rik Winters. **ASSISTANT** Marcel Haas (archivist). The CDNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithologists' Union.

Dutch committee for avian systematics (CSNA)

MEMBERS Arnoud van den Berg, André van Loon, Kees Roselaar and George Sangster (secretary). The CSNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithologists' Union.

© 2015 Stichting Dutch Birding Association. The copyright of the photographs and drawings remains with the photographers and artists. ISSN 0167-2878.

Printed by drukkerij robstolk®, Mauritskade 55, 1092 AD Amsterdam, Netherlands, www.robstolk.nl

Dutch Birding

*International journal on
Palearctic birds*

EDITORS

Dutch Birding
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Netherlands
editors@dutchbirding.nl

PHOTOGRAPHIC EDITOR

Dutch Birding
c/o René Pop
Postbus 31
1790 AA Den Burg-Texel
Netherlands
rene.pop@dutchbirding.nl

SUBSCRIPTION ADMINISTRATION

Maartje Doorn
Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Netherlands
circulation@dutchbirding.nl

WWW.DUTCHBIRDING.NL
webredactie@dutchbirding.nl

BOARD

Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Netherlands
dba@dutchbirding.nl

DUTCH RARITIES COMMITTEE

CDNA
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Netherlands
cdna@dutchbirding.nl

DUTCH COMMITTEE FOR

AVIAN SYSTEMATICS
CSNA, c/o George Sangster
csna@dutchbirding.nl

INTERNET

www.dutchbirding.nl

Artikelen / papers

	69	Spaanse Mussen in Nederland in 1997-2014 [SPANISH SPARROWS IN THE NETHERLANDS IN 1997-2014] <i>Enno B Ebels, Gert-Jan Versteeg & Garry Bakker</i>
	80	Russian-ringed Tundra Peregrine Falcon in Sardinia, Italy, in November 2011 and winter movements <i>Marcello Grussu & Riccardo Paddeu</i>
	86	<i>Fregetta</i> storm petrels off Juan Fernández archipelago, Chile, in March 2013 and February 2015 <i>Hadoram Shirihai, Hernán A Díaz & Vincent Bretagnolle</i>
	92	Retained barred feathers in adult-summer Long-tailed Jaeger <i>Rob S A van Bemmelen</i>
	95	Surveys of Chestnut-bellied Sandgrouse in Egypt in 2013-14 <i>Mohamed I Habib</i>
	98	Namaqua Doves breeding in southern Egypt in 2012-13 <i>Jens Hering, Peter H Barthel & Elmar Fuchs</i>
	102	Kleine Torenavalk op De Hoge Veluwe in maart 2002 <i>Enno B Ebels, Bram Rijksen & Wim Wilmers</i>
	105	Ring Ouzel breeding in Northern Timan mountains, Russia, in June 2014 <i>Dmitry Dorofeev</i>
	107	Plain Leaf Warblers near Van Gölü, Turkey, in June 2004 <i>Martin Gottschling, Stefan Pfützke & Felix Weiss</i>
Varia	109	Mascarene Petrels at sea off Réunion, Indian Ocean <i>Hadoram Shirihai, Tony Pym & Vincent Bretagnolle</i>
Trends in systematics	116	Olive Warbler: an Old World relict in the New World <i>Enno B Ebels</i>
CDNA-mededelingen	121	Recente CDNA-besluiten
WP reports	122	late January to late March 2015 <i>Arnoud B van den Berg</i>
Recente meldingen / recent reports	129	Januari-februari 2015 <i>Roy Slaterus, Vincent van der Spek & Martijn Renders</i>
DB Actueel	139	Grijze Junco in Groningen [DARK-EYED JUNCO]
Voorplaat / front cover		Canarische Roodborsttapuit / Canary Islands Stonechat <i>Saxicola dacotiae</i> , mannetje, Fuerteventura, Canarische Eilanden, 20 januari 2010 (<i>René Pop/The Sound Approach</i>)

Spaanse Mussen in Nederland in 1997-2014

Enno B Ebels, Gert-Jan Versteeg & Garry Bakker

Op 4 mei 1997 werd de eerste Spaanse Mus *Passer hispaniolensis* voor Nederland ontdekt op Texel, Noord-Holland. Omdat deze soort in de 20e eeuw uiterst zelden werd vastgesteld in Noordwest-Europa was de verwachting destijds dat de soort niet snel opnieuw zou opduiken. Dat liep echter anders want op 13 mei 2000 werd de tweede ontdekt bij Camperduin, Noord-Holland. Daarna volgden waarnemingen in 2009 (drie gevallen van in totaal 12 exemplaren), 2010 en 2014. In dit artikel worden alle gevallen besproken, met de nadruk op die gevallen waarover niet eerder uitgebreid is gepubliceerd. Van de andere wordt alleen een korte samenvatting gegeven.

Texel, 4-15 mei 1997

Op 4 mei 1997 ontdekten Ben Gaxiola en Arend Wassink 's avonds op het terrein van het toenmalige Texel Birdwatching Center bij De Cocksdorp, Texel, een adult mannetje Spaanse Mus. De vogel verbleef voornamelijk in een groep Huismussen *P domesticus* in en rond een houtwal. Hij werd dagelijks gezien tot en met 15 mei 1997 door in totaal enkele 100en vogelaars (Gaxiola & Wassink 1998).

101 Spaanse Mus / Spanish Sparrow *Passer hispaniolensis*, adult mannetje, De Cocksdorp, Texel, Noord-Holland, 6 mei 1997 (Rob Bouwman)

Camperduin, 13 mei 2000

Op zaterdag 13 mei 2000 hielden Roy de Haas, Leo Heemskerk, Jan van der Laan en Wil Leurs voor de negende keer hun landelijke *big day*. Om c 10:45 voerde de route naar Camperduin, op zoek naar de daar gemelde Rouwkwikstaart *Motacilla yarrellii*. Het team verspreidde zich over het parkeerveld bij de opgang naar de Hondsbossche Zeewering. Op korte afstand zag LH een mus in het hek zitten met de borst naar voren die hij determineerde als vermoedelijke Spaanse Mus. Hij waarschuwde de anderen waarna de vogel met zekerheid werd gedetermineerd. Snel werden andere vogelaars gewaarschuwd en tot de vroege avond kon de vogel nog door vele 10-tallen vogelaars worden bewonderd, vaak op korte afstand. Ook zong hij regelmatig (Heemskerk & Ebels 2002).

Eemshaven, 9-12 april 2009

Op donderdagavond 9 april 2009 ontdekte Gert-Jan Versteeg bij het oude vertrekpunt van de 'Borkumlijn' in de Eemshaven, Groningen, in een groep mussen een aantal exemplaren met opvallend witte wangen. GJV besefte dat het geen Huismussen of Ringmussen *P montanus* waren.

102 Spaanse Mus / Spanish Sparrow *Passer hispaniolensis*, adult mannetje, Camperduin, Noord-Holland, 13 mei 2000 (Jan van Holten)

103 Spaanse Mussen / Spanish Sparrows *Passer hispaniolensis*, drie mannetjes en zes vrouwtjes, Eemshaven, Groningen, 9 april 2009 (Gert-Jan Versteeg) **104** Spaanse Mussen / Spanish Sparrows *Passer hispaniolensis*, twee mannetjes en drie vrouwtjes, Eemshaven, Groningen, 10 april 2009 (Guido Meeuwissen). Vrouwtje rechts met opvallende donkere borsttekening. **105** Spaanse Mussen / Spanish Sparrows *Passer hispaniolensis*, drie mannetjes en vijf vrouwtjes, Eemshaven, Groningen, 10 april 2009 (Guido Meeuwissen). Vrouwtje links met opvallende donkere borsttekening. **106** Spaanse Mus / Spanish Sparrow *Passer hispaniolensis*, mannetje, waarschijnlijk tweede-kalenderjaar, Eemshaven, Groningen, 12 april 2009 (Roef Mulder). Mannetje met beperkte donkere tekening op borst, buik en flank.

107 Spaanse Mussen / Spanish Sparrows *Passer hispaniolensis*, mannetje (rechts) en vrouwtje, Eemshaven, Groningen, 12 april 2009 (Roef Mulder) **108-109** Spaanse Mus / Spanish Sparrow *Passer hispaniolensis*, vrouwtje, Eemshaven, Groningen, 12 april 2009 (Roef Mulder). Verschillende exemplaren.

De vogels verdwenen snel uit beeld. Na 10 min waren ze er weer en toen ze vlak bij zijn auto waren kon hij redelijke foto's maken van twee mannetjes; GJV dacht eerst dat het Italiaanse Mussen *P italiae* waren maar later op de avond concludeerde hij aan de hand van de ANWB-vogelgids (Svensson et al 2002) dat het Spaanse Mussen betrof. Hij telde in totaal 14 mussen, waarvan vier mannetjes Spaanse, maar kon niet beoordelen of de vrouwtjes Huiswassen waren of Spaanse. GJV ging naar zijn vogelvriend Erik Pomp om de foto's te checken en ze meldde de waarneming op www.waarneming.nl. Na aanvankelijk ongeloof bij veel vogelaars vanwege het hoge aantal bleken de foto's overtuigend en de volgende ochtend vond Rommert Cazemier de mussen al vroeg terug. Ze trokken veel bekijks tot 12 april; in de loop van die dag nam het aantal geleidelijk af en op 13 april waren ze allemaal verdwenen. Er werden

vier mannetjes gezien en het maximale aantal Spaanse bedroeg 10, op basis van nauwkeurige bestudering van zoveel mogelijk foto- en videomateriaal door Willem-Jan Fontijn en Roy Slaterus. Dit aantal werd door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) overgenomen (Fontijn 2011, Ova et al 2011). Op de foto's van GJV van de eerste avond (9 april) is een compacte groep te zien van in totaal drie mannetjes Spaanse, met elk een uitgebreide hoeveelheid donkere tekening op borst en flanken, en zes vrouwtjes, waarbij enkele vrouwtjes voldoende kenmerken laten zien voor zekere determinatie als Spaanse. Op 10 april werden ten minste negen exemplaren gezien, waarvan vier mannetjes. In totaal hebben 80 waarnemers die dag hun waarnemingen ingevoerd op www.waarneming.nl; een maximum van drie mannetjes en vijf vrouwtjes werd het vaakst ingevoerd en 33 van deze waarnemers hadden drie

manneltjes als maximum. Enkele vogelaars melden op deze dag vier mannetjes (en vijf vrouwtjes). Die ochtend verbleef een hechte groep van drie mannetjes en vijf vrouwtjes op het grasveld en werd het vierde mannetje slechts door enkele waarnemers gezien. Op foto's van die datum is te zien dat het vierde mannetje veel minder donkere tekening op borst en flanken vertoonde. Blijkbaar bleef dit exemplaar dus vaak wat afgezonderd van de rest van de groep. Op 11 april waren nog ten minste zes vogels aanwezig. Het merendeel van de 57 waarnemers die hun waarnemingen voor deze dag invoerden op www.waarneming.nl meldden twee mannetjes en drie vrouwtjes. Een enkeling telde drie mannetjes en vier vrouwtjes. Op 12 april telde één waarnemer in de vroege ochtend nog drie mannetjes en vijf vrouwtjes, als compacte groep bijeen. De meeste van de 15 overige waarnemers op deze dag zagen later slechts één mannetje en drie vrouwtjes. De kwaliteit van de documentatie van de vrouwtjes verschilt per individu. De beste foto's (van Mark Schuurman op 11 april en Roef Mulder op 12 april) laten ten minste twee verschillende exemplaren zien, waarvan het ene een zwartere snavel had dan het andere.

Omdat niet eerder groepjes Spaanse Mussen rond de Noordzee waren gezien werd over de herkomst driftig gespeculeerd. Het verhaal dat er enkele dagen voor de ontdekking in de haven een graanschip uit Griekenland was aangekomen dat onderweg geen andere haven had aangedaan (Versteeg 2009) werd bij navraag niet bevestigd: het enige graanverwerkende bedrijf in de Eemshaven heeft in die periode geen graan ontvangen van zo ver weg en ook heeft toen geen Grieks graanschip de haven aangedaan (Rik Winters in litt). Voor zover bekend zijn de vogels niet op of in de buurt van een schip gezien en waren er geen directe aanwijzingen dat de vogels met een schip zijn meegekomen (Versteeg 2009).

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op foto's van verschillende waarnemers (Fontijn 2011; cf Dutch Birding 31: 206-207, plaat 237-239, 2009; www.dutchbirding.nl, www.lauwersmeer.com, www.waarneming.nl), videobeelden van Willem Wind en Joost Verhoeven (www.dutchavifauna.nl) en geluidsopnamen van Dick Groenendijk (<http://www.waarneming.nl/waarneming/view/42462322>, www.dutchbirding.nl/soundgallery.php).

MANNETJES

GROOTTE & BOUW Iets groter dan Huismus, met relatief dikke, hoge snavel.

KOP Van voorhoofd tot nek en achterste deel van wang donker roodbruin. Teugel zwart. Zeer smalle, witte wenkbrauwstreep, boven oog onderbroken door roodbruin van kop. Wang wit, opvallend in veld.

BOVENDELEN Mantel en rug zwaar zwart-wit gestreept. Schouder vrijwel geheel zwart lijkend. Stuit bruingrijs.

ONDERDELEN Kin, keel en groot deel van borst bij drie mannetjes zwart, per individu verschillend in intensiteit. Flank zwaar zwart gestreept met pijlvormige vlekken. Vierde mannetje met zwarte kin en keel maar bovenborst met beduidend minder zwart (meer als vlekkerige tekening) en nauwelijks enige flanktekening tonend. Rest van onderdelen, van onderste deel van borst tot onderstaartdekveren, wit tot vuilwit.

VLEUGEL Bij meeste mannetjes handpennen, armpennen, tertials en grote dekveren zwart met warmbruine veerranden. Bij vierde mannetje deze veren op sommige foto's meer donkerbruin dan zwart lijkend (en dus minder contrastrijk). Kleine en middelste dekveren donker roodbruin (bijna als van kop), middelste dekveren met brede witte top, opvallende vleugelstreep vormend. Duimvleugel zwart.

STAART Bovenstaart bruin met lichte randen aan staartpennen.

NAAKTE DELEN Oog donker. Snavel zwart. Poot roze.

VROUWTJES

GROOTTE & BOUW Als mannetje Spaanse Mus (direct te vergelijken). Relatief forse snavel in vergelijking met Huismus.

KOP Kruin en groot deel van oorstreek bruingrijs. Zijkruin iets warmer van kleur maar niet donkerder dan middenkruin. Wenkbrauwstreep lichtcrème tot vuilwit, bij snavel beginnend en doorlopend tot voorbij achterzijde van oorstreek, breed uitlopend achter oog, in vergelijking met Huismus langer, breder en lichter getint. Gehele kop relatief licht van kleur. Teugel lichtcrème en samen met wenkbrauwstreep licht gebied rondom oog vormend, waardoor 'kraaloo' opvallend. Achterhoofd en hals bruingrijs, geleidelijk overgaand in vuilwitte keel.

ONDERDELEN Grondkleur van borst, flank en anaalstreek witter dan bij Huismus. Borst- en flankveren met fijne, donkere schachtstreep. Eén vrouwtje met opvallend donkere borstband, mogelijk veroorzaakt door vervuiling.

BOVENDELEN Mantel met twee scherp afgetekende, lange lichte banen ('tramlines'), bij sommige exemplaren meer opvallend dan bij andere. Banen lichtcrème tot vuilwit, aan weerszijden begrensd door donkergrijze tot zwarte banen. Schouderveren tamelijk egaal bruingrijs, met donkere schachtstreep.

VLEUGEL Als Huismus maar vleugelstreep op middelste en grote dekveren duidelijk witter en veerranden van tertials, armpennen en handpennen meer zandkleurig in plaats van meer warmbruin als bij Huismus.

STAART Bovenzijde van staartpennen bruingrijs met crèmekleurige randen.

NAAKTE DELEN Iris donkerbruin. Pupil zwart. Snavel variërend van vrijwel geheel zwart bij sommige exemplaren tot grotendeels donkergrijs met vleeskleurige zweem en lichtere ondersnavelbasis bij andere. Poot (inclusief tenen en nagels) roze.

110-111 Spaanse Mus / Spanish Sparrow *Passer hispaniolensis*, adult mannetje, Den Hoorn, Texel, Noord-Holland, 18 april 2009 (Adriaan Dijkse) **112** Spaanse Mus / Spanish Sparrow *Passer hispaniolensis*, adult mannetje, met mannetje Huisemus *P. domesticus* (links) en Ringmus *P. montanus* (rechts), Den Hoorn, Texel, Noord-Holland, 18 april 2009 (Adriaan Dijkse)

GESLACHT NIET VASTGESTELD

GELUID Enigszins tweetonig *chiiwip*.

BEIDE GESLACHTEN

GEDRAG Vaak als (hechte) groep foeragerend (maximaal negen bij elkaar), op met hekken omheind grasveld maar ook bij spoorlijn (en daar soms van dichtbij te zien). Ook in vlucht als compacte groep bijeen. (Opvallend detail was dat alle Spaanse Mussen 's ochtends vroeg tijdens foerageren in nat gras hun staart omhoog hielden zodat deze niet nat werd, terwijl aanwezige Huisvossen die er tussen liepen dit niet deden.)

Texel, 17-20 april 2009

Tijdens een vogelzangexcursie op Texel met een aantal plaatselijke leden van IVN Texel onder leiding van Adriaan Dijkse in de vroege ochtend van 18 april 2009 vertelde Klaas Kikkert aan AD

dat hij de vorige dag samen met zijn vrouw Klaasje Kikkert bij zijn vogelhuisje een Spaanse Mus had gezien. De locatie was hun woning in De Kuil, bij de Mokbaai ten zuiden van Den Hoorn. KK zou AD bellen als hij de vogel weer zag – en dat gebeurde nog dezelfde avond. AD zag de vogel gedurende c 10 min in de bosschages rond de voertafel en op de voertafel, samen met enkele Huisvossen en Ringvossen. Hij bevestigde de determinatie als Spaanse en maakte een aantal foto's. Daarna verdween het groepje vossen (dat nogal schuw en vliegerig was) van het erf. Mede omdat de bewoners de volgende dagen van het eiland waren kozen zij ervoor om de waarneming niet verder bekend te maken. Op 20 april werd de mus voor het laatst gezien (Adriaan Dijkse in litt).

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op foto's van AD.

GROOTTE & BOUW Iets groter dan Huismus; duidelijk groter dan Ringmus.

KOP Voorhoofd, kruin, achterhoofd, nek en achterrand van wang kastanjebruin, aan achterzijde oorstreek in punt naar beneden lopend. Teugel zwart en klein masker vormend, onder oog naar achteren tot iets voorbij oog doorlopend en aansluitend op donker kastanjebruin van bovenkop. Wenkbrauwstreep smal en wit voor oog, net niet tot aan snavelbasis doorlopend, boven oog onderbroken, achter oog als klein wit vlekje zichtbaar. Oorstreek wit en opvallend; wit bij ondergrens doorlopend tot op nek en daar niet-gesloten nekband vormend.

BOVENDELEN Mantel en rug overwegend zwart-wit gestreept met lichtgele grondkleur. Schouder vrijwel geheel zwart lijkend.

ONDERDELEN Kin, keel en uiterste bovenrand van borst zwart, uitgebreide en opvallende bief en borstband vormend. Rest van borst en flank tot aan onderstaartdekveren met vuilwitte grondkleur met vele opvallende zwarte, naar achteren gerichte 'pijlpunten', gevormd door veren met zwart centrum en top en witte rand. Buik en onderstaartdekveren vuilwit.

VLEUGEL Handpennen zwart en bruin met witte basis; witte bases op gesloten vleugel onder donkere zwarte handpendekveren uitstekend en kleine rechthoekige vlek vormend. Armpennen, tertials en grote vleugeldekveren eveneens zwart en bruin, grote dekveren met lichte top, lichte vleugelstreep vormend. Middelste vleugeldekveren roestbruin met smalle witte top, lichte vleugelstreep vormend.

STAART Bovenstaart bruin, met lichtere beige randen aan staartveren.

NAAKTE DELEN Oog donker. Snavel zwart. Poot vleeskleurig tot oranje.

Maasvlakte, 20-27 april 2009

In de middag van 20 april 2009 rond 14:30 vond Jaap van 't Hof een mannetje Spaanse Mus bij het begin van de Oude Stuidijk op de Maasvlakte, Zuid-Holland. Deze vogel werd dezelfde middag en avond gezien door enkele 10-tallen vogelaars. Tegen de avond werd hij onrustiger en vloog af en toe met een groepje Kneuen *Linaria cannabina* ver weg in westelijke richting maar keerde toch steeds terug. De volgende dag leek de vogel aanvallend verdwenen maar rond 10:50 vond Tim de Boer hem terug c 1 km ten westen van de eerste plek. Vrijwel direct vloog hij op naar de oude plek. Hier liet hij zich tot c 12:00 bekijken, waarna hij spoorloos verdween. Een week later, op 26 april, vond Daan van Werven hem echter onverwacht terug bij de Verzinking op de toenmalige Vuurtorenvlakte, c 1 km ten zuidwesten van de eerste plek; daar werd hij op 27 april nogmaals waargenomen door Bert de Jong (beide dagen met foto's gedocumenteerd).

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op foto's van verschillende waarnemers (cf Dutch Birding 31: 208, plaat 240, 2009; www.dutchbirding.nl, www.waarneming.nl) en videobeelden en geluidsopnamen van Teus Luijendijk (www.dutchbirding.nl/soundgallery.php).

GROOTTE & BOUW Iets groter dan Huismus, met dikke, hoge snavel. Staart met duidelijke inkeping.

KOP Voorhoofd, kruin, achterhoofd, nek en achterrand van wang donker kastanjebruin, meest donker op voorhoofd. Teugel zwart en klein masker vormend, onder

113-114 Spaanse Mus / Spanish Sparrow *Passer hispaniolensis*, adult mannetje, Maasvlakte, Zuid-Holland, 21 april 2009 (Michel Veldt)

oog naar achteren tot iets voorbij oog doorlopend en aansluitend op donker kastanjebruin van bovenkop. Wenkbrauwstreep smal en wit voor oog, net niet tot aan snavelbasis doorlopend, boven oog onderbroken door kastanjebruin van kruin, achter oog als klein wit vlekje zichtbaar. Wang vuilwit, opvallend; wit van wang bij ondergrens doorlopend tot op nek en daar niet-gesloten nekband vormend.

BOVENDELEN Mantel en rug overwegend zwart-wit gestreep met lichtgele grondkleur. Schouder vrijwel geheel zwart lijkend.

ONDERDELEN Kin, keel en uiterste bovenrand van borst zwart, opvallende bef en borstband vormend. Rest van borst en flank tot aan onderstaartdekveren met vuilwitte grondkleur met vele opvallende zwarte, naar achteren gerichte 'pijlpunten', gevormd door veren met zwart centrum en top en witte rand. Buik en onderstaartdekveren vuilwit.

VLEUGEL Handpennen zwart en bruin met witte basis; witte bases op gesloten vleugel onder donkere zwarte handpendekveren uitstekend en kleine rechthoekige vlek vormend. Armpennen, tertials en grote vleugeldekveren eveneens zwart en bruin. Middelste vleugeldekveren roestbruin met donker centrum en brede witte top, lichte vleugelstreep vormend. Duimvleugel zwart en opvallend.

STAART Bovenstaart bruin, met lichtere beige randen aan staartveren. Onderstaart grijsachtig.

NAAKTE DELEN Oog donker. Snavel zwart. Poot vleeskleurig.

GELUID Vaak roepend, enigszins tweetonig *chwiwip*.

IJmuiden, 6 mei 2010

Op 6 mei ontdekte Roy Slaterus 's ochtends een 'verdacht' vrouwtje mus bij de Zuidpier van IJmuiden, Noord-Holland. De vogel werd later op de dag ook gezien door Michiel van den Bergh en Jacob Garvelink. RS vermoedde op basis van de afwijkende roep en een aantal uiterlijke kenmerken dat het een Spaanse Mus betrof. De combinatie van foto's en geluidsoptnamen bleek na grondige bestudering voldoende om de vogel met zekerheid als Spaanse te determineren. Het betrof het eerste geval van een solitair vrouwtje als dwaalgast in Noordwest-Europa (Slaterus 2012).

Maasvlakte, 26-30 oktober 2014

Op zondagmiddag 26 oktober 2014 ontdekte Garry Bakker samen met Daniel Benders en Wil van den Hoven een mannetje Spaanse Mus in vers kleed ('winterkleed') langs de Missouriweg op de Maasvlakte. De vogel foerageerde in de wegberm met een aantal Vinken *Fringilla coelebs*. Tijdens de ontdekking zat de vogel in een hek met de borst naar de waarnemers toe en vielen de bruine kruin (zonder grijs) en zwarte tekening op borst en flanken op, wat GB direct de uitroep 'Spaanse Mus!' ontlokte. De vogel verdween snel uit beeld en

115 Spaanse Mus / Spanish Sparrow *Passer hispaniolensis*, vrouwtje, Zuidpier, IJmuiden, Noord-Holland, 6 mei 2010 (Jacob Garvelink)

vanwege het 'gele' vlekkerige kleed en de mogelijkheid van een hybride werd nog een slag om de arm gehouden. Gelukkig werd hij c 100 m verderop in de wegberm teruggevonden waarna de determinatie zeker was. De waarneming werd doorgegeven en de rest van de middag en de dagen erna (tot en met 30 oktober) werd hij door vele 10-tallen vogelaars gezien. Hij trok steeds op met de Vinken en soms met enkele Kneuen; op de Maasvlakte werden ten tijde van de waarneming geen Huismussen gezien. Bij onrust vloog de vogel meestal naar de rij struiken achter het hek langs de weg of naar de opgestapelde containers langs de kade. Dit betrof het eerste najaarsgeval voor Nederland en het eerste van een vogel in vers kleed. In vergelijking met het 'zomerkleed' (dat ontstaat na slijtage van de lichte randen van het verse kleed) oogt een najaarsvogel valer en 'vuiler' gekleurd, en de zwarte tekening op de onderdelen is minder contrastrijk.

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op foto's van verschillende waarnemers (cf Dutch Birding 36: 429, plaat 578, 2014; www.dutchbirding.nl, www.waarneming.nl).

GROOTTE & BOUW Ongeveer even groot als Vink (waarmee optrekkend), met dik lichaam, relatief grote kop en dikke, hoge snavel. In zit zes handpentoppen zichtbaar voorbij tertials.

KOP Voorhoofd, kruin, achterhoofd, nek en achterrand van wang donker kastanjebruin met diffuse grijsbruine vlektekening gevormd door verspreide lichtere veertoppen. Teugel vlekkerig, witachtig met spaarzame, onre-

116-117 Spaanse Mus / Spanish Sparrow *Passer hispaniolensis*, mannetje, Maasvlakte, Zuid-Holland, 26 oktober 2014 (Michel Veldt)

gelmatige zwarte vlektekening. Achter oog zwarte vlek naar achteren doorlopend en aansluitend op donker kastanjebruin van achterkop. Korte witte wenkbrauwstreek nauwelijks tot voorbij oog reikend, boven midden van oog onderbroken door kastanjebruin van kruin. Snavelbasis begrensd door van witte wenkbrauwstreek geïsoleerde zwarte veren. Wang grijswit tot vuilwit; wit van wang bij ondergrens doorlopend tot op nek en daar niet-gesloten smalle nekband vormend.

BOVENDELEN Mantel en rug bruin-zwart gestreept met lichte opvallend geelwitte 'tramlines' in midden en oranjebruine strepen aan weerszijden. Stuit en bovenstaartdekveren grijsachtig met kleine zwarte vlekken.

ONDERDELEN Kin en keel zwart, opvallende bief vormend. Bovenborst en flank tot aan onderstaartdekveren met vuilwitte grondkleur en met zwarte, naar achteren gerichte 'pijlpuntjes', gevormd door veren met zwart centrum en top en witte rand. Buik en onderstaartdekveren grijswit tot vuilwit.

VLEUGEL Handpennen zwart met smalle scherp afgetekende grijswitte rand; rest zichtbaar deel handpennen bruin met witte basis; witte bases op gesloten vleugel onder donkere zwarte handpendekveren uitstekend en kleine rechthoekige vlek vormend. Armpennen en tertials eveneens zwart en bruin. Grote vleugeldekenveren zwart met brede geelwitte top (binnenste) tot bruin met oranjebruine top (buitenste), duidelijke vleugelstreek vormend. Middelste vleugeldekenveren roestbruin met smalle witte top, tezamen op gesloten vleugel tweede, kortere vleugelstreek vormend. Duimvleugel zwart.

STAART Bovenstaart zwart, met lichtere beige randen aan staartveren. Onderstaart grijsachtig. Onderstaartdekveren vuilwit.

NAAKTE DELEN Oog donker. Snavel donkergrijs, lichter wordend naar basis toe op zowel bovensnavel als ondersnavel, met uitgebreide geelachtige basis aan ondersnavel; geel doorlopend op uiterste basis van bovensnavel. Poot vleeskleurig (donkerroze tot paars).

GELUID Musachtig *chu-vit* (in vlucht; Enno Ebels pers obs).

Determinatie

De kenmerken van de beschreven mannetjes passen alleen op een adult mannetje Spaanse Mus (cf Clement et al 1993, Shirihai et al 1996, Svensson et al 1999, van Duivendijk 2011). De enige verwarring die zou kunnen optreden is met een mannetje Italiaanse Mus of een hybride Huismus x Spaanse Mus of Italiaanse x Spaanse Mus, maar geen van de kenmerken bij de beschreven gevallen duidt op deze mogelijkheden (cf Clement et al 1993, Bonaccorsi & Jordan 2000). Het ontbreken van lichte veerranden in het bruin van de kop en het zwart van kin en keel en de volledig zwarte snavel bij de vogels van 2009 duiden op mannetjes in 'zomerkleed'. Dit kleed ontstaat als de lichte veerranden van het verse kleed na de complete rui van het verenkleed in juli-september geleidelijk aan afslijten. Het sterk gesleten kleed in

voorjaar en zomer ziet er daardoor veel contrastrijker en 'netter' uit dan het verse kleed in najaar en winter (cf Cramp & Perrins 1994). De najaarsvogel van de Maasvlakte in oktober 2014 liet duidelijk het verschil zien tussen het verse 'winterkleed' en de andere mannetjes in het voorjaar, die veel contrastrijker waren getekend.

Voor de herkenning van vrouwtjes van de Eemshaven wordt verwezen naar Slaterus (2012) en de daarin vermelde kenmerken en bronnen. De belangrijkste kenmerken (naast de roep) zijn: **1** snavelvorm en -kleur (forser en mogelijk iets donkerder bij Spaanse Mus dan bij Huismus); **2** aanwezigheid van 'tramlines' op de mantel (meer uitgesproken bij Spaanse); **3** mate van streping op borst en flank (sterker aanwezig bij Spaanse); **4** kleur van de randen van vleugeldekenveren (zandkleurig grijs bij Spaanse); **5** grondkleur van de onderdelen (lichter/witter bij Spaanse); **6** tekening van wenkbrauwstreek en teugel (meer 'open' gezicht bij Spaanse); **7** kleur van de schouderveren (vaak weinig getekend bij Spaanse); **8** tekening van de kruin (fijn gestreept bij Spaanse); **9** tekening op de onderstaartdekveren (sterkere donkere tekening bij Spaanse); **10** kleur van de vleugelstreek (witter bij Spaanse); **11** tekening van stuit en bovenstaartdekveren (vaker donkere schachtstrepen bij Spaanse); **12** kruinvorm (vaak meer piekvormig bij Spaanse); en **13** handpenprojectie (gemiddeld iets langer bij Spaanse). Vooral de eerste zes kenmerken zijn van belang, de andere kenmerken zijn meer ondersteunend en vertonen een grote(re) mate van overlap. Zowel Spaanse als Huismus vertonen veel variatie en het is vooral dankzij een combinatie van bovengenoemde kenmerken dat de meeste Spaanse toch opvallen. Niet alle vrouwtjes van de Eemshaven werden even goed gedocumenteerd maar omdat ten minste twee exemplaren voldeden aan de door de CDNA gestelde criteria voor aanvaarding konden de andere exemplaren hierop 'meeliften' (bij aanvaarding van groepen door de CDNA hoeft niet elk individu van de groep even uitgebreid te zijn gedocumenteerd; cf Slaterus 2010).

Leeftijdsbepaling

Van de vier mannetjes in de Eemshaven leken er drie adult (veel zwart in het verenkleed met zware flankstreping). Het vierde mannetje vertoonde veel minder zwart in het verenkleed en nauwelijks flankstreping en betrof daarom waarschijnlijk een tweede-kalenderjaar vogel. Hoewel in sommige literatuur vermeld wordt dat het na de postjuvenile rui niet meer goed mogelijk is om adulte en onvolwassen vogels op leeftijd te brengen (cf

Gaxiola & Wassink 1998), werd op de website van Dutch Birding aannemelijk gemaakt dit wel mogelijk is. Bij een discussie over de bewuste vogel werd door Peter de Knijff uitgelegd dat bij Huismus en Spaanse Mus tweede-kalenderjaar mannetjes te onderscheiden zijn van oudere mannetjes omdat deze onder andere fletser zijn, minder zwart rond de snavel, keel en onderdelen hebben en minder flankstreping vertonen, en dit past goed op het vierde mannetje van de Eemshaven. Alle andere mannetjes in het voorjaar betroffen adulte.

De vogel op de Maasvlakte in oktober 2014 betrof een eerstejaars of adult mannetje in winterkleed; de leeftijdsbepaling ontlokte veel discussie op de website van Dutch Birding (www.dutchbirding.nl). Zowel adulte als juveniele Spaanse Mussen ondergaan (net als Huismussen) een volledige rui in de nazomer (tot in september). Na deze rui kan volgens de standaardwerken voor ringers (eg, Svensson 1992, Demongin 2013), geen onderscheid meer worden gemaakt tussen beide. Daarnaast bestaat er geen rui voorafgaand aan het volgende broedseizoen op basis waarvan, in ieder geval in de herfst, verschillen tussen adulte en eerste-kalenderjaar vogels kunnen worden aangewezen; het 'zomerkleed' ontstaat bij beide door slijtage van dezelfde winterkleedveren. Door ringers in Israël wordt een lichte, witte tot gevlekte, teugel gebruikt als kenmerk om exemplaren als eerste-kalenderjaar te determineren en een geheel zwarte teugel als een kenmerk van adulte. Daarnaast wordt de hoeveelheid roodbruin op de kleine bovenzweugeldekveren als leeftijdsbepalend kenmerk gebruikt (Peter de Knijff in litt). Deze kenmerken zijn vooralsnog echter nergens gepubliceerd en het is onbekend of de bruikbaarheid ervan is gestaafd aan de hand van terugvangsten van vogels met een gekende leeftijd. Mocht het teugelkenmerk bruikbaar zijn dan zou de vogel van de Maasvlakte als eerstejaars gedetermineerd kunnen worden. Een ander discussiepunt vormde het feit dat deze vogel verdikte gele mondhoeken liet zien, een kenmerk dat door sommigen werd geassocieerd met een jonge leeftijd. Ook hier gaf de literatuur echter geen uitsluitsel; Svensson (1992) en Demongin (2013) noemen verdikte gele mondhoeken niet als leeftijdskenmerk bij mussen. Op grond van bovenstaande is het (voorlopig) het beste om de leeftijd van deze vogel onbepaald te laten.

Bij de vrouwtjes die zijn vastgesteld is geen uitspraak te doen over de leeftijd, hoewel er wel sprake was van individuele verschillen, bijvoorbeeld in de snavelkleur.

Verspreiding en voorkomen

Spaanse Mus broedt verspreid over Zuid-Europa, Noord-Afrika en Zuidwest-Azië. De verschillen tussen nominaat *P h hispaniolensis*, die in het westen voorkomt, en *P h transcaspicus* uit het oosten zijn uiterst klein. Vooral de oostelijke populaties zijn trekvogels. Het broedgebied in met name Kroatië breidt zich geleidelijk in noordwestelijke richting uit, inmiddels tot in Slovenië (Vrezec & Stumberger 2000, Rubinic 2001). De overwinteringsgebieden liggen van Noordwest-Afrika tot Saoedi-Arabië en Noordwest-India. Als dwaalgast is de soort zeldzaam in Noordwest-Europa met tot en met 2014 (naast de Nederlandse) 15 gevallen, waarvan 10 in Brittannië (Marcel Haas in litt; www.netfugl.dk, www.tarsiger.com). Voor een overzicht van gevallen tot en met 1997 wordt verwezen naar Gaxiola & Wassink (1998). Na 1997 is de soort vastgesteld in Brittannië (november 2000, januari-maart 2012, augustus-september 2012 en november 2012; zevende tot 10e geval), Noordwest-Frankrijk (mei 2007; voor een overzicht van alle andere Franse gevallen (Corsica en Mediterrane kustzone), zie www.chn-france.com/chn_donnees.php) en Zweden (mei 2013; eerste geval). Elders in Noord-Europa zijn er gevallen in Finland (één) en Noorwegen (twee). Als de Nederlandse vogels worden meegeteld dan gaat het om in totaal 31 exemplaren, waarvan 16 in Nederland. De waarneming van maximaal zes vrijwel zeker per schip meegevoerde vogels bij Le Havre, Seine-Maritime, Frankrijk, in mei 1995 is niet meegeteld en geeft aan dat niet alle Spaanse Mussen in West-Europa op eigen kracht arriveren (Dubois 1995).

Het feit dat de Spaanse Mussen in zowel de Eemshaven als de Maasvlakte zich in gebieden met veel scheepvaartverkeer ophielden zou als reden voor een herkomst per schip kunnen worden aangevoerd. Deze locaties staan echter ook bekend om de grote aantallen trekvogels en er worden regelmatig dwaalgasten gezien (wat weer leidt tot een hoge observatiedichtheid). Omdat met name oostelijke Spaanse Mussen over forse afstanden trekken en ook de westelijke populaties in bepaalde mate trekbewegingen vertonen, moet de soort zeker in staat worden geacht Noord-Europa op eigen kracht te bereiken. Het trekken in groepjes of groepen is een bekend fenomeen bij Spaanse Mus (cf Sultana 2007, 2009).

Dankzegging

Wij danken Adriaan Dijkens, Marcel Haas, Peter de Knijff en Arend Wassink voor hun hulp bij het tot stand komen van dit artikel.

Summary

SPANISH SPARROWS IN THE NETHERLANDS IN 1997-2014 The first Spanish Sparrow *Passer hispaniolensis* in the Netherlands was a male which stayed near De Cocksdorp on Texel, Noord-Holland, on 4-15 May 1997. The second concerned a male at Camperduin, Noord-Holland, on 13 May 2000. In 2009, an influx occurred with up to 10 individuals (maximum of four males and six females) at Eemshaven, Groningen, on 9-12 April, a male near Den Hoorn on Texel on 17-20 April and a male at Maasvlakte, Zuid-Holland, on 20-27 April (seen only on 20-21 and 26-27 April). On 6 May 2010, a female was identified and documented by photographs and sound-recordings at IJmuiden, Noord-Holland. The first autumn record concerned a male at Maasvlakte on 26-30 October 2014. All records are documented in this paper, with emphasis on the birds for which no paper had been published previously (ie, all three records in 2009 and the bird in 2014). For the 2009 and 2014 records, full descriptions are given and the identification and ageing are discussed. Elsewhere in north-western Europe, there are 15 records up to 2014 of which 10 in Britain. Other records are from Finland (one), north-western France (May 2007; excluding up to six birds in May 1995 presumed to have been ship-assisted), Norway (two) and Sweden (one). When it comes to individuals, the Netherlands account for 16 out of 31 birds recorded in north-western Europe.

Verwijzingen

- van den Berg, A B & Bosman, C A W 2001. Zeldzame vogels van Nederland – Rare birds of the Netherlands. Avifauna van Nederland 1. Tweede druk. Haarlem.
- Bonaccorsi, G & Jordan, R 2000. Field identification of Spanish and Italian Sparrows *Passer hispaniolensis* and *P. domesticus italiae*, with reference to their hybrids, in Corsica. *Ornithos* 7: 123-128.
- Clement, P, Harris, A & Davis, J 1993. Finches & sparrows: an identification guide. London.
- Cramp, S & Perrins, C M (editors) 1994. The birds of the Western Palearctic 8. Oxford.
- Demongin, L 2013. Guide d'identification des oiseaux en main. Morsel.
- Dubois, P J 1995. Spanish Sparrows in Normandy. *Birding World* 8: 355.
- van Duivendijk, N 2011. Advanced bird ID handbook – the Western Palearctic. London.
- Fonjtijn, W-J 2011. Nieuw voor Groningen: Spaanse Mus. *Grauwe Gors* 39: 76-79, 109.
- Gaxiola, B & Wassink, A 1998. Spaanse Mus op Texel in mei 1997. *Dutch Birding* 20: 64-66.
- Heemskerck, L & Ebels, E B 2001. Spaanse Mus te Camperduin in mei 2000. *Dutch Birding* 24: 267-269.
- Ovaa, A, Groenendijk, D, Berlijn, M & CDNA 2011. Rare birds in the Netherlands in 2010. *Dutch Birding* 33: 357-376.
- Rubinic, B 2001. [Expansion of the northwestern frontier of the Spanish Sparrow's *Passer hispaniolensis* breeding range along the Adriatic coast: behaviour of the new population in Croatian Istra.] *Acrocephalus* 22: 207-211. [In Slovenian; English summary.]
- Shirihai, H, Christie, D A & Harris, A 1996. The Macmillan birder's guide to European and Middle Eastern birds, including North Africa. London.
- Slaterus, R 2012. Vrouwtje Spaanse Mus bij IJmuiden in mei 2010. *Dutch Birding* 34: 160-167.
- Sultana, J 2007. Ein neues Ereignis: Wandernde Weiden-sperlinge *Passer hispaniolensis* in Malta. *Ornithol Mitt* 59: 30-32.
- Sultana, J 2009. Spanish Sparrows apparently migrating through the Maltese Islands. *Br Birds* 102: 602.
- Svensson, L 1992. Identification guide to European passerines. Fourth edition. Stockholm.
- Svensson, L, Grant, P J, Mullarney, K & Zetterström, D 2002. ANWB vogelgids van Europa. Tweede druk. Den Haag.
- Versteeg, G J 2009. DB Actueel: Spaanse Mussen in overvloed. *Dutch Birding* 31: 206-208.
- Vrezec, A & Stumberger B 2000. [The first territorial Spanish Sparrows *Passer hispaniolensis* in Slovenia.] *Acrocephalus* 21: 161-164. [In Slovenian.]

Enno B Ebels, Joseph Haydnlaan 4, 3533 AE Utrecht, Nederland (ebels@wxs.nl)

Gert-Jan Versteeg, Frederiksweg 27, 9831 NJ Aduard, Nederland (gjversteeg@gmail.com)

Garry Bakker, Dahliastraat 33, 2761 HB Zevenhuizen, Nederland (garry.bakker@gmail.com)

Russian-ringed Tundra Peregrine Falcon in Sardinia, Italy, in November 2011 and winter movements

Marcello Grussu & Riccardo Paddeu

On c 20 November 2011, a Peregrine Falcon *Falco peregrinus* with a Russian metallic ring (Moskwa CS006254) was recovered by a shepherd near Nuoro in central Sardinia, Italy, and was hospitalized in the Centro Zoiiatrico of Bonassai/Sassari. It had an irreparable broken wing after a collision with a metallic enclosure (plate 118). On 16 December 2011, Irina Kharitonova of the Bird Ringing Centre in Moscow, Russia (in litt) provided the ringing details. The bird had been ringed as a chick on 3 August 2011 by Olga Kulicova at a

nest with two chicks. The nest was an old nest of Rough-legged Buzzard *Buteo lagopus*. It was found in the area of the IPY Arctic Predators Project within Nenetskiy Nature Reserve (68°20'N, 53°14'E) in Nenets province (Ivan Pokrovsky pers comm; plate 119-121). The bird had travelled a great circle linear distance of 4083 km within c 110 days. Based on the hatching location, this is the first well-documented modern record of Tundra Peregrine Falcon *F p calidus* for Sardinia and the first ringing recovery of this subspecies in Italy (Spina & Volponi 2008; Andrea Corso in litt; Grussu & Sardinian Ornithological Group unpubl).

118 Tundra Peregrine Falcon / Toendraslechtsvalk *Falco peregrine calidus*, juvenile (ringed at Nenetsky Nature reserve, Nenets, Siberia, Russia, on 3 August 2011 and found injured near Nuoro, Sardinia, Italy, on c 20 November 2011), Centro Zoiiatrico di Bonassai/Sassari, Sardinia, Italy, 3 December 2011 (Riccardo Paddeu)

Distribution and movements

Across the arctic regions from Lapland to the Bering Sea, Peregrine Falcon is present with three subspecies: *F p peregrinus*, *F p calidus* and *F p japonensis* (hereafter *peregrinus*, *calidus* and *japonensis*, respectively; del Hoyo & Collar 2014). There are no distinct boundaries and the subspecies vary gradually, with *peregrinus* in the west grading into *calidus* east of the White Sea, Russia, and *calidus* grading into *japonensis* east of the Lena delta, Russia (Dixon et al 2012). Consequently, the exact western and southern limits of *calidus* are unclear but it appears to breed in forested tundra from Finnish Lapland to the Lena river to 130°E (del Hoyo & Collar 2014). To the west and south, *calidus* is replaced by *peregrinus* (Vaurie 1961, Cramp & Simmons 1980, Dixon et al 2012, del Hoyo & Collar 2014). Vaurie (1961) considered *calidus* to be highly migratory whereas he regarded *peregrinus* as sedentary, or only exhibiting limited migratory movements. The breeding territories of *calidus* on the tundra are abandoned in September-October when they begin their migration south. The winter range is not known completely; the principal wintering areas are located especially in the former Soviet Union between 30°N and 40°N and also in central Europe (Germany, Poland, with numbers decreasing from east to west), and south into the Middle East,

119 Nest of Tundra Peregrine Falcon *Falco peregrinus calidus*, Nenetsky Nature reserve, Nenets, Siberia, Russia, 9 July 2011 (*Olga Kulikova*). Nest with one pullet hatching; one young from this nest was found injured near Nuoro, Sardinia, Italy, on c 20 November 2011.

120 Tundra Peregrine Falcons / Toendraslechtsvalken *Falco peregrinus calidus*, Nenetsky Nature reserve, Nenets, Siberia, Russia, 3 August 2011 (*Olga Kulikova*). Two fledglings before being ringed; one of these birds was found injured near Nuoro, Sardinia, Italy, on c 20 November 2011.

southern Asia and Africa (Cramp & Simmons 1980). The presence of *calidus* in western Europe may be overlooked (Millington 2011). Some *calidus* cross the Mediterranean and reach Africa to winter in East Africa from Ethiopia and Sudan to South Africa; it seems likely that also birds wintering in Angola, Cameroon, Guinea, Nigeria and Senegal from November to mid-March belong to *calidus* (Glutz von Blotzheim et al 1971, Cramp & Simmons 1980). Departures from winter territories start at the end of March or in early April and the breeding sites are reoccupied in May (Glutz von Blotzheim et al 1971, Cramp & Simmons 1980).

Satellite-tracked movements

Migration research regarding Eurasian Peregrine Falcons has developed only recently thanks to the use of satellite-received transmitters (PTT) on adults and nestlings, revealing the birds' migratory movements (Dixon et al 2012). In 1994, Ganusevich et al (2004) fitted PTTs to four breeding adult females *peregrinus* at Kola peninsula in northern Siberia. The amount of data gathered for each of these adults varied because of the infrequent and irregular data reception of the PTT signal, with data obtained during migration being the most limited. However, for some birds interesting information was gathered. The falcons left their nesting areas on migration in September and three of the four travelled into Europe and some wintered there. Once on migration, the birds moved south and west rapidly, following the Baltic

coast. The average distance covered on migration was 190 km/day.

One bird was tracked to its wintering area on the southern coast of Spain, between the towns of Osuna and Marchena, close to Gibraltar (37°16'N, 05°14'W), c 4600 km from the breeding site. Next summer, this bird returned to its breeding territory on Kola peninsula, where it was recaptured to remove the PPT. It bred again, reared two fledglings from four eggs. For two other individuals with PTTs, transmissions stopped during autumn migration, and was picked up only after birds reached the wintering quarters. One bird reached the southern coast of the Netherlands; the skeletal remains, still wearing the transmitter, were found in mid-1995 on Tholen, Zeeland (51°19'N, 04°08'E). During active migration, the rate of travel of this bird was c 165 km/day. Another bird reached the north coast of France along the Channel, where it presumably has wintered (Ganusevich et al 1994). A juvenile ringed at Nenetsky reserve (*calidus*) was recovered in Ukraine (Dixon et al 2012).

In 2009, a five-year field project was started to study five areas across the Siberian tundra (Taimyr peninsula, Yamal peninsula, Lena delta, Kola peninsula and Kolyma delta). Through the use of satellite telemetry, information on the migration for *calidus* birds (mainly adult females) was collected from the breeding areas of Yamal peninsula, Taimyr peninsula and Lena delta. After the breeding season, birds of a pair migrated separately and typically spent the winter period in different areas; breeding pairs only met again after return to their

breeding territories in spring. Birds of Yamal peninsula travelled 3050-8000 km to winter across a large area of southern Europe, Africa and the Middle East, whereas birds from Lena delta travelled 4350-7650 km to winter in southern China and South-east Asia. Finally, birds from Taimyr peninsula (actually breeding in the area between the former two study areas), travelled 5540-7430 km to reach the wintering range in southern Asia, in a large area comprising Bangladesh, India, Myanmar and Pakistan (Dixon et al 2012; figure 1).

Status in Sardinia and Italy

In Italy, Peregrine Falcon is sedentary and the attribution to subspecies of the Italian birds and distribution is still in discussion; it appears that *peregrinus* breeds in the alpine area or in the whole northern part of the peninsula and *F p brookei* (hereafter *brookei*) in central Italy and in the southern regions and islands, including Sardinia and Sicily (Fasce & Fasce 1992, Bricchetti & Fracasso 2003). In winter, however, birds showing a phenotype associated with *peregrinus* are regularly observed in Sardinia (Marcello Grussu pers obs). Ringed birds from central and northern

Europe (Czech Republic, Finland, Spain, Sweden and Switzerland) have been recovered in mainland Italy (Spina & Volponi 2008).

In Italy, *calidus* was considered a rare vagrant with no more than 10 records (Fasce & Fasce 1992) but more recently, Corso (2001) pointed out that the presence in Italy is overlooked because of the difficulty of identification. Contrary to historic statement, Corso (2001) considered *calidus* a regular winterer with an estimated population of 20-50 individuals (mostly juveniles) widespread in the southern part, mostly in Sicily and Puglia. Corso (2001) and Corso et al (2009) consider that *calidus* is also a regular passage migrant in Italy, occurring mostly along the Adriatic-Ionian migration flyway (coming from the east) with overshooting birds reaching the Tyrrhenian side of Italy. During the springs of 1997-2000, c 30 individuals were recorded in the Straits of Messina in April-May (Corso 2001, 2005), and 28 in 2006-08 during spring and autumn migration surveys at Pelagie Islands in the Sicilian Channel (Corso et al 2009). Besides, in 2009-11, one satellite-tagged female that wintered in Portugal (figure 1) passed through Italy on autumn and spring migration each year (except in spring 2011 when it passed north of Italy). The first

121 Breeding habitat of Tundra Peregrine Falcon *Falco peregrinus calidus*, Nenetsky Nature reserve, Nenets, Siberia, Russia, 7 July 2007 (Ivan Pokrovsky)

FIGURE 1 Autumn migration pathways of Tundra Peregrine Falcons *Falco peregrinus calidus* breeding in Russian tundra and fitted with satellite transmitter (PTT). Yellow: birds from Yamal peninsula; red: birds from eastern Taimyr; blue: birds from Lena delta (after Dixon et al 2012). (© 2012 Google)

location data we had for this bird in Italy was on 21 October 2009 when the bird spent the night in Veneto; during this autumn migration its last location in Italy was in Liguria on 25 October 2009 and it was located on the coast of southern France the following day (Andrew Dixon pers comm).

Regarding the presence of *calidus* in Sardinia, Arrigoni degli Oddi (1929) mentions two stuffed *calidus* collected in Sardinia in December and January and preserved in his private ornithological collection (now in Civic Museum of Zoology of Rome) and two birds found in January 1898 and April 1906 in the museum of Florence. Andrea Corso (in litt) examined these specimens and concluded that they were indeed *calidus*, based on plumage as well as measurements. The bird from November 2011 can, therefore, be considered the first well-documented modern record of *calidus* in Sardinia and the first one for Italy confirmed by a ring from the breeding range of *calidus*.

Identification

Millington (2011) analyzed the presence of the northern subspecies of Peregrine Falcon in Europe and warned for the extreme difficulties to establish, in many circumstances, a safe identification.

Andrea Corso (in litt) indicates that typical *calidus* may be identified in the field, based on a combination of structure, body size, wing moult, plumage abrasion and plumage characters but overlapping birds (both adults and juveniles) should be left unidentified or addressed as '*calidus* type'. Peregrines with characteristics of *calidus* have been reported in Britain (cf Kehoe 2006) and the Netherlands (cf www.waarneming.nl); the occurrence in Spain has been confirmed by ringing records (Dixon et al 2012). There are two records of Nearctic *F p tundrius* (hereafter *tundrius*) in Iceland; in addition, birds resembling *tundrius* have been observed in the Azores, Britain, Portugal and north-western Spain (Millington 2011). The difficulty of separating the two northernmost subspecies *calidus* and *tundrius*, especially in juvenile plumage, makes these reports difficult to verify, also given the rather limited photographic documentation. Besides, some juveniles of *peregrinus*, even if they average smaller than *calidus* and most *tundrius*, can show morphological characteristics similar to *calidus* and *tundrius* (Millington 2011). In juvenile plumage, both *calidus* and *tundrius* can be strikingly pale and the least heavily marked of any of the Peregrine Falcon subspecies but individuals

exist with more marked coloration; there is considerable variability within both populations. Darker birds may closely resemble juveniles of other subspecies, including *peregrinus* (Millington 2011). Most juvenile *peregrinus* are darker and more heavily marked than paler *calidus* and *tundrius* but paler juvenile *peregrinus* may show some plumage characters of *calidus* or *tundrius*. Juvenile *calidus* show a ground colour to the underparts ranging from off-white to pale sandy cream, whereas in *tundrius* the underparts are decidedly warmer, with an apricot wash. This coloration is always present in *tundrius* but can be absent or very pale in *calidus* and is usually absent in *peregrinus*. However, some recently fledged *peregrinus* may show a sandy to russet shade on the underparts (Millington 2011). Because of this overlap, single birds may be impossible to assign to a certain subspecies (Cramp & Simmons 1980, Shirihai et al 1996, Forsman 1999, Millington 2011; Andrew Dixon pers comm). For these reasons, the presence of *calidus* and *tundrius* has not yet been confirmed for Britain (Kehoe 2006, Millington 2011). Also, in central and (even) northern Europe records should be treated with great caution, particularly if it is not possible to closely examine the plumage characters.

Acknowledgements

We are grateful to Andrea Corso, Andrew Dixon (International Wildlife Consultants), Fulvio Fratelli, Irina Kharitonova, Olga Kulikova and Ivan Pokrovsky (Nenetsky Nature Reserve), Marco Muzzeddu (Centro Zooiatrico di Bonassai/Sassari) and Mauro Sanna for their help with information, discussions and photographs to prepare this note. Thanks also go to AC and AD for their constructive comments on a previous draft of the note.

Samenvatting

IN RUSLAND GERINGDE TOENDRASLECHTVALK OP SARDINIË, ITALIË, IN NOVEMBER 2011 EN WINTERVERPLAATSINGEN Op c 20 november 2011 werd door een herder een gewonde Slechtvalk *Falco peregrinus* met een Russische ring (Moskwa CS006254) opgeraapt op Sardinië, Italië. De vogel had een gebroken vleugel en werd naar een asiel gebracht. Hij bleek op 3 augustus 2011 als nestjong te zijn geringd (nest met twee jongen) in het Nenetsky-natuurreservaat, Nenets, Siberië, Rusland (68°20'N, 53°14'O). Op grond van deze broedlocatie betrof het een Toendraslechtvalk *F p calidus* en de eerste terugmelding van een geringd exemplaar van deze ondersoort in Italië.

Recent zijn Toendraslechtvalken ook met satellietzenders uitgerust en resultaten voor drie exemplaren uit verschillende delen van Siberië zijn weergegeven in figuur 1. Hieronder bevindt zich ook een vrouwtje dat

122 Tundra Peregrine Falcon / Toendraslechtvalk *Falco peregrinus calidus*, adult, Yamal peninsula, Siberia, Russia, 30 July 2008 (Ivan Pokrovsky)

jaarlijks overwinterde in Portugal en in 2009-11 over het noorden van Italië trok tijdens zowel de najaars- als voorjaarstrek (met uitzondering van voorjaar 2011 toen de vogel ten noorden van Italië passeerde).

De problemen rond herkenning van *calidus* worden kort besproken aan de hand van literatuur. Individuele vogels zijn waarschijnlijk niet of slechts in uitzonderlijke gevallen met zekerheid op ondersoort te determineren.

References

- Arrigoni degli Oddi, E 1929. Ornitologia Italiana. Milano.
- Brichetti, P & Fracasso, G 2003. Ornitologia italiana 1. Bologna.
- Corso, A 2001. First data on the migration of Siberian Peregrine *Falco peregrinus calidus* at the Straits of Messina and comments on its status in Italy. Atti XI Convegno Italiano di Ornitologia. Avocetta 25: 196.
- Corso, A, Janni, O, Larsson, H, Viganò, M & Gustin, M 2009. First data on migration of raptors at the Pelagic Islands, Sicilian Channel. Alula 16: 216-218.
- Cramp, S & Simmons, K E L (editors) 1980. The birds of the Western Palearctic 2. Oxford.
- Dixon, A, Sokolov, A & Sokolov, V 2012. The subspecies and migration of breeding Peregrines in northern Eurasia. Falco 39: 4-9.
- Fasce, P & Fasce, L 1992. Pellegrino *Falco peregrinus*. In: Brichetti, P, De Franceschi, P & Baccetti, N (editors), Fauna d'Italia, Uccelli 1, Bologna, p 682-693.
- Forsman, D 1999. The raptors of Europe and the Middle East: a handbook of field identification. London.
- Ganusevich, S E, Thomas, L, Maechtle, T L, Seegar, W S, Michael, A, Yates, M A, Michael, J, McGrady, M J, Fuller, M, Schueck, L, Dayton, J & Charles, J & Henny, C J 1994. Autumn migration and wintering areas of Peregrine Falcons *Falco peregrinus* nesting on the Kola Peninsula, northern Russia. Ibis 146: 291-297.
- Glutz von Blotzheim, U N, Bauer, K M & Bezzel, E (editors) 1971. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 4. Frankfurt am Main.
- del Hoyo, J & Collar, N J 2014. HBW and BirdLife International illustrated checklist of the birds of the world 1: non-passerines. Barcelona.
- Kehoe, C 2006. Racial identification and assessment in

123 Tundra Peregrine Falcon / Toendraslechtvalk *Falco peregrinus calidus*, adult, Yamal peninsula, Siberia, Russia, 5 August 2008 (Ivan Pokrovsky)

- Britain: a report from the RIACT subcommittee. Br Birds 99: 619-645.
- Millington, R 2011. Identification of Arctic Peregrines in Britain. Birding World 24: 113-119.
- Shirihai, H, Christie, D A & Harris, A 1996. The Macmillan birder's guide to European and Middle Eastern birds, including North Africa. London.
- Spina, F & Volponi, S 2008. Atlante della migrazione degli uccelli in Italia 1, non-Passeriformi. Roma.
- Vaurie, C 1961. Systematic notes on Palearctic birds. No 44 falconidae: the genus *Falco* (Part 1, *Falco peregrinus* and *Falco pelegrinoides*). Am Mus Novit 2035.

Marcello Grussu, Gruppo Ornitologico Sardo, CP 160/C, 09045 Quartu Sant'Elena, Cagliari, Italy (porphyrio@tiscali.it)

Riccardo Paddeu, Gruppo Ornitologico Sardo, CP 160/C, 09045 Quartu Sant'Elena, Cagliari, Italy (riccardo.paddeu@alice.it)

***Fregetta* storm petrels off Juan Fernández archipelago, Chile, in March 2013 and February 2015**

Little is known about the birdlife in and around the waters of Juan Fernández archipelago off Chile. During chumming sessions near Robinson Crusoe Island, also known as Masatierra, in March 2013 (see Shirihai et al 2015ab), we studied the endemic breeding subspecies of White-bellied Storm Petrel *Fregetta grallaria segethi* (hereafter *segethi*). Around Robinson Crusoe, breeding of this subspecies is only proven for nearby Santa Clara Island and perhaps other rocks (Murphy 1936, Brooke 2004). It also breeds in the Desventuradas Islands, Chile (Flores et al 2014).

White-bellied Storm Petrels

More than 90% of all White-bellied Storm Petrels that we observed in March 2013 were around and near Robinson Crusoe Island and up to 93 km eastward. Few were also observed between Robinson Crusoe and Masafuera, at the oceanic ridge (c 80° W) but virtually none were west of this ridge and around Masafuera. Bill Bourne (in prep and pers comm) also saw this species off Robinson Crusoe in May 1983 (a total of 24 birds) but not off Masafuera. We counted at least 103 birds, based on plumage and moult patterns of photographed birds. The largest count involved 30 individuals, mostly during chumming c 37 km east of Robinson Crusoe on 6 March.

Following the success in attracting large numbers and learning about the variation of *segethi* in 2013, Hadoram Shirihai and Hans Jornvall conducted similar chumming operations on 21-22 February 2015, for a total of six hours each day off Robinson Crusoe (22 km south-south-east of the island), during which well over 100 *segethi* were attracted (maximum 38 seen in a single view on 21 February).

We found variation in size and 'bulkiness' within the observed birds to be quite large, which could

imply the possibility that more than one breeding population differing in size are involved.

In March 2013, the vast majority of birds were rather small, fitting the size of *segethi* (plate 124-125). Quite intriguingly, however, despite the fact that *segethi* is among the smallest taxa in White-bellied Storm Petrel (table 1; Brooke 2004), some birds appeared chunky (plate 126-127) and were estimated to be at least 15-20% larger than the normally sized *segethi* and White-faced Storm Petrels *Pelagodroma marina* when they were seen feeding side by side (plate 128-129). These latter birds thus approached the size of the largest White-bellied taxon in the Pacific, *F (g) titan* from Rapa Island, Austral Islands, French Polynesia (cf Howell 2014). However, none of the larger type birds that we observed in March 2013, nor White-faced Storm Petrels were seen in February 2015. Although the observed size differences between the few larger birds and the majority of small birds appeared to be clear-cut at sea, we consider it still premature to conclude that these represent different populations/taxa and we favour future confirmation with biometrics when such birds can be handled.

We like to add that observers should be aware that estimating size and bulkiness of these storm petrels on the ocean is often very subjective and that impressions can vary with light and wind conditions and the birds' behaviour. For example, birds during sunny and least windy conditions or when pattering on the ocean surface during feeding often appear larger, whereas during overcast or windy conditions and when in more direct and fluttering flight (like when following boats) birds appear smaller and less bulky. Furthermore, observers should appreciate that, despite minimal sexual differences in White-bellied Storm Petrel, there is moderate size variation between individuals that should be taken into account. Recently fledged juvenile birds often appear chunkier, too. And lastly, when feeding on chum, a wet and oily bill could also appear larger or heavier than it truly is. Therefore, when estimating sizes of birds at sea

TABLE 1 Average measurements (mm) for different breeding localities of White-bellied Storm Petrel *Fregetta grallaria* (both sexes combined). All measurements taken by Vincent Bretagnolle from museum specimens.

Locality	n	Wing length	Tail length	Bill length (to feathers)	Bill depth	Tarsus length
Juan Fernandez	68	159.3	76.3	13.9	3.9	34.5
Lord Howe	9	161.0	78.3	14.3	4.4	37.2
Tristan da Cunha	12	165.3	73.1	14.5	4.0	39.0
St Paul (Indian Ocean)	2	165.5	83.5	14.2	4.4	39.4
Rapa (Pacific Ocean)	49	186.2	87.1	15.4	4.4	41.0

124
126

125
127

124-127 White-bellied Storm Petrel / Witbuikstormvogeltje *Fregetta grallaria*, off Robinson Crusoe, Chile, 6 March 2013 (*Hadoram Shirihai*/©*Tube-noses Project*). During chumming, two types of birds varying in size were observed: rather small-sized type (plate 124-125), also reflected by slim and delicate built and smallish bill (we assigned these to the local subspecies *Fregetta g segethi* although it is still unknown to us whether the *segethi* type represents small-sized birds or rather the larger ones); and another type with distinctly larger and heavier-bodied birds (plate 126-127) showing chunky jizz with notably larger and deeper bill. Note also that large-type birds tend to show stronger patterned upperparts (plate 127), with mantle/back heavily marbled by white-and-black scales. However, we found much individual variation in development of these scales in both size types, which also depended on feather wear and moult.

128 White-bellied Storm Petrels / Witbuikstormvogeltjes *Fregetta grallaria*, off Robinson Crusoe, Chile, 6 March 2013 (*Hadoram Shirihai*/©*Tubenoses Project*). Small (left) and large type (right) side by side. Latter constantly appearing distinctly larger overall, at sea estimated to be at least 15-20% larger than small type. **129** White-bellied Storm Petrels / Witbuikstormvogeltjes *Fregetta grallaria*, off Robinson Crusoe, Chile, 6 March 2013 (*Hadoram Shirihai*/©*Tubenoses Project*). Small type (two birds at centre) appearing about same size as White-faced Storm Petrels *Pelagodroma marina*, both being clearly smaller by at least 15-20% than large type (rightmost bird). At sea, large type constantly appearing heavier/deeper-bodied and notably larger headed, and also clearly longer and broader winged. As stated in main text, however, only when these storm petrels could be handled for biometrics it will be possible to determine whether these size differences are indeed representing different populations or taxa, rather than extreme individual variation. Note also large bird on right showing stronger-patterned upperparts, with heavy white-and-black scales.

all such influences should be taken into account, and estimations and comparisons should be done during prolonged chumming and observation sessions; especially size comparisons with other species are highly important, as was possible during our observations.

Most of the observed birds were fresh or only moderately worn, suggesting that these were breeders starting or perhaps in the middle of the breeding season, which fits the known breeding period in the austral summer/autumn. On Santa Clara [Island], fresh eggs were found in January and fledglings in June (Brooke 2004), indicating a long breeding season. This, together with the fact that chicks of various ages were found in January (Murphy 1936), further indicate extended breeding activity during the year, or support the notion that several seasonal populations of White-bellied Storm Petrel exist in Juan Fernández archipelago. Nevertheless, it is still a long way before such puzzle can be resolved, as first we will need to go back to the *segethi* type specimen, collected on the coast of Chile (Philippi & Landbeck 1860, Archiv Naturgeschichte 26, pt 1, p 282), away of any breeding location, to see if it matches any potential geographical variation in size and breeding location or season, within both Juan Fernández archipelago and the Desventuradas Islands.

Segethi is also characteristic in having some dark streaking below, and especially in February 2015 we studied this phenomenon closely. Among the 60 birds randomly checked at sea or in images, 80% showed some degree of flank streaking, which varied from some single isolated streaks (plate 131) to birds with moderate to quite extensive streaking (plate 132-133), with the latter two types comprising c 15% of the streaked birds, often detectable at sea.

Dark storm petrel

The most interesting observation in March 2013 refers to a dark storm petrel, seemingly related to White-bellied Storm Petrel, off Masafuera on 12 March 2013 (plate 134). Shirihai et al (2015b) provided a full account of this intriguing storm petrel. The bird appeared considerably smaller (miniature) and with a different jizz than a White-bellied present during the same chumming session.

A dark morph prominently occurs in the nominate subspecies *F g gallaria* (hereafter *gallaria*) that breeds on Lord Howe Island, Australia (pers obs; Murphy & Snyder 1952, Serventy et al 1971, Van Tets & Fullagar 1984, Spear & Ainley 2007; plate 135). This morph was even described as a separate species by Mathews (1914) but soon after

130 White-bellied Storm Petrels / Witbuikstormvogeltjes *Fregatta grallaria segethi* (collected off or on Robinson Crusoe, Chile, 3 January 1914 (right) and 19 December 1913), American Museum of Natural History, New York, USA, 25 October 2014 (*Hadoram Shirihai*/©Tubenoses Project). Note variation in flank streaking, corresponding to birds photographed at sea (cf plate 131-133).

recognized as a dark morph by Hartert (1926). Furthermore, intermediately patterned birds also occur on Lord Howe, as well as on the Kermadecs, New Zealand (pers obs; Serventy et al 1971, Tennyson & Taylor 1990). A dark morph has, however, never been recorded in *segethi* (eg, Murphy 1936, Brooke 2004, Spear & Ainley 2007, Howell 2012; Bruce Robertson pers comm). Our sighting is also remarkable because it occurred off Masafuera, away from the known breeding grounds in the Juan Fernández archipelago. We are aware of only one record of a dark-morph *Fregatta* away from the Pacific, namely south of Africa (Ryan et al 1987).

The bird was in rather well-advanced moult, unlike the other 'normal' White-bellied Storm Petrels we observed. This suggests that it may belong to a population that breeds during a different time of the year. Because we suspected to have seen a second individual off Masafuera, the dark morph may not relate to a vagrant or an aberrant bird but instead to a local population. Alternatively, our bird

131-133 White-bellied Storm Petrel / Witbuikstormvogeltje *Fregetta grallaria*, off Robinson Crusoe, Chile, 21 February 2015 (*Hadoram Shirihai*/©*Tubenoses Project*). *F. g. segethi* of Juan Fernández archipelago also varies in dark streaking on flanks, a feature found in c 80% of birds, but with moderate to extensive streaking (plate 132-133) occurring in only c 15% of birds. All birds showed here are estimated to be of small type.

may have been a vagrant of the dark morph of *grallaria* from Lord Howe, considering its strong resemblance in plumage to the latter (cf plate 134-135) and which is the only subspecies for which a dark plumage has been documented. If so, the Masafuera bird originated from at least 10 500 km away (in a straight line from Lord Howe to Masafuera). More chumming sessions as well as night trapping on Masafuera are required to elucidate the status of this dark storm petrel.

Conclusion

Summarizing, we observed three types of White-bellied Storm Petrel around the Juan Fernández archipelago, differing in size, plumage and moult pattern. Most of them were the local *segethi* but a few were estimated to be much larger in size and 'bulkiness' than that subspecies. The dark morph was the smallest of all storm petrels observed. These findings should stimulate extensive research

into the White-bellied Storm Petrel complex of the archipelago, both in the field and in museums.

Other seabird observations

Last but not least, during the two-day chumming operations in February 2015 we also discovered that all of the Juan Fernández archipelago's breeding tubenoses (see Shirihai et al 2015a) can be seen off Robinson Crusoe in good numbers. Especially surprising was the high number of Stejneger's Petrel *Pterodroma longirostris* (in total 44 seen, of which 12 photographed). The latter findings further show that there is still much to be learnt about occurrence and variation of petrels in and around the archipelago.

Acknowledgements

We like to send our appreciations to the Dutch Birding editorial team, and in particular André van Loon and Roland van der Vliet, for kindly improving our manuscript.

References

- Brooke, M de L 2004. Albatrosses and petrels across the world. Oxford.
- Flores, M A, Schlatter, R P & Hucke-Gaete, R 2014. Seabirds of Easter Island, Salas y Gómez Island and Desventuradas Islands, southeastern Pacific Ocean. *Lat Am J Aquat Res* 42: 752-759.

134 Storm petrel / stormvogeltje *Fregetta*, off Masafuera, Chile, 12 March 2013 (*Hadoram Shirihai*/©*Tubenoses Project*). Possible dark morph White-bellied Storm Petrel *F. grallaria*. This bird was not only dark plumaged, it was also clearly tiny in size and showing advanced moult, making it highly striking altogether.

135 White-bellied Storm Petrel / Witbuikstormvogeltje *Fregetta grallaria grallaria*, dark morph, Lord Howe, Australia, 5 December 2009 (*Matthew Rodgers*)

Hartert, E 1926. Types of birds in the Tring museum. Novit Zool 33: 344-357.

Howell, S N G 2012. Petrels, albatrosses and storm-petrels of North America: a photographic guide. Princeton.

Howell, S N G 2014. Titan Storm Petrel. Dutch Birding 36: 162-165.

Mathews, G M 1914. Additions and corrections to my list of the birds of Australia. Austral Av Rec 2: 83-107.

Murphy, R C 1936. Oceanic birds of South America. New York.

Murphy, R C & Snyder, J P 1952. The 'Pealea' phenomenon and other notes on storm petrels. Am Mus Novit 1596.

Ryan, P G, Peddemors, V M & Cockcroft, V G 1987. Dark morph *Fregetta* stormpetrel south of Africa. Cormorant 15: 91-92.

Serventy, D L, Serventy, V & Warham, J 1971. The hand-

book of Australian sea-birds. Sydney.

Shirihai, H, Díaz, H A, Huichalaf, J E & Bretagnolle, V 2015a. Endemic breeding birds of Juan Fernández archipelago, Chile. Dutch Birding 37: 1-20.

Shirihai, H, Díaz, H A M & Bretagnolle, V 2015b. A dark-morph White-bellied Storm Petrel *Fregetta grallaria* off Más Afuera (Alejandro Selkirk) Island, Juan Fernández Archipelago, Chile? Bull Br Ornithol Club 135: 87-91.

Spear, L B & Ainley, D G 2007. Storm-petrels of the eastern Pacific Ocean: species assembly and diversity along marine habitat gradients. Ornithol Monographs 62: 1-77.

Tennyson, A & Taylor, G 1990. Curtis Island. OSNZ news 57: 10.

Van Tets, G F & Fullagar, P J 1984. The status of Australian seabirds. Australian Seabird Group Newsletter 20: 1-25.

Hadoram Shirihai, Emek Aylon 4, 6080001 Shoham, Israel (*albatross_shirihai@hotmail.com*)

Hernán A Díaz, Laboratorio de Ecología y Biodiversidad, Facultad de Química y Biología, Universidad de Santiago de Chile, Avenida Libertador Bernardo O'Higgins 3363, Estación Central, 9170022 Santiago de Chile, Chile (*hernan.diaz@usach.cl*)

Vincent Bretagnolle, CEBC CNRS, 79360 Beauvoir sur Niort, France (*breta@cebc.cnrs.fr*)

Retained barred feathers in adult-summer Long-tailed Jaeger

Ageing 'smaller' jaegers and skuas (Long-tailed Jaeger *Stercorarius longicaudus*, Parasitic Jaeger *S parasiticus* and Pomarine Skua *S pomarinus*) is difficult. Several authors have dealt with the issue (eg, Cramp & Simmons 1983, Olsen & Larsson 1997, Howell 2007) but none had the opportunity to back up their claims by data from individuals of known age. The most recent synthesis of current knowledge was presented by Howell (2007). He assumed that adult plumage is attained in a third moult cycle during the fourth calendar year. After this moult, some fourth calendar-year birds would still show a few pale bars on the lesser underwing-coverts and barred tail-coverts. Dealing with Long-tailed Jaeger, Olsen & Larsson (1997) claim that fourth calendar-year birds would often show 'pale barring on (especially greater and median) underwing-coverts' and that a combination of certain characters, including pale barring on the 'underwing' and barred undertail-coverts, would

136 Long-tailed Jaeger / Kleinste Jäger *Stercorarius longicaudus*, adult, Björkfjället, Ammarnäs, Västerbotten, Sweden, 12 June 2010 (Rob S A van Bemmelen). Note presence of barred underwing-coverts. Same bird as plate 137-138.

indicate a fifth calendar-year bird. Also, Cramp & Simmons (1983) associate pale bars in the 'wing-pit' and on the undertail-coverts with fourth or possibly fifth calendar-year birds. Generally, plain grey underwings are considered diagnostic for adults. Here, I report on **1** the incidence of barred undertail-coverts in adult Long-tailed, and **2** an individual showing barred underwing-coverts over a period of five breeding seasons.

Barred undertail-coverts in adult Long-tailed Jaegers

During an ongoing study on Long-tailed Jaeger ecology in Ammarnäs, Västerbotten, Sweden, adults were trapped on the nest in 2007-14. Out of a total of 43 first-time captures, 14 (33%) individuals had one or two barred undertail-coverts – most often the longest. Given their worn appearance, they were likely to be retained feathers from the winter plumage. From 11 individuals recaptured in later years, three had barred feathers in the first year of capture but none in subsequent years. The other individuals either consistently showed barred feathers (three birds) or showed barred feathers in some years (five). This shows that barred undertail-coverts are not uncommon in breeding adult Long-tailed but that they need not reoccur in subsequent years.

Individual showing barred underwing-coverts over five breeding seasons

A Long-tailed Jaeger trapped in Ammarnäs on 12 June 2010 showed – in addition to a single barred undertail-covert – another remarkable feature. It was retrapped in the same territory on 20 June 2011 and resighted here in June-July 2014. This bird showed several barred underwing-coverts and pale-fringed lesser underwing-coverts in all these years. Remarkably, these patterned feathers appeared in the same positions in each year and were similar in the left and right underwing (plate 136-138). Assuming that Long-tailed start breeding in their fourth calendar year or later (de Korte 1985), this individual must have been at least in its eighth calendar year in 2014.

I have not been able to find documentation of similar examples for Long-tailed but Furness (1987) notes that 'one breeding Arctic [Parasitic] Jaeger on Foula with heavily barred underparts was present for at least five years with no visible loss of the barring as it aged'. These barred parts also included the underwings (Robert Furness in litt). These two observations show that the presence of barred feathers on the underwing is not restricted to fourth or fifth calendar-year birds in

137 Long-tailed Jaeger / Kleinste Jäger *Stercorarius longicaudus*, adult, Björkfället, Ammarnäs, Västerbotten, Sweden, 20 June 2011 (*Christian Brinkman*). Same bird as plate 136 and 138-139. **138** Long-tailed Jaeger / Kleinste Jäger *Stercorarius longicaudus*, adult, Björkfället, Ammarnäs, Västerbotten, Sweden, 12 June 2010 (*Rob S A van Bemmelen*). Detail of right underwing. Same bird as plate 136-137 and 139. **139** Long-tailed Jaeger / Kleinste Jäger *Stercorarius longicaudus*, adult, Björkfället, Ammarnäs, Västerbotten, Sweden, 12 June 2010 (*Christian Brinkman*). Detail of left underwing. Same bird as plate 136-138.

Long-tailed and Parasitic. Hence, jaegers showing these features cannot be aged with any certainty.

Acknowledgements

Thanks go to Christian Brinkman, Steve Geelhoed, Tim van der Meer and Wesley Overman for their

assistance and company during fieldwork and to Robert Furness for providing details on the Fould Parasitic Jaeger.

References

Cramp, S & Simmons, K E L (editors) 1983. The birds of

Retained barred feathers in adult-summer Long-tailed Jaeger

140 Long-tailed Jaeger / Kleinste Jager *Stercorarius longicaudus*, adult, Björkfället, Ammarnäs, Västerbotten, Sweden, 14 July 2014 (*Tim van der Meer*). Note presence of barred feathers on underwings.

the Western Palearctic 3. Oxford.

Furness, R W 1987. The skuas. Calton.

Howell, S N G 2007. A review of moult and ageing in jaegers (smaller skuas). *Alula* 13: 98-113.

de Korte, J 1985. Ecology of the Long-tailed Skua (*Stercorarius longicaudus* Vieillot, 1819) at Scoresby

Sund, East Greenland. Part three: clutch size, laying date and incubation in relation to energy reserves. *Beaufortia* 25: 93-127.

Olsen, K M & Larsson, H 1997. *Skuas and jaegers: a guide to the skuas and jaegers of the world*. Mountfield.

*Rob S A van Bemmelen, Volendammerweg 7, 1023 BE Amsterdam, Netherlands
(rvanbemmelen@gmail.com)*

Surveys of Chestnut-bellied Sandgrouse in Egypt in 2013-14

Chestnut-bellied Sandgrouse *Pterocles exustus* is native to large parts of sub-Saharan Africa and western Asia, from Mauritania and Senegal to Somalia and Tanzania and from Saudi Arabia to Pakistan and India; six subspecies are recognized (del Hoyo et al 1997, Madge & McGowan 2002). The subspecies *P e floweri*, endemic to central Egypt, was rediscovered in 2012 (del Hoyo et al 1997, Khil et al 2012, BirdLife International 2014). In Egypt, the species was reported as abundant in the Nile valley and in bordering deserts between November 1853 and January 1854. It was considered to be the most abundant sandgrouse species

in Egypt in the late 19th century but it was found to be 'certainly scarce' by 1929. At that time, the species was still found in several scattered locations in the Nile valley, between the eastern fringe of the delta in the north to Luxor in the south. The last 20th century record was on 4 March 1979, when c 10 were found between Isna and Idfu, south of Luxor (Short & Horne 1981, Goodman & Meininger 1989, Khil et al 2012). In early March 2012, a team of Austrian and German ornithologists discovered four individuals near Al-Bahnasa in Minya province. On 22 March 2012, c 100 were seen near the original site (Khil et al 2012).

In August 2014, a birder from the Hala'ib (or Halayeb) Triangle, in the south-eastern corner of Egypt close to the Sudanese border (this area is dis-

- 141** Breeding location of Chestnut-bellied Sandgrouse *Pterocles exustus* in dry corn field, near Sandafa, Minya, Egypt, 31 May 2014 (*Mohamed I Habib*) **142** Nest of Chestnut-bellied Sandgrouse *Pterocles exustus* near Sandafa, Minya, Egypt, 31 May 2014 (*Mohamed I Habib*). Nest made from scrap, measuring 12 cm in diameter. **143-144** Chestnut-bellied Sandgrouse / Roodbuikzandhoenders *Pterocles exustus*, near Sandafa, Minya, Egypt, 22 July 2013 (*Mohamed I Habib*). Pair drinking.

- 145** Chestnut-bellied Sandgrouse / Roodbuikzandhoenders *Pterocles exustus*, near Sandafa, Minya, Egypt, 22 July 2013 (Mohamed I Habib). Birds in typical habitat in semi-arid area between desert and cultivated areas. **146** Chestnut-bellied Sandgrouse / Roodbuikzandhoenders *Pterocles exustus*, near Sandafa, Minya, Egypt, 24 July 2013 (Mohamed I Habib). Birds in breeding area. **147** Chestnut-bellied Sandgrouse / Roodbuikzandhoenders *Pterocles exustus*, near Sandafa, Minya, Egypt, 14 July 2013 (Mohamed I Habib). Pair close to nesting site. **148** Chestnut-bellied Sandgrouse / Roodbuikzandhoenders *Pterocles exustus*, near Sandafa, Minya, Egypt, 22 July 2013 (Mohamed I Habib). Birds feeding on dry seeds.

puted between Egypt and Sudan), c 750 km from Minya, photographed Spotted Sandgrouse *P senegallus* with one male Chestnut-bellied (Ali Dora pers comm). This record may indicate that *flowerii* (occasionally) occurs as far as southern Egypt but the record could also represent an overlooked population still surviving or a vagrant from northern Sudan (*P e exustus*) or even the Arabian Peninsula (*P e erlangeri*; the nearest coast is c 200 km across the Red Sea).

Study area and methods

In 2013-14, a survey was undertaken by several people (see acknowledgements) and me to moni-

tor Chestnut-bellied Sandgrouse in Minya. The objective was to understand the ecological needs of the population, such as feeding grounds and breeding habitat. At the same time, the survey allowed us to make a population count. The study area was located near Sandafa in Minya province, off the main road from Giza to Aswan. A road leads to the east to Sandafa (28°31'30.07"N, 30°35'55.10"E). It is a semi-arid landscape with sandy plains and loose vegetation. Some reclaimed desert land is being cultivated after the government built a new road here from Cairo to Aswan. The area was reached by car (245 km from Cairo International Airport), followed by 5 km on foot.

This land on the western side of the road is irrigated by wells dug by desert residents. Visits were made to the area on 5-6 April 2013, 30 June 2013, 22-24 July 2013, 6 and 31 May 2014, and 8 July 2014. The duration of visits was c 90 min, mostly during random hours between 07:00 and 15:00. We used binoculars and telescopes to identify and count birds, using direct counting methods from the vantage point of a hilltop (cf Bibby et al 2000).

Results

The first visit (5-6 April 2013) produced the first observations of Chestnut-bellied Sandgrouse since the discovery of the species by Khil et al (2012). In the beginning, it was difficult to spot the birds but as they began to take to the air in small groups, we could count them. After a first group of three (male and two females), a group of eight was seen flying in pairs. Between 17:00 and 18:30, we counted 65 individuals with five males soaking their breast-feathers, indicating breeding behaviour to water the chicks. On 1 June 2013, the landlord indicated he had seen three chicks following the parents but a few days later, I could not find them. The visit on 30 June 2013 took place during hot summer, with temperatures reaching 40°C. The number of birds counted was 35, with again three males soaking their breast-feathers after drinking. The visit on 22-24 July 2013 produced 31 birds on 22 July; on 23 July, 81 birds including parents with fledglings were observed flying to the water. Between 20:30 and 21:50, we saw four males soaking their breast-feathers to water their young. We found a blue rifle cartouche near the watering spot, indicating active hunting in the area.

A year later, on 6 May 2014, we counted only three birds between 15:30 and 17:30. On 31 May 2014, 40 birds were counted in total including two females nesting between dry bushes but without eggs, almost 1 km from the breeding site discovered the previous year (plate 141). On 8 July 2014, only two birds were observed between 13:15 and 18:00, feeding near dry cultivated land.

Conclusions

The birds prefer semi-arid, sandy plains with rocks and loose dry vegetation to hide from predators. From our observations, especially with the males soaking their breast-feathers, we conclude that breeding starts in the last week of May and lasts to late July. In the Arabian Peninsula, the species breeds rather opportunistically, in response to fa-

avourable conditions, with chicks being found in every month between January and November and the majority of breeding observations in April and May (Jennings 2010). Birds seem to be active between 07:00 and 09:50 and again between 16:30 and 18:30. During our survey, the temperature at the site varied between 37°C in late May to more than 40°C in late July. The maximum numbers counted show a decline: 100 on 22 March 2012, 81 on 23 July 2013 and 40 on 31 May 2014. Numbers may be declining due to hunting and scarcity of water in this area after the government's main farming project was stopped at the end of 2012, leaving most of the water spots dry. The species is known for rain-induced nomadism (Madge & McGowan 2002), so perhaps the birds moved to better areas but this is hypothetical. To reverse the apparent decline, a strategy to protect birds and their breeding locations must be developed and action should be undertaken urgently.

Acknowledgements

I want to thank the following colleagues for helping me during the field survey: Gordon Beck, Chris Bell, Richard Bonser, Dirk Colin, Pierre-André Crochet, Ernie Davis, Kris De Rouck, Colin Dods-worth, Thomas Francis, Graeme Joynt, Christian Leath, Raphaël Lebrun, Vincent Legrand, David Monticelli, Chris Sharp, Richard Stephenson and Frédéric Vanhove. Special thanks go to Bonne Grover for editing and adjusting the text.

References

- Bibby, C J, Burgess, N D & Hill, D A 2000. Bird census techniques. Second edition. London.
- BirdLife International 2014. Species factsheet: Chestnut-bellied Sandgrouse (*Pterocles exustus*). Website: www.birdlife.org/datazone/speciesfactsheet.php?id=2961.
- del Hoyo, J, Elliott, A & Sargatal, J (editors) 1997. Handbook of the birds of the world 4. Barcelona.
- Goodman, S M & Meininger, P L (editors) 1989. The birds of Egypt. Oxford.
- Jennings, M C 2010. Fauna of Arabia 25. Atlas of the breeding birds of Arabia. Frankfurt.
- Khil, L, Boetzel, M, Geburzi, J, Trobitz, M, Werner, M, Weinrich, C & Zegula, T 2012. Rediscovery of the Chestnut-bellied Sandgrouse in Egypt in March 2012. Dutch Birding 34: 213-218.
- Madge, S & McGowan, P 2002. Pheasants, partridges and grouse: a guide to the pheasants, partridges, quails, grouse, guineafowl, buttonquails and sandgrouse of the world. London.
- Short, L L & Horne, J F M 1981. Bird observations along the Egyptian Nile. Sandgrouse 3: 43-61.

Namaqua Doves breeding in southern Egypt in 2012-13

Namaqua Dove *Oena capensis* occurs widely in Africa south of the Sahara and is also known from the Arabian Peninsula (all nominate *O. capensis*); it also occurs on Madagascar (*O. c. aliena*) (Cramp 1985, Urban et al 1986, del Hoyo et al 1997, Jennings 2000, 2010). Nowadays, the species is regular in Egypt; the south coast of the Red Sea is a relatively reliable area to observe it. In addition, there are many other observations from other parts of the country, such as the Nile delta, Abu Simbel and Hurghada (István Moldován pers comm; several trip reports). This increase is recent, because Goodman & Meininger (1989) do not list

many sightings. Although the species is now regularly reported, so far no breeding record for Egypt has been documented, although some indications of breeding have been mentioned in the literature. For Wadi el-Gemal National Park, the species was listed as 'an erratic visitor, frequently observed in the region, probably breeds sporadically' (Baha el Din 2009); Atkinson & Caddick (2014), in the most current check-list of Egypt, give the status with a question mark as 'resident, breeding record confirmed?'. Namaqua Dove may breed in the Gebel Elba area in the border region of Egypt and Sudan but (besides some observations in the breeding period) there is no evidence (cf Goodman & Atta 1987, Goodman & Meininger 1989, Meininger & Goodman 1996). On the other hand, there are

149 Breeding habitat of Namaqua Dove *Oena capensis*, Wadi Lahmy Azur Resort, Red Sea, Egypt, 25 May 2012 (*Jens Hering*) **150** Nest of Namaqua Dove *Oena capensis* in pergola, Wadi Lahmy Azur Resort, Red Sea, Egypt, 30 May 2012 (*Peter H Barthel*) **151** Namaqua Dove / Maskerduif *Oena capensis*, male near nest, Wadi Lahmy Azur Resort, Red Sea, Egypt, 27 May 2012 (*Jens Hering*) **152** Namaqua Dove / Maskerduif *Oena capensis*, female near nest, Wadi Lahmy Azur Resort, Red Sea, Egypt, 27 May 2012 (*Jens Hering*)

breeding records more to the south along the coast of Sudan (Nikolaus 1987). In 1980, the first breeding for the Western Palearctic was recorded in Israel (Mindell 1986-1987, Shirihai & Gellert 1989), after which the species' range gradually moved northwards along the Jordan river and recently reached northernmost Israel (Shirihai 1996, Gert Ottens pers obs).

Breeding records in 2012

During a project to research the Common Reed Warbler *Acrocephalus scirpaceus* complex in northern Africa, we visited several mangrove forests along the Red Sea in Egypt in April-May 2012 to investigate the occurrence of Mangrove Reed Warbler *A s avicenniae* (Hering et al 2012ab). During fieldwork at Wadi Lahami mangroves in Wadi el-Gemal National Park on 24-28 April and 4 May, we observed Namaqua Doves regularly (cf table 1). On 25 April, a male was singing in the centre of the mangrove forest. On 25-30 May, when more fieldwork was done in this area, again two doves were observed. Beside these observations, there were daily observations on 25-31 May at Wadi Lahmy Azur Resort, situated 1.3 km north of the mangrove forest, directly along the Red Sea. The resort consists of a c 13 ha large garden, surrounded by desert, with some palm trees up to 8 m in height. The garden is artificially supplied with water. In this resort, we observed five males and three females (plate 149-152). On 30 May, two nests were found, both located on the walls along the road to the hotel. The nests were not well covered at 1.6 m height and exposed to the

south-east. An empty nest had been built in a pergola covered with vine (plate 150). Birds were actively building a nest located at a crossbar of a fence covered with braided willow mats. Laughing Doves *Streptopelia senegalensis* were also breeding here, mainly on the buildings.

On 25 May 2012, we observed birds near several hotel areas between Marsa Alam and Wadi Lahami, where the gardens provide enough breeding possibilities but where we did not conduct nest searches.

Breeding records in 2013

On 8-16 July 2013, we revisited the mangroves in southern Egypt for research on breeding Yellow Bitterns *Ixobrychus sinensis* and the breeding period of Mangrove Reed Warbler (cf Hering et al 2012c, 2013). On 8 July, we observed a male Namaqua Dove with nesting material at the southern edge of Wadi Lahami mangrove forest. Nearby was a female, which was here also the following day. While checking this area, we flushed a Namaqua Dove and we found a nest with two eggs in a small dead bush. The female was very tame and soon returned to the nest. From this open nest, which was fully exposed to the sun, the following measurements were taken: 10x10.5 cm diameter, height 1.5 cm, height above the ground 50 cm (25 cm above the top of the areal roots). The nest was built from 20 small and 25 larger branches. Beside this, two dry mangrove leaves and a green plastic string had been used. The distance to the dry shore was c 10 m (plate 153-157). Only a couple of metres away from this nest, an-

TABLE 1 Observations of Namaqua Dove *Oena capensis* along Red Sea, southern Egypt, in April-May 2012 and July 2013

Date	Location	Observation	Observer
24-28 April 2012	Wadi Lahami mangroves (24°13'N, 35°25'E)	two males, singing	H-J Eilts, E Fuchs, W Heim, J Hering
4-5 May 2012	Shams Alam Hotel (24°41'N, 35°05'E)	male	H-J Eilts, E Fuchs, W Heim, J Hering
25-31 May 2012	Wadi Lahmy Azur Resort (24°14'N, 35°24'E)	five males, three females; two nests without eggs	P H Barthel, H-J Eilts, J Hering
26-30 May 2012	Wadi Lahami mangroves	two	P H Barthel, H-J Eilts, J Hering
28 May 2012	near Baranis (23°59'N, 35°24'E)	two	P H Barthel, H-J Eilts, J Hering
8-16 July 2013	Wadi Lahami mangroves	two males, two females; male with twigs, nest with eggs (predated)	E Fuchs, J Hering, K Müller
10 and 16 July 2013	south of Hamata (24°15'N, 35°23'E)	one at hotel building plot	E Fuchs, J Hering, K Müller

153-154 Nest with brood (arrow) of Namaqua Dove *Oena capensis*, southern edge of Wadi Lahami mangrove forest, Red Sea, Egypt, 12 July 2013 (Jens Hering) **155** Namaqua Dove / Maskerduif *Oena capensis*, breeding female, Wadi Lahami mangrove forest, Red Sea, Egypt, 12 July 2013 (Jens Hering) **156** Namaqua Dove / Maskerduif *Oena capensis*, male near nest, Wadi Lahami mangrove forest, Red Sea, Egypt, 8 July 2013 (Jens Hering)

other pair was searching on the dry ground for sowing seed. When we controlled the nest on 15 July, it was empty. An eggshell, probably eaten by a mouse, was lying on the ground.

The c 32 ha large mangrove forest at Wadi Lahami consists only of Grey Mangrove *Avicennia marina*. These trees are 2.8 m high, on average. The tallest mangroves are 5.6 m high and grow in the eastern part of the forest. In the north-western and southern part, trees are smaller and bushier. In the south, the forest is next to a tourist area and, in the north, to an unfinished hotel. Inland, the mangroves are connected to a salty desert plain.

In 2013, no birds were found at Wadi Lahmy Azur Resort. However, on 10 and 16 July 2013, one bird was seen flying close to a building site somewhat further north near Hamata. An over-

view of all breeding records from our survey is given in figure 1.

Conclusions

The dates of the breeding Namaqua Doves in Egypt correspond with the dates known from the literature (cf Cramp 1985, Urban et al 1986, Gibbs et al 2001); mangrove forest as breeding habitat was not described before. It is likely that Namaqua Dove is not only breeding in the wadis of the Gebel Elba area in south-eastern Egypt but also regularly in hotel areas and mangrove forests along the Red Sea. Not only the nest we found but also observations (mainly in spring and autumn) by others indicate this (eg, Bonser 2006, Baha el Din 2009; several trip reports). Searching for nests along the coast more to the north would probably

157 Namaqua Dove / Maskerduif *Oena capensis*, female near nest, Wadi Lahami mangrove forest, Red Sea, Egypt, 12 July 2013 (Jens Hering)

FIGURE 1 Breeding records (red) and observations of Namaqua Dove *Oena capensis* in south-eastern Egypt in 2012-13 (cf table 1)

be successful because there are observations from Safaga, Hurghada and Shalateen (Baha el Din 2009; István Moldován pers comm). It is also possible that the species is breeding in the Nile delta and in the agricultural areas in the Sahara. This is not surprising considering the colonisation and ongoing range expansion on the Arabian Peninsula and in Israel (Shirihai 1996, Jennings 2010). In fact, there have been recent records in Cyprus, Iraq, Lebanon and Turkey (Kirwan et al 2008) and reports published in Dutch Birding for Georgia (2013), Jordan (eg, a handful in April in both 2004 and 2005), Kuwait (eg, a total of four in April 2009) and on Lesvos, Greece (on 20 June 2008 and 12-14 May 2014) (Arnoud van den Berg in litt).

Acknowledgements

The breeding records in 2012 were found during an expedition to collect information on the Common Reed Warbler complex in eastern North Africa. The Deutsche Ornithologen-Gesellschaft and Carl Zeiss Sports Optics funded this expedition. For permits and technical support in the field, we thank the management of the National Park Wadi el-Gemal, especially Mohamed Negm and Sayed Noby. Hans-Jürgen Eilts, Wieland Heim and Klaus Müller assisted us during the fieldwork. In several other ways, David Conlin, Gerd Fanghänel, Heidi Hering, Haitham Ibrahim, Thomas Kraft, István Moldován, Dieter Saemann and Dirk Tolkmitt helped us. Peter de Vries translated the original German manuscript into English. We want to thank them all.

References

- Atkinson, P W & Caddick, J A 2014. Checklist of the birds of Egypt. Website: www.africanbirdclub.org. [Accessed 22 August 2014.]
- Baha El Din, S M 2009. Where to watch birds in Wadi el-Gemal National Park and neighbouring areas. Website: http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADO517.pdf.
- Bonser, R 2006. Birding Egypt's southern Red Sea coast. *Birding World* 19: 212-219.
- Cramp, S (editor) 1985. *The birds of the Western Palearctic* 4. Oxford.
- Gibbs, D, Barnes, E & Cox, J 2001. *Pigeons and doves: a guide to the pigeons and doves of the world*. Mountfield.
- Goodman, S M & Atta, G A M 1987. The birds of south-eastern Egypt. *Gerfaut* 77: 3-41.
- Goodman, S M & Meininger, P L (editors) 1989. *The birds of Egypt*. Oxford.
- Hering, J, Fuchs, E & Heim, W 2012a. Felduntersuchungen zu Brutvorkommen und Brutbiologie sowie zur Klärung taxonomischer Fragestellungen des Teichrohrsänger-Komplexes *Acrocephalus scirpaceus* im östlichen Nordafrika (Ägypten). *Vogelwarte* 50: 131-133.
- Hering, J, Fuchs, E, Heim, W, Eilts H-J, Barthel, P H & Winkler, H 2012b. In der Westpaläarktis übersehen: Mangroverohrsänger *Acrocephalus (scirpaceus) avicenniae* am Roten Meer in Ägypten. *Vogelwarte* 50: 324-325.
- Hering, J, Barthel, P H, Eilts, H-J, Frommolt, K-H, Fuchs, E, Heim, W, Müller, K & Päckert, M 2012c. Die Chinadommel *Ixobrychus sinensis* am Roten Meer in Ägypten – erste Nachweise eines übersehenen westpaläarktischen Brutvogels. *Limicola* 26: 253-278.
- Hering, J, Fuchs, E & Müller, K 2013. Nester für die

- Ewigkeit – Besonderheit von Rohrsängern, die in Mangroven nisten. Vogelwarte 51: 312-313.
- del Hoyo, J, Elliot, A & Sargatal, J (editors) 1997. Handbook of the birds of the world 4. Barcelona.
- Jennings, M 2000. Namaqua Dove *Oena capensis* in the UAE and its spread through the Arabian Peninsula. *Tribulus* 10: 18-19.
- Jennings, M C 2010. Atlas of the breeding birds of Arabia. Fauna of Arabia 25. Privately published.
- Kirwan, G M, Boyla, K A, Castell, P, Demirci, B, Özen, M, Welch, H & Marlow, T 2008. The birds of Turkey. The distribution, taxonomy and breeding of Turkish birds. London.
- Meininger, P L & Goodman, S M 1996. From the verge of the Western Palearctic: birds of Gebel Elba area, Egypt. *Dutch Birding* 18: 285-292.
- Mindell, D P 1986-1987. First nesting record for the Namaqua Dove (*Oena capensis*) in Israel. *Israel J Zool* 34: 237-238.
- Nikolaus, G 1987. Distribution atlas of Sudan's birds with notes on habitat and status. Bonn Zool Monogr 25.
- Shirihai, H 1996. The birds of Israel. London.
- Shirihai, H & Gellert, M 1989. Namaqua Doves breeding in Israel. *Br Birds* 82: 210-219.
- Urban, E K, Fry C H & Keith S (editors) 1986. The birds of Africa 2. London.

*Jens Hering, Wolkenburger Straße 11, 09212 Limbach-Oberfrohna, Germany
(jenshering.vso-bibliothek@t-online.de)*

*Peter H Barthel, Über dem Salzgraben 11, 37574 Einbeck, Germany (redaktion@limicola.de)
Elmar Fuchs, Hohensteiner Straße 45, 09117 Chemnitz, Germany (elmar.fuchs@gmx.de)*

Kleine Torenvalk op De Hoge Veluwe in maart 2002

Op 23 maart 2002 fotografeerde Wim Wilmers een vrouwtje 'torenvalk' *Falco* op een paal in Nationaal Park De Hoge Veluwe, Gelderland. WW nam aan dat het om een 'gewone' Torenvalk *F tinnunculus* ging en plaatste de foto op de foto-site Birdpix (<http://tinyurl.com/l5uuskg>). Enkele jaren later kwam Bram Rijkse de foto tegen op internet en verbaasde zich over de lichte nagels, een kenmerk dat duidt op Kleine Torenvalk *F naumanni*. BR herinnerde zich een publicatie over een Torenvalk met lichte nagels (de Schipper 2001). Bij het raadplegen van deze publicatie ontdekte hij echter dat een afwijkend exemplaar met zowel donkere als lichte nagels werd beschreven. BR bestudeerde daarom de foto nogmaals aandachtig en stuurde WW een e-mail met de vraag of hij meer foto's had. Daarop kwam echter geen reactie. BR bracht de foto onder de aandacht bij Nils van Duivendijk en Dick Groenendijk van de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA). Hoewel de vogel als 'spannend' werd bestempeld kwam het niet tot een definitieve determinatie en bleef het dossier weer een tijdje liggen. Omdat het toch wat bleef 'knagen' zocht BR een aantal jaren later opnieuw telefonisch contact met WW, ditmaal met meer succes. Helaas bleek WW geen andere foto's meer te hebben. Wel kon de exacte datum achterhaald worden. Doordat op de foto een verbodsbord te zien is van het Nationaal Park was geen twijfel mogelijk over de juistheid van de locatie. Op basis van de ene foto

(plaat 158) werd het geval ingediend bij de CDNA en in 2014 aanvaard als Kleine Torenvalk (cf Haas et al 2014).

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op de enige beschikbare foto van WW.

- GROOTTE & BOUW Kleine slank gebouwde 'torenvalk'.
KOP Kruin rossig kaneelbruin, zijkop crèmewit, beide met fijne zwarte streping; geen duidelijke donkere oogstreek achter oog. Korte zwarte streep meteen onder oog en smalle donkere baardstreek. Kin en keel licht crèmekleurig.
- BOVENDELEN Schouder en mantel (voor zover zichtbaar op foto) rossig kaneelbruin, zonder grijs; veren met relatief smalle zwarte en contrasterende dwarstekening.
- ONDERDELEN Borst en buik met crèmegele grondkleur en donkergrijze tot zwarte lengtestreping; strepen iets druppelvormig, verbredend naar onder toe. Streping op borst en flank tamelijk breed maar naar beneden versmallend, op buik smal en onopvallend en op flank meer druppelvormig.
- VLEUGEL Dekveren rossig kaneelbruin, met smalle zwarte bandering.
- STAART Onderstaart bruin grijs met vaag zichtbare donkere dwarsbandering en donkere eindband.
- NAAKTE DELEN Oog donker. Snavel grijs, donkerder naar punt toe; washuid geel. Poot oranje. Alle op foto zichtbare nagels (vijf) gelig tot hoornkleurig.

Determinatie

Het onderscheiden van Torenvalk en Kleine Torenvalk in andere kleden dan adult mannetje is complex. Er is sprake van gemiddelde verschillen met Torenvalk in koptekening, breedte van de ankerte-

158 Kleine Torenvalk / Lesser Kestrel *Falco naumanni*, vrouwtje, De Hoge Veluwe, Gelderland, 23 maart 2002 (Wim Wilders)

kening op mantel, schouder, rug, stuit en kleine en middelste vleugeldekveren (alleen bruikbaar in vergelijking met nominaat Torenvalk *F tinnunculus*), vorm van de streping van de borst (alleen bruikbaar als zekere juveniele exemplaren van beide soorten vergeleken worden), en (in zit) afstand tussen staartpunt en vleugelpunt. Deze verschillen tonen echter enige overlap tussen beide soorten. De afronding van de staart, bij volwassen mannetjes vaak een kenmerkend verschil (verschil tussen t1 en t6 relatief groot bij Kleine Torenvalk), geldt niet als determinatiekenmerk voor vrouwtjes omdat de overlap met Torenvalk aanzienlijk is (cf Clark 1996, Forsman 1999, Corso 2001, Ferguson-Lees & Christie 2001, van Duivendijk 2011; Nils van Duivendijk in litt). De lichte nagels zijn echter een uniek kenmerk voor Kleine in alle kleden en sluiten andere kleine valken uit en op basis hiervan is de vogel van De Hoge Veluwe als Kleine te determineren.

Aanvullende kenmerken die op de foto zijn te zien die pleiten voor Kleine Torenvalk zijn de kop-tekening, de kopvorm en het patroon op de schouderveren. De donkere streping op kruin en zijkop van Kleine is c 1 mm breed, bij Torenvalk c 2 mm. Bij Torenvalk neigt de bredere streping achter het oog samen te vloeien tot een donkere achteroog-

streep; bij Kleine is dit zelden het geval. De korte zwarte streep meteen voor en onder het oog en de korte zwarte baardstreep zijn bij Kleine smaller dan bij Torenvalk of vrijwel afwezig; deze kenmerken zijn op de foto zichtbaar. Op de foto is verder zichtbaar dat de bandering op de schouderveren relatief smal is en dat past goed op Kleine. De donkere bandering op de veren van mantel, schouder, rug, stuit en kleine en middelste bovenzvleugeldekveren bij Kleine is 4-7 mm breed in het midden van de veer en c 2 mm aan de zijkant; bij de nominaat van Torenvalk zijn deze maten respectievelijk 7-10 mm en 3-5 mm en is de zwarte tekening dus duidelijk breder (cf Ebels & Roselaar 2005).

Door het ontbreken van meer foto's zijn bepaalde diagnostische kleedkenmerken die de soort onderscheiden van een Torenvalk niet te zien, zoals de tekening van de ondervleugel.

Verspreiding en voorkomen

Kleine Torenvalk broedt in de landen rondom de Middellandse Zee en in grote delen van Centraal-Azië oostelijk tot in China. De broedgebieden liggen voornamelijk in (van west naar oost) Spanje, Griekenland, Turkije, Kazachstan, Mongolië en Noord-China (Ferguson-Lees & Christie 2001,

BirdLife International 2015). De meeste exemplaren overwinteren in Afrika ten zuiden van de Sahara, vooral in oostelijk en zuidelijk Afrika; enkele exemplaren blijven in de winter aan de noordzijde van de Middellandse Zee of op eilanden in de Middellandse Zee. Vogels verlaten de broedgebieden van eind juli tot midden september en keren terug van eind februari en begin maart tot begin mei. De soort gaat wereldwijd in aantal achteruit, vooral de populaties in het noordelijke deel van het verspreidingsgebied (Ferguson-Lees & Christie 2001). De wereldpopulatie werd eind 20e eeuw geschat op 50 000 tot 60 000 individuen (Stattersfield & Capper 2000). In 1982 was de geschatte populatie vele malen hoger: 650 000 tot 800 000 broedparen, dus enkele miljoenen individuen (Zollinger & Hagemeyer 1994, Stattersfield & Capper 2000). In het verleden werden verschillende ondersoorten van Kleine Torenvalk erkend. Hoewel de meeste recente handboeken de soort als monotypisch beschouwen (eg, Ferguson-Lees & Christie 2001) zijn er duidelijke morfologische verschillen tussen de westelijke populatie 'nominat *naumanni*' en de oostelijke populatie in China ('*pekinensis*'). Beide taxa verschillen vooral in het kleed van adulte mannetjes. Bij juvenielen en vrouwtjes zijn de verschillen zeer beperkt of nog onvoldoende onderzocht (Andrea Corso in litt; <http://birdingfrontiers.com/tag/naumanni>).

In Midden- en Noordwest-Europa is de soort als dwaalgast onder meer vastgesteld in België (drie; oktober 1964, oktober 2013 en mei 2014; www.waarnemingen.be), Denemarken (acht), Duitsland (twee recente gevallen, 65+ oude gevallen en/of meldingen), Estland (één), Finland (drie), Brittannië (c 20), Ierland (één), Liechtenstein (één), Noorwegen (één), Spitsbergen (één) en Zweden (c 15); Ebels & Roselaar (2005) gaven een volledig overzicht van gevallen als dwaalgast in West- en Noord-Europa tot c 2004.

De vogel van 2002 betrof het tweede geval voor Nederland; het eerste had betrekking op een eerstejaars vrouwtje dat op 5 november 2000 verzwakt werd gevonden bij Bergen, Noord-Holland, en vrijwel direct daarna overleed (van Gestel et al 2001, Ebels & Roselaar 2005).

Summary

LESSER KESTREL AT DE HOGE VELUWE IN MARCH 2002 On 23 March 2002, a kestrel *Falco* was photographed at National Park De Hoge Veluwe, Gelderland, the Netherlands. The photographer posted his single photograph of the bird on www.birdpix.nl, labelled as Common Kestrel *F. tinnunculus*. Some years later, doubts were raised about this identification because the bird clearly shows pale claws, a feature unique to Lesser Kestrel *F. naumanni*. It took some more years before the file was complete (eg, the exact date of the observation) but, eventually, the report was submitted and, in 2014, accepted by the Dutch rarities committee (CDNA). In addition to the pale claws, features visible in the photograph pointing to Lesser are the less pronounced head pattern (due to less or narrower streaking) and the relatively narrow black bars on the feathers of mantle and shoulder. This was the second record for the Netherlands; the first concerned a first-year female found weakened (and dying shortly after) at Bergen, Noord-Holland, on 5 November 2000.

Verwijzingen

- BirdLife International 2015. Species factsheet: *Falco naumanni*. Website: www.birdlife.org. [Geraadpleegd 31 januari 2015.]
- Clark, W S 1996. Die Unterscheidung des Rötelfalken *Falco naumanni* vom Turmfalken *F. tinnunculus* (mit Bemerkungen zum Buntfalken *F. sparverius*). *Limicola* 10: 57-78.
- Corso, A 2001. Notes on the moult and plumages of Lesser Kestrel. *Br Birds* 94: 409-418.
- van Duivendijk, N 2011. *Advanced bird ID handbook – the Western Palearctic*. London.
- Ebels, E B & Roselaar, C S 2005. Kleine Torenvalk bij Bergen in november 2000. *Dutch Birding* 27: 116-124.
- Ferguson-Lees, J & Christie, D A 2001. *Raptors of the world*. London.
- Forsman, D 1999. *The raptors of Europe and the Middle East: a handbook of field identification*. London.
- van Gestel, W, Vlek, R J J & Wiegant, W M 2001. DB Actueel: Kleine Torenvalk opgehaapt bij Bergen. *Dutch Birding* 23: 61-63.
- Haas, M, Slaterus, R & CDNA 2014. Rare birds in the Netherlands in 2013. *Dutch Birding* 36: 365-393.
- de Schipper, N 2001. Common Kestrel with white central claws. *Dutch Birding* 23: 85-86.
- Stattersfield, A J & Capper, D R (editors) 2000. *Threatened birds of the world*. Cambridge.
- Zollinger, R & Hagemeyer, W J M 1994. The Lesser Kestrel *Falco naumanni*: review of the status of a globally threatened species. *Proc World Conf Birds Prey Owls* 4: 219-228.

Enno B Ebels, Joseph Haydnlaan 4, 3533 AE Utrecht, Nederland (ebels@wxs.nl)
Bram Rijkse, Schuttersgilde 2, 3994 CP Houten, Nederland (rijksen20@zonnet.nl)
Wim Wilmers, 't Rieland 11, 6681 NA Bemmelen, Nederland (info@wimwilmers.nl)

Ring Ouzel breeding in Northern Timan mountains, Russia, in June 2014

During 17-30 June 2014, avian surveys were conducted in the Northern Timan mountains, as part of a project for creating a new protected area in the Nenets Autonomous District of the Arkhangelsk region, Russia. During this survey, we discovered nesting Ring Ouzel *Turdus torquatus*, a species not yet known to breed there.

Research area

The survey camp was located at the upper river Bolshaya Svetlaya (67.2058°N, 49.1055°E; figure 1). From this location, several radial and two large circular routes were made. These routes covered upstreams of the rivers Bolshaya Svetlaya, Belyi Kechvozh, Volonga and Belaya. Also two rivers with the same name 'Kumushka' were investigated. One of them flows into the river Volonga, the second into the river Belaya. The survey area concerns southern tundra with the border between tundra and forest tundra being nearby, along the Volonga.

FIGURE 1 Location of survey camp at upper river Bolshaya Svetlaya, Russia (67.2058°N, 49.1055°E) (© 2015 Google)

The weather in late June 2014 was not very favourable for breeding birds and ornithological investigations. During the surveys, the temperature fluctuated around 8-10°C, at night sometimes dropping to 1-2°C. Different types of precipitation (drizzle, fog, rain) occurred almost every day.

159 Ring Ouzels / Belfijsters *Turdus torquatus*, male (left) and female, Northern Timan mountains, Arkhangelsk region, Russia, 26 June 2014 (Dmitry Dorofeev)

160 Ring Ouzels / Beflijsters *Turdus torquatus*, Northern Timan mountains, Arkhangelsk region, Russia, 27 June 2014 (Dmitry Dorofeev). Nest with pulli.

161 Ring Ouzel / Beflijster *Turdus torquatus*, adult female, Northern Timan mountains, Arkhangelsk region, Russia, 27 June 2014 (Dmitry Dorofeev)

There are no published avifaunistic studies of the area between the rivers Volonga and Indiga. Earlier researchers worked only further east, along the Indiga (Mineev & Mineev 2009), or west, on the lower western parts of Kanin Peninsula.

Observations of Ring Ouzel

The first two Ring Ouzels were observed in the evening of 25 June 2014 at the confluence of the rivers Belaya and Kumushka. Both birds were alert and behaved typically for a breeding pair (plate 159). A first attempt to find the nest was unsuccessful. On 26 June, the species was observed on five other occasions, during the journey downstream from the confluence of the Belaya and Kumushka, while on 28 June two single birds were observed in the area of the special protected canyon 'Stone Gate'. In the afternoon of 26 June, we re-examined the slope of the gorge where the Ring Ouzels had been seen the previous day. Then, the nest was found in a niche in the rock at a height of c 1.5 m above the ground, which is c 200 m above sea level (plate 160). The nest was located in the middle of a steep slope, on the right bank of the Belaya, c 100 m downstream the confluence of the Belaya and Kumushka, at 67.2583°N, 48.8872°E.

Nest material consisted mainly of thin twigs of shrubs and lichens, while the nest cup was lined with dry grass. The diameter of the nest cup was c 10 cm, while the diameter of the nest was 13 cm.

The nest contained five chicks of c 8-10 days old. Their average weight was 55 g, average tarsus length was 32 mm (n=3) and average bill length

was 9.4 mm (n=3); the wing-feathers were still in pin only, c 10 mm long. During investigation of the nest, the female and male were alert close to the nest and tried to attack the observer (plate 161).

The Belaya valley is a deep gorge of 15 m to more than 100 m deep. The rest of the river valleys – Belyi Kechvozh, Volonga, Bolshaya Svetlaya – have rocky but quite gentle valleys. Only the Kumushka valley is similar to the Belaya valley. We assume that because of this difference Ring Ouzels were observed only in the Belaya and Kumushka valleys.

Status

Breeding of Ring Ouzel was not known for this area. The nearest known breeding site is the Kola Peninsula, c 300 km to the west (cf Bianki et al 1993, del Hoyo et al 2005, Svensson et al 2009). Because, apart from the nest with young, several other single Ring Ouzels were seen in the area as well, we suppose that a small population is present.

Maybe this breeding record of Ring Ouzel indicates an expansion of the species to the east. After the expedition, it appeared that a short ornithological expedition had been made to the Belay river valley in midsummer 1995 and that no Ring Ouzels had been observed (V V Morozov pers comm).

Between the Kola Peninsula and Northern Timan mountains lies a mountain range, the Kanin Kamen. It seems very likely that Ring Ouzel also breeds in the North Kanin Peninsula but this has yet to be confirmed.

Acknowledgements

The ornithological part of the work was supported by a grant from Arcadia-Wetlands International.

References

Bianki, V V, Kohanov, V D, Koryakin, A S, Krasnov, Y V, Panaeva, T D, Tatarnikova, I P, Chemyakin, R G, Shklyarevich, F N & Shutova, E V 1993. Birds of Kola-

White Sea region. Russian Ornithol J 2: 491-586.
del Hoyo, J, Elliott, A & Christie, D A (editors) 2005. Handbook of the birds of the world 10. Barcelona.
Mineev, Yu N & Mineev, O Yu 2009. Birds of the Malozemelskaya tundra and the Pechora river delta. St Petersburg.
Svensson, L, Grant, P J, Mullarney, K & Zetterström, D 2009. Collins bird guide. Second edition. London.

Dmitry Dorofeev, All-Russian Institute for Nature Protection, 117628 Moscow, usadba Znamenskoe-Sadki, Russia (dmitrdorofeev@gmail.com)

Plain Leaf Warblers near Van Gölü, Turkey, in June 2004

On 25 June 2004, we (Martin Gottschling, Stefan Pfützke and Felix Weiß) met Ian Green at the Selale waterfalls just north of Van Gölü (lake Van), Van province, Turkey. IG, author of *A birdwatcher's guide to Turkey* (Green & Moorhouse 1995), had exciting news for us: the day before, he had recorded at least two singing Plain Leaf Warblers *Phylloscopus neglectus* in a valley just south of Van Gölü near the village of Yukarınarlıca

(38°08'N, 43°02'E). As we were on the way to Van Gölü, we changed our plans for the afternoon immediately and went directly to the place described by IG. Thanks to his accurate directions, the site was quite easily located in the valley (plate 162). After c 45 min of searching, we had noticed Western Rock Nuthatches *Sitta neumayer*, Red-fronted Serins *Serinus pusillus*, Black-headed Buntings *Emberiza melanocephala* and a Rock Bunting *E cia*, as well as broods of White-throated Robin *Irania gutturalis* and Eastern Black-eared Wheatear *Oenanthe melanoleuca*, all within a

162 Habitat of singing Plain Leaf Warblers *Phylloscopus neglectus* with junipers *Juniperus*, east of Yukarınarlıca, south of Van Gölü, Van, Turkey, June 2004 (Stefan Pfützke/Green-lens.de)

Plain Leaf Warblers near Van Gölü, Turkey, in June 2004

FIGURE 1 Plain Leaf Warbler / Dwertgjiftjaf *Phylloscopus neglectus*, song, east of Yukarınarlıca, south of Van Gölü, Van, Turkey, 25 June 2004 (Felix Weiß)

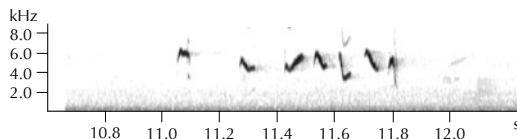

FIGURE 2 Plain Leaf Warbler / Dwertgjiftjaf *Phylloscopus neglectus*, song, Khatmat Milahah, Al Batinah, Oman, 5 November 2002 (Killian Mullarney / The Sound Approach)

FIGURE 3 Plain Leaf Warbler / Dwertgjiftjaf *Phylloscopus neglectus*, song, Khatmat Milahah, Al Batinah, Oman, 26 January 2010 (Herman van Oosten / www.xeno-canto.org)

few 100 m. Finally, at c 16:00, we heard some sharp *chick* calls and were soon able to get some short glimpses of a tiny grey-greenish *Phylloscopus* warbler. Fortunately, a few minutes later the warbler started to sing and came closer. In the next 10 min, we had the opportunity to study the bird at a distance of c 50 m, having some good views in the telescopes. MG had experience with Plain Leaf Warblers from a birding trip to Oman in March 2001 and immediately recognized the bird as this species. Although FW and SP knew the species only from illustrations and photographs (eg, in Mitchell & Young 1997), they were soon convinced about the identity of the bird, too. A second individual was singing simultaneously further up the slope and another was singing from yet another direction a bit later (but may have been one of the others). This meant that we found two or maybe three birds on just one small hillside patch. FW managed to make some minidisc recordings of the song (figure 1). At 18:00, after three additional sightings, we left the site and decided to return the next day in order to take some photographs and improve the sound-recordings. At dawn (26 June), we heard the song of what we presumed to be the first bird within 10 min. MG was able to approach it to 10 m but failed to take photographs. At this moment, a soldier arrived and without any warning he pointed his gun at us and made it very clear that we should leave the place immediately. So, we had no choice and left in frustration.

Description

SIZE & SHAPE General impression (especially coloration)

reminiscent of typical *Phylloscopus* warbler but noticeably smaller than Common Chiffchaff *P. collybita*, with shorter tail and head appearing quite large, and therefore not unlike Goldcrest *Regulus regulus*. Bill very thin and quite short. In flight, due to small size and short tail, looking very much like Goldcrest.

PLUMAGE From distance, looking uniformly dark grey-brownish with slightly paler underparts and dark eyestripe. At closer range, upperparts appearing pale greyish-brown and underparts slightly paler. Supercilium paler than upperparts and clearly visible behind eye. Blackish eyestripe as long as supercilium.

BARE PARTS Bill dark (blackish). Leg brownish, not obviously pale.

BEHAVIOUR When not singing, birds hiding in dense vegetation, frequently foraging and very active like *Phylloscopus* or *Regulus*, often changing bushes. When singing, normally staying near top of bushes, being well visible for minutes.

VOCALIZATIONS Call sharp *chick*. Song recalling that of European Goldfinch *Carduelis carduelis* but shorter: short twittering phrase of c 10 short units (*zitiwit-zitiwidilit*).

Identification and status

No other *Phylloscopus* warbler shows the combination of very small size, short tail, plain greenish plumage, sharp call and twittering song (eg, Baker 1997, van Duivendijk 2011; www.xeno-canto.org/species/Phylloscopus-neglectus). The identification was confirmed by Pierre-André Crochet and Magnus Robb in 2010 when discussing this observation. MR (in litt) commented that the (strongly enhanced) sonagram of the Turkish bird (figure 1) showed very prominent resemblances to sonagrams of Plain Leaf Warblers recorded in Oman (figure 2-3), such as the shape of the final part of figure 1 and 2, the length of the three song parts, the number of individual notes, the overall length and the general frequency. The observation constitutes the first record of this species in Turkey and was acknowledged as such in Kirwan et al (2008ab). In 2005, birds were again observed and breeding was reported in the same area. Records published in Kirwan et al (2008ab) are: Çatak, south of Van Gölü, 24 June 2004 (I A Green); two or three, 25-26 June 2004 [mistakenly given as

2006 in Kirwan et al (2008a)] (S Pfützke et al; sound-recorded); two, 23 May 2005 (T Epple and U Pittius); and 13 June 2005, food-carrying (D Robel et al). The species was specifically searched for but not found in 2006 (Kirwan et al 2008b), nor have there been later reports (cf Kirwan et al 2014). Because of the poor sound recording and lack of published details, the species was initially categorized as hypothetical (breeding) species in Turkey in Kirwan et al (2008b). Plain Leaf Warbler normally breeds from Iran east to Central Asia and winters mainly in southern Iran and Pakistan and in the eastern Arabian Peninsula (Baker 1997).

Acknowledgements

We thank Magnus Robb for preparing the sonagrams, and Pierre-André Crochet, Marcel Haas and Killian Mullarney for discussing the observation and encouraging us to finally publish our documentation.

Martin Gottschling, Föhrer Weg 5, 25761 Büsum, Germany (martingottschling@gmx.net)
Stefan Pfützke, Adam-Stegerwald-Straße 6, 28329 Bremen, Germany
Felix Weiß, Brinckmannstraße 31, 25813 Husum, Germany

Varia

Mascarene Petrels at sea off Réunion, Indian Ocean

Mascarene Petrel *Pseudobulweria aterrima* is one of the least known of the world's Procellariiformes. The genus *Pseudobulweria* is genetically closely related to *Puffinus* and *Calonectris* shearwaters (and not to the *Pterodroma* gadfly petrels nor *Bulweria* petrels as was generally believed). It comprises four extant species, three of which are 'Critically Endangered': Fiji *P macgillivrayi* (Gau Island, Fiji), Beck's *P becki* (Bismarck Sea, Papua New Guinea), and Mascarene Petrel. The fourth, Tahiti Petrel *P rostrata*, has a widespread distribution in the tropical Pacific.

Following the success in studying Beck's Petrels and Fiji Petrels at sea (Shirihai 2008, Shirihai et al 2009), the same team decided to apply tried and tested procedures in the Indian Ocean, off the island of Réunion, similarly seeking new information, this time on Mascarene Petrel. During December 2012, we undertook several pelagic trips departing from the southern town of St Pierre. Our prime objectives were to study at-sea identification and behaviour, and to relate and compare

References

- Baker, K 1997. Warblers of Europe, Asia and North Africa. London.
van Duivendijk, N 2011. Advanced bird ID handbook – the Western Palearctic. London.
Green, I & Moorhouse, N 1995. A birdwatcher's guide to Turkey. Perry.
Kirwan, G M, Özen, M & Demirci, B (editors) 2008a. Turkey bird report 2002-06. Sandgrouse 30: 166-189.
Kirwan, G M, Boyla, K A, Castell, P, Demirci, B, Özen, M, Welch, H & Marlow, T 2008b. The birds of Turkey. The distribution, taxonomy and breeding of Turkish birds. London.
Kirwan, G M, Özen, M, Ertuhan, M & Atuhan, A (editors) 2014. Turkey bird report 2007-2011. Sandgrouse 36: 146-175.
Mitchell, D & Young, S 1997. Photographic handbook of the rare birds of Britain and Europe. London.

the confusion risks with other dark petrels, many of which are found in this same geographical area. Since most past records of Mascarene involved fledged juveniles, found disorientated and grounded under artificial lighting on Réunion, the appearance of adult and immature plumages had remained largely unknown, so we hoped also to document plumage variation and moult in the species. A full account of the logistics and results was published in Shirihai et al (2014), including a large set of photographs.

The species has had a chequered ornithological history with little having been written. As a result, we had limited information during our preparation for the search for this enigmatic seabird. The species was first described by Bonaparte in 1857 and 10 specimens were collected in the 19th century on Réunion. The species was then 'lost' for nearly 80 years, until three more specimens were collected, all on the island, between 1970 and 1995 (Bourne 1965, Jouanin 1970, 1987, Attié et al 1997). Between 1997 and 2002, Vincent Bretagnolle discovered six breeding sites, all in the same mountainous area, with a total of just nine breeding burrows. Whilst there were a number of claims

163-166 Mascarene Petrel / Réunionstormvogel *Pseudobulweria aterrima*, off Réunion, Indian Ocean, 18 December 2012 (*Hadoram Shirihai/©Tubenoses Project*)

167-168 Mascarene Petrel / Réunionstormvogel *Pseudobulweria aterrima*, off Réunion, Indian Ocean, 22 December 2012 (*Hadoram Shirihai/©Tubenoses Project*) **169** Mascarene Petrel / Réunionstormvogel *Pseudobulweria aterrima*, off Réunion, Indian Ocean, 22 December 2012 (*Hadoram Shirihai/©Tubenoses Project*). Note visible bulge from egg in uterus (cf plate 178).

170
172

171
173

170-171 Mascarene Petrel / Réunionstormvogel *Pseudobulweria aterrima*, off Réunion, Indian Ocean, 22 December 2012 (Hadoram Shirihai/©Tubenoses Project) **172** Great-winged Petrel / Langvleugelstormvogel *Pterodroma macroptera*, off Durban, South Africa, 22 November 2013 (Hadoram Shirihai/©Tubenoses Project). On first appearance, practically identical to Mascarene Petrel *Pseudobulweria aterrima* (cf plate 170) but see main text. **173** Great-winged Petrel / Langvleugelstormvogel *Pterodroma macroptera*, off Crozet Islands, 25 March 2004 (Hadoram Shirihai/©Tubenoses Project)

at sea (eg, Attié et al 1997), none documented plumage, behaviour and other aspects in detail. There were some putative photographs but we have now shown these to be of birds incorrectly identified. Therefore, the accompanying plates are the first photographs taken of the species at sea.

Preparations and results

We observed 33 Mascarene Petrels in total (two on 17 December, 14 on 18 December and 17 on 22 December), 12 of which were photographed. Our success was not by chance but involved many months of planning, eg, we specified and arranged the preparation of c one ton of chum with local fishing companies. This comprised 70% grained,

or cut, fish offal with oil and 30% fresh water, that was then cut into large frozen blocks, each weighing c 25 kg. Frozen blocks allow the offal to float longer, permitting petrels to take the food before it sinks. Also, we used the best available boat, as we knew our work would involve reaching 45 km or more offshore, then positioning during the afternoons with the return involving night navigation. For further information on our methods and how we forecast precisely where we would find this species, see Shirihai et al (2014).

Identification

Since Mascarene Petrel is generally 'a nondescript all-dark gadfly petrel', aspects of its shape and

proportions plus behaviour, including foraging technique and flight modes, are very important for its identification. The two most critical concerns are the separation from nominate Great-winged Petrel *Pterodroma macroptera macroptera*, an austral winter breeder of the southern Indian Ocean, and Jouanin's Petrel *Bulweria fallax*, a visitor from the Arabian Sea to the north. Both are recorded widely in the Indian Ocean, including the waters around Réunion.

When seen at distance, Mascarene Petrel has a highly elongated and more pointed posterior section than Great-winged Petrel. It lacks the deep-chested appearance of that species, giving it a more slender outline. Mascarene has more slender and parallel-sided wings that are rounder tipped, and these features often give a 'crucifix shape', unlike the 'anchor shape' regularly shown by Great-winged. Be aware though, that in many flight modes both species can adopt more similar shapes. Mascarene is 15-20% shorter winged, has a shorter overall length and is at least 50% lighter in body mass. Our experiences with both species confirm however that this size difference can only be appreciated when it is possible to compare directly with other species, side by side. Extensive previous experiences with Great-winged will help a lot in the process. When seen in light wind conditions, prevalent during the breeding season around Réunion, Mascarene appears less energetic and more lethargic than a typical *Pterodroma* (including Great-winged), flying lower, with shallower and briefer arcing against the wind. In closer views, observers should note Mascarene's

more squarely-shaped head profile, with an almost 90° slope at the forehead, this being rounder in Great-winged. The bill has a diagnostic structure, especially the well-developed latericorn and also the maxillary unguis with its very short, less pointed hook. We could not detect any single consistent or clear-cut plumage feature that can help in separating the two species. Mascarene and Great-winged have identical plumage patterning and there are even overlaps to the colour shading. Mascarene, however, does on average show a darker 'frame' to the underwing and a tendency towards weaker patterning on the upperwing.

Any claim of Mascarene Petrel needs to eliminate Jouanin's Petrel also. In most instances, Mascarene should be larger and heavier built. Its proportionately longer wings frequently are held stiffly and it has a less erratic flight. Jouanin's, being a *Bulweria*, flies low above the water, zig-zagging and changing height and direction more rapidly with shorter glides and arcs. Jouanin's usually gives a sleeker impression, is faster moving and has an even more streamlined rear section. Its more angular wings, with the 'arm' often pushed forward, and elastic wing action result in an effortless flight impression. Mascarene has a relatively shorter, less graduated tail than Jouanin's. In Mascarene, the posterior section of the body, rearward of the wing's trailing edge, has the exposed tail being some one-third of this total length whereas in Jouanin's, this takes up half. Mascarene lacks the pale panel on the greater upperwing-coverts, which Jouanin's often possesses, but this

174 Mascarene Petrel / Réunionstormvogel *Pseudobulweria aterrima*, off Réunion, 18 December 2012 (*Hadoram Shirihaï*/©*Tubenoses Project*). Note Mascarene's relatively shorter exposed tail-feather projection beyond longest uppertail-coverts (cf plate 175). **175** Jouanin's Petrel / Jouanin's Stormvogel *Bulweria fallax*, off Muscat, Oman, September 2006 (*Hanne Eriksen & Jens Eriksen*)

is a highly variable feature and can alter with angle and light as well as feather wear. Some Jouanin's have rather uniform upperwings, almost as Mascarene. Both species are even more similar in their underwings but Mascarene may show, to some degree, stronger contrast to shading and 'framing', referred to earlier, whereas Jouanin's has a more uniform underwing. Again, there is much overlap and the effects of light render these differences to be of limited use in the field. The square-shaped head, steep forehead and dark loreal area are superficially similar. We found only two plumage features that may help: Mascarene has a unique pattern of delicate, straw-yellow fine markings on the neck (unknown in both Great-winged Petrel and Jouanin's), and Jouanin's often has, to some degree, a dull greyish, slate-blue hue on the head and/or neck and often the upperparts, especially scapulars. However, both these features may vary individually in each species and should be used with caution on close views.

Female with egg bulge photographed at sea
Whilst at sea we had an unexpected bonus. We

saw and photographed a Mascarene Petrel showing a large bump on the lower belly; a fully-developed egg in the uterus (plate 178). Being in the right place at the right time, we were seeing the return of a petrel from the pre-laying exodus (a period at sea following mating, during which the egg develops), thus adding to an understanding of the breeding cycle of a species whose breeding biology is virtually unknown. This image of a bird in flight carrying an obvious egg is unique.

We did consider whether this bump was possibly a tumour, cyst, abnormal growth, internal injury, even debris of some sort attached to the body but the position, considering the locations of the cloaca and the uterus in the long body of *Pseudobulweria*, is correct. We have handled many 1000s of petrels and none have shown an abnormal growth situated like this. Also, the size of the bump is correct when comparing egg measurements from a closely related species in the same genus.

The egg is disproportionately large in petrels, all effort being put into the single egg that is laid. The egg of a storm petrel, for example, can be 30% of

176 Great-winged Petrel / Langvleugelstormvogel
Pterodroma macroptera, off Durban, South Africa,
22 November 2013 (Hadoram Shirihai/©Tubenoses
Project)

177 Jouanin's Petrel / Jouanins Stormvogel *Bulweria fallax*, off Hasik, Oman, 7 November 2005
(Hanne Eriksen & Jens Eriksen)

178 Mascarene Petrel / Réunionstormvogel *Pseudobulweria aterrima*, adult female, off Réunion, Indian Ocean, 22 December 2012 (Hadoram Shirihai/©Tubenoses Project). Note bulge from egg in uterus.

the weight of the adult female and it is known that *Pterodroma* species can have an egg 50% the length of the body. Once in the uterus, the egg of a petrel can be visible and its outline obvious when in the hand.

Petrels return to the colony at night, under the cover of darkness, and then scurry quickly to the burrows. Their egg-laying timetable is very different from most birds, the fully-developed egg having to be laid that same night, whereas the majority of birds can sit on, or stay around, the nest, day and night, and allow the egg to travel the reproductive tract.

Being at sea at dusk, we were fortunate to see this bird on its return and to capture this image. BirdLife International distributed a press release (BirdLife 2014) and the photograph became international news with the media reprinting it and writing further articles.

Conservation and research

Local French conservation bodies and biological institutes on Réunion are working hard with conservation measures for Mascarene Petrel. Priorities

include searching for breeding sites, rat and feral cat predator control, giving first-aid to grounded birds and trying to limit and reduce the danger of urban artificial lights to seabirds ('light-induced mortality'). Our private research expedition was undertaken on behalf of The Tubenoses Project & Extreme Gadfly Petrel Expeditions, as part of the on-going research for the forthcoming monograph on Procellariiformes by Shirihai & Bretagnolle, illustrated by Tim Worfolk (in prep).

References

- Attié, C, Stahl, J-C & Bretagnolle, V 1997. New data on the endangered Mascarene Petrel *Pseudobulweria aterrima*: a third twentieth century specimen and distribution. *Colon Waterbirds* 20: 406-412.
- BirdLife International 2014. Critically endangered Mascarene Petrel discovered at sea and unique image captured of bird with its egg. Website: www.birdlife.org/worldwide/news/critically-endangered-mascarene-petrel-discovered-sea-and-unique-image-captured-bird. [Accessed 17 October 2014.]
- Bourne, W R P 1965. The missing petrels. *Bull Br Ornithol Club* 85: 97-105.
- Jouanin, C 1970. Le Pétrel noir de Bourbon. *L'Oiseau & RFO* 40: 48-68.
- Jouanin, C 1987. Notes on the nesting of Procellariiformes in Réunion. In: Diamond, A W (editor), *Studies of Mascarene island birds*, Cambridge, p 359-363.
- Shirihai, H 2008. Rediscovery of Beck's Petrel *Pseudobulweria becki*, and other observations of tubenoses from the Bismarck archipelago, Papua New Guinea. *Bull Br Ornithol Club* 128: 3-16.
- Shirihai, H & Bretagnolle, V in prep. Albatrosses, petrels and shearwaters of the world: a handbook to their taxonomy, identification, ecology and conservation. London.
- Shirihai, H, Pym, T, Kretzschmar, J, Moce, K, Taukei, A & Watling, D 2009. First observations of Fiji Petrel *Pseudobulweria macgillivrayi* at sea: off Gau Island, Fiji, in May 2009. *Bull Br Ornithol Club* 129: 129-148.
- Shirihai, H, Pym, T, San Román, M & Bretagnolle, V 2014. The critically endangered Mascarene Petrel *Pseudobulweria aterrima*: identification and behaviour at sea, historical discovery of breeding sites, and breeding ecology on Réunion, Indian Ocean. *Bull Br Ornithol Club* 134: 194-223.

Hadoram Shirihai, Emek Aylon 4, 6080001 Shoham, Israel (albatross_shirihai@hotmail.com)

Tony Pym, Southcott, Pewsey, Wiltshire SN9 5JF, UK (tony_pym@hotmail.com)

Vincent Bretagnolle, CEBC CNRS, 79360 Beauvoir sur Niort, France (breta@cebc.cnrs.fr)

Trends in systematics

Olive Warbler: an Old World relict in the New World

Olive Warbler *Peucedramus taeniatus* is the only member of the Nearctic genus *Peucedramus* (meaning 'fir tree runner'; Jobling 2010) and of the family Peucedramidae. Peucedramidae is the only bird family endemic to North and Central America. In the past, the species was included in the Parulidae (New World warblers). It closely resembles species of the genus *Setophaga* (formerly *Dendroica*), particularly in size and shape and several plumage features, such as the dark mask and white subterminal spots on the outer tailfeathers. However, DNA studies indicate that it split early from related passerines, prior to the differentiation of the entire group of New World warblers, American sparrow, buntings and icterids (Emberizidae). It is therefore now placed in a family of its own (eg, Dickinson & Christidis 2014).

Taxonomy

In spite of being assigned to its own genus already in 1875, the affinities of Olive Warbler were long a source of contention (eg, Webster 1962). The shape of the so-called basihyal bone in the skull and aspects of its behaviour led to the suggestion that it was an Old World warbler in the family Sylviidae. That it was not part of the New World warblers was supported by the arrangement of muscles in the leg (Raikow 1978). DNA-DNA hybridization placed the species as an early branch of the finch clade (finches, cardinals and Hawaiian honeycreepers) and the New World sparrow clade (tanagers, icterids and New World warblers) (Sibley & Ahlquist 1990). Studies of mitochondrial and nuclear DNA sequences confirmed its status as being far removed from the New World warblers (cf Groth 1998, Yuri & Mindell 2002, Lovette et al 2010). Recent genetic studies (eg, Barker et al 2002, 2004, Ericson & Johansson 2003) indicated a closer relationship with the Old World accentors Prunellidae and suggested that Olive Warbler was presumably a relict of a New World expansion of the accentors, left behind after the last Ice Age. Yuri & Mindell (2002), however, questioned the 'New World accentor' theory and their data did not support a close relationship of *Peucedramus* to *Prunella*, as suggested by Groth (1998). Currently, 'placement in a family of its own (considered not particularly closely related to Parulidae) is

probably the most appropriate treatment, pending further studies' (<http://ibc.lynxeds.com/species/olive-warbler-peucedramus-taeniatus>).

Distribution and movements

In the northern part of its range, Olive Warbler occurs between Yavapai County, Arizona, and the south-western tip of New Mexico, USA, southward along central Mexico to southern Mexico. There are isolated populations in the Mexican states of Tamaulipas, Coahuila and Sonora and Chihuahua. Further south, it occurs in south-western Guatemala and from northern El Salvador and central Honduras to northern Nicaragua (Curson et al 1994). Five subspecies are recognized: nominate *taeniatus* (south-central Mexico south to Guatemala; including 'georgei' (southern Mexico) and 'aurantiatus' (south-central Guatemala)); *arizonae* (southern Arizona and south-western New Mexico, USA, and north-western Mexico); *jalicensis* (parts of northern and western Mexico); *giraudi* (central Mexico); and *micrus* (Honduras, west to extreme northern El Salvador and south to northern Nicaragua) (Zimmer 1948, Curson et al 1994, Gill & Donsker 2015).

In northern areas of its range, it occurs from 2600 m above sea level or more but in some parts of its range it may not occur below 3500 m. In Oaxaca, Mexico, it occupies a range of 1700-3000 m; further south in Guatemala, it occurs down to 1850 m and, at the southern end of its range, it can be found as low as 1000 m in Honduras and, in Nicaragua, it occupies a belt of forest at 1070-1370 m. Birds typically inhabit conifer forests, such as ponderosa and sugar pine forests in Arizona, and fir *Abies*, oak and pine forests in central Mexico, Guatemala and Honduras. These forests range from humid to semi-arid. In coastal regions, stands of palms may be used, and in the Valley of Mexico, pine and alder forests are inhabited. It forages mostly in pine, occasionally in oaks, and often joins large mixed-species flocks (Lowther & Nosedal 1997).

Over most of its range, the species is resident but evidence suggests that the most northerly populations in Arizona and New Mexico and Mexico are partial migrants, that apparently move away from their breeding grounds, although the exact movements are unclear. It has been suggested that they are either 'down-slope migrants', moving to lower elevations, or dispersive. Birds attributed to

179-180 Olive Warbler / Oranjekopzanger *Peucedramus taeniatus*, male, Cochise County, Arizona, USA, 23 April 2009 (Brian E Small)

181 Olive Warbler / Oranjekopzanger *Peucedramus taeniatus*, male, Upper Durango Highway, Sinaloa, Mexico, 14 March 2010 (*Ron Knight*)

182 Olive Warbler / Oranjekopzanger *Peucedramus taeniatus*, first-summer male, Cochise County, Arizona, USA, 2 May 2011 (*Brian E Small*)

the northern subspecies *P. t. arizonae* have been recorded near Tepic in Nayarit, Mexico. Nevertheless, some birds remain in the northern areas of their range year round (Vander Wall & Sullivan 1977, Lowther & Nosedal 1997). One of the easiest places to find the species in the USA is Mt Ord, the second-highest peak in the Mazatzal Range in central Arizona. Other reliable sites in Arizona are, eg, Slate Creek Divide, Four Peaks Wilderness, Rose Canyon on the Catalina Highway to the top of Mt Lemmon, Rustler Park in the Chiricahuas and the Huachuca Crest Trail accessed through Carr or Miller Canyons south of Sierra Vista (Burns 2012).

There are at least eight records in Texas, in 1991, 1992, 1994, 1995, 2000 (two), 2005 and 2008 (Lockwood & Freeman 2004; www.texasbirds.org). Although the species occurs as close to California as south-eastern Arizona, there are no California records (contrasting with almost all true North American warblers, many of which occur annually as vagrants on migration).

Morphology, vocalizations and ecology

Olive Warbler is a medium-sized 'warbler', 13-14 cm in length and weighing 9.5-12 g. It shows clinal variation in size, with northern populations being larger than southern ones. It is a relatively long-winged bird. It differs from all New World warblers by its distinctively notched tail and reduced 10th primary. The plumage of the male is mostly grey with some olive-green on the wing and two white wing-bars. The male's head and breast are tawny-orange with a black mask around the eye. Males have a distinct first-summer plumage, at least in the northern subspecies (plate 182). In the New World warblers, this is a feature shown only by American Redstart *S. ruticilla* (Curson et al 1994, Sibley 2000). In females and juveniles, the orange is replaced by yellow and the black mask is more diffuse. These plumages lack the male's rich head colour but show a yellow-green wash on the head and a more olive-grey overall plumage. Breeding males show olive on the primaries and secondaries and on the tail-feathers. In addition to differences in size, the plumage varies geographically as well, with southern birds having a more brightly coloured plumage.

Olive Warbler breeds in May-July. The nest is a compact cup made of moss, lichens and roots, placed on a branch in a tree, 10-25 m above the ground. The female lays three to four bluish-white eggs with olive spots, which she incubates alone for 12-13 days. The chicks are fed by both parents and fledge nine to 10 days after hatching (Curson

et al 1994). The song consists of clear whistles (cf www.xeno-canto.org/species/Peucedramus-taeniatus). The male sings throughout the year, increasingly in late winter and reaching a peak in early spring. During the year, the male sings the most during the mid-morning but, during spring, it sings constantly during mornings and late afternoon. The song is usually delivered from the canopy of tall trees (Curson et al 1994, Sibley 2000).

Other Old World relict passerines in the New World

A case comparable with that of Olive Warbler is that of Wrentit *Chamaea fasciata*, which is now considered a relict Old World warbler Sylviidae, most closely related to the parrotbills (cf Gelang et al 2009, Moyle et al 2012). Wrentit is the only representative of this group in the New World, occurring along the western coast of North America. It used to be placed in a family of its own (Chamaeidae) but, if placed within the Sylviidae, it is now 'only' a single-species genus.

The South American Black-capped Donacobius *Donacobius atricapilla* occurring from Panama south to northern Argentina was long associated with the Nearctic mockingbirds Mimidae. However, it is now believed to be a relict of an Old World radiation of the sylvioid passerines, possibly most closely related to the Locustellidae. It was only recently put in its own family, Donacobiidae (Aleixo & Pacheco 2006, Alström et al 2013).

The only other passerine which is now considered an Old World relict in the New World is Sapayoa *Sapayoa aenigma* from Panama, Colombia and Ecuador (cf Fjeldså et al 2003). The species is currently either placed in the Old World family Eurylaimidae (broadbills; Gill & Donsker 2015) or in the Philepittidae (asities; otherwise found only in Madagascar) but it may actually be equally close to the Pittidae (pittas), and is therefore now often placed in a family of its own (Sapayoidae). The second part of its scientific name ('enigma') refers to the cryptic taxonomic position of this species (<http://en.wikipedia.org/wiki/Sapayoa>).

Other monotypic passerine families

Within the passerines, there are only c 15 other families that hold a single species: Pityriaseidae (Bornean Bristlehead *Pityriasis gymnocephala*), Notiomystidae (Stitchbird *Notiomystis cincta*), Eulacestomidae (Wattled Ploughbill *Eulacestoma nigropectus*), Ifridae (Blue-capped Ifrid *Ifrita kowaldi*), Hypocoliidae (Hypocolius *Hypocolius*

ampelinus), Dulidae (Palmchat *Dulus dominicus*), Eupetidae (Rail-babbler *Eupetes macrocerus*), Hylocitridae (Hylocitrea *Hylocitrea bonensis*), Panuridae (Bearded Reedling *Panurus biarmicus*), Scotocercidae (Streaked Scrub Warbler *Scotocerca inquieta*), Elachuridae (Spotted Wren-Babbler *Elachura formosa*), Donacobiidae (Black-capped Donacobius), Tichodromadidae (Wallcreeper *Tichodroma muraria*), Coerebidae (Bananaquit *Coereba flaveola*) and Urocynchramidae (Przevalski's Finch *Urocynchramus pylzowi*) (cf, eg, Gill & Donsker 2015). *Elachura* was the most recent addition as a single-species family (Alström et al 2014). The status of the single-species genus *Platylophus* (Crested Jay *P. galericulatus*) is uncertain (sometimes placed within the Corvidae but possibly deserving a family of its own). Furthermore, *Sapayoa* is sometimes also placed in a separate family (see above). The classification of passerine families is in a constant state of flux, fueled by genetic research, and the situation described here is probably nothing more than today's status quo.

Acknowledgements

I thank George Sangster for his comments on the text and for drawing attention to additional references and Ron Knight and Brian Small for generously supplying photographs.

References

Aleixo, A & Pacheco, J F 2006. A family name for the monotypic oscine passerine genus *Donacobius*. *Rev Brasil Ornitol* 14: 172-173.

Alström, P, Hooper, D M, Liu, Y, Olsson, U, Mohan, D, Gelang, M, Le Manh, H, Zhao, J, Lei, F & Price, T D 2014. Discovery of a relict lineage and monotypic family of passerine birds. *Biol Lett* 10 (3): 20131067. Doi: 10.1098/rsbl.2013.1067.

Alström, P, Olsson, U & Lei, F 2013. A review of the recent advances in the systematics of the avian superfamily Sylvioidea. *Chinese Birds* 4: 99-131.

American Ornithologists' Union 1998. Check-list of North American birds. Seventh edition. Washington DC.

Barker, F K, Barrowclough, G F & Groth, J G 2002. A phylogenetic hypothesis for passerine birds: taxonomic and biogeographic implications of an analysis of nuclear DNA sequence data. *Proc R Soc Lond B* 269: 295-305.

Barker, F K, Cibois, A, Schikler, P, Feinstein, J & Cracraft, J 2004. Phylogeny and diversification of the largest avian radiation. *Proc Nat Acad Sci* 101: 11040-11045.

Burns, J 2012. Arizona special species: Olive Warbler. Website: www.maricopaadubon.org/web-content/species_accounts/species_olive_warbler.htm.

Curson, J, Quinn, D & Beadle, D 1994. *New World warblers*. London.

Dickinson, E C (editor) 2003. *The Howard and Moore*

complete checklist of the birds of the world. Third edition. London.

Dickinson, E C & Christidis, L (editors) 2014. *The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world. Fourth edition, vol 2: Passerines*. Eastbourne.

Ericson, P G P & Johansson, U S 2003. Phylogeny of Passerida (Aves: Passeriformes) based on nuclear and mitochondrial sequence data. *Mol Phylogenet Evol* 29: 126-138.

Fjeldså, J, Zuccon, D, Irestedt, M, Johansson, U S & Ericson, P G P 2003. *Sapayoa aenigma*: a New World representative of 'Old World suboscines'. *Proc R Soc Lond B* 270: 238-241.

Gelang, M, Cibois, A, Pasquet, E, Olsson, U, Alström, P & Ericson, P G P 2009. Phylogeny of babblers (Aves, Passeriformes): major lineages, family limits and classification. *Zool Scripta* 38: 225-236.

George, W G 1962. The classification of the Olive Warbler, *Peucedramus taeniatus*. *Am Mus Novit* 2103.

George, W G 1968. A second report on the basihyale in American songbirds, with remarks on the status of *Peucedramus*. *Condor* 70: 392-393.

Gill, F & Donsker, D (editors) 2015. *IOC World bird list (version 5.1)*. Website: www.worldbirdnames.org.

Groth, J 1998. Molecular phylogenetics of finches and sparrows: Consequences of character state removal in cytochrome b sequences. *Mol Phylogenet Evol* 10: 377-390.

Jobling, J A 2010. *The Helm dictionary of scientific bird names*. London.

Lockwood, M W & Freeman, B 2004. *The Texas Ornithological Society handbook of Texas birds*. Georgetown.

Lovette, J J, Pérez-Emán, J L, Sullivan, J P, Banks, R C, Fiorentino, I, Córdoba-Córdoba, S, Echeverry-Galvis, M, Barker, F K, Burns, K J, Klicka, J, Lanyon, S M & Bermingham, E 2010. A comprehensive multilocus phylogeny for the wood-warblers and a revised classification of the Parulidae (Aves). *Mol Phylogenet Evol* 57: 753-770.

Lowther, P E & Nosedal, J 1997. Olive Warbler (*Peucedramus taeniatus*). *Birds of North America Online*. Website: <http://bna.birds.cornell.edu/bna>.

Moyle, R G, Andersen, M J, Oliveros, C H, Steinheimer, F D & Reddy, S 2012. Phylogeny and biogeography of the core babblers (Aves: Timaliidae). *Syst Biol* 61: 631-651.

Raikow, R J 1978. Appendicular myology and relationships of the New World nineprimaried oscines (Aves: Passeriformes). *Bull Carnegie Mus Nat Hist* No 7.

Sibley, D 2000. *The North American bird guide*. New York.

Sibley, C G & Ahlquist, J E 1990. *Phylogeny and classification of birds: a study in molecular evolution*. New Haven.

Sibley, C G & Monroe, B L Jr 1990. *Distribution and taxonomy of birds of the world*. New Haven.

Soberanes-González, C, Rodríguez-Flores, C, Arizmendi, M C & Lowther, P E 2010. Olive Warbler (*Peucedramus taeniatus*). *Neotropical Birds Online*. Website: <http://>

neotropical.birds.cornell.edu/portal/species/overview?p_p_spp=563276.
 Vander Wall, S B & Sullivan, K 1977. Olive Warblers in the San Francisco Mountains, Arizona. *Western Birds* 8: 106.
 Webster, L D 1962. Systematic and ecologic notes on the Olive Warbler. *Wilson Bull* 74: 417-425.

Yuri, T & Mindell, D P 2002. Molecular phylogenetic analysis of Fringillidae, 'New World nine-primary oscines' (Aves: Passeriformes). *Mol Phylogenet Evol* 23: 229-243.

Zimmer, J T 1948. The specific name of the Olive Warbler. *Auk* 65: 126-127.

Enno B Ebels, Joseph Haydnlaan 4, 3533 AE Utrecht, Netherlands (ebels@wxs.nl)

CDNA-mededelingen

Recente CDNA-besluiten Op zaterdag 24 januari 2015 hield de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) haar wintervergadering, waarin onder andere de volgende punten aan de orde kwamen en de volgende besluiten werden genomen.

Als nieuwe leden zijn Christian Brinkman en James Lidster geïnstalleerd. In augustus 2015 zal Rob van Bemmelen na 6.5 jaar afzwaaien als lid. Tot die tijd neemt Rob de rol van secretaris over van Willem van Rijswijk, die in januari de commissie verliet. Diederik Kok is als opvolger gekozen en zal op de komende zomervergadering worden geïnstalleerd.

Na de afgeronde en gepubliceerde herroulatie van de gevallen van Westelijke Baardgrasmus *Sylvia inornata* en Balkanbaardgrasmus *S cantillans* (Dutch Birding 36: 394-411, 2014) wordt ook het enige geval van Moltoni's Baardgrasmus *S subalpina* in herroulatie genomen, omdat is gebleken dat in ieder geval ook Balkanbaardgrasmus een ratelende roep kan laten horen. Er wordt onderzocht of de huidige status van Grote Canadese Gans *Branta canadensis* gehandhaafd moet worden of dat een vergelijkbare behandeling mogelijk is als bij Kleine Canadese Gans *B hutchinsii*, waarbij alleen ondersoorten die geacht worden op eigen kracht Nederland te bereiken worden beoordeeld. Naar aanleiding van de waarneming van een Amerikaanse Torenvalk *Falco sparverius* op Texel, Noord-Holland, op 19 mei 2014 (Dutch Birding 36: 205, plaat 258, 285, plaat 375, 2014) is de status van deze soort in Europa onderzocht. Geconcludeerd wordt dat het grote aantal bewezen escapes (waarvan ook enkele in Nederland) vereist dat waarnemingen van deze soort worden getoetst aan de criteria van de 'omgekeerde bewijslast'. De waarneming van Texel voldoet daar niet aan en is daarom niet aanvaardbaar. Besloten is dat waarnemingen van oostelijke taxa uit het gele kwikstaart *Motacilla*-complex aanvaard kunnen worden als 'oostelijke gele kwikstaart' *M tschutschensis/plexa* (cf Dutch

Birding 36: 295-311, 2014).

Er zijn verschillende mutaties doorgevoerd voor wat betreft de lijst van te beoordelen taxa. In aanvulling op de eerder aangekondigde af te voeren soorten per 1 januari 2015 (Dutch Birding 36: 340, 2014), wordt ook Siberische Boompieper *Anthus hodgsoni* vanaf die datum niet meer beoordeeld. Onder meer als gevolg van de invasie in het najaar van 2012 en de nieuwe kennis met betrekking tot de herkenning van vluchtroepjes van deze soort is het aantal aanvaardbare gevallen sterk gestegen. Samenvallend met het verdwijnen van Kuifleeuwerik *Galerida cristata* als broedvogel in Nederland wordt deze soort per 1 januari 2015 aan de lijst van beoordeelsoorten toegevoegd. Naast het kleine aantal broedgevallen of territoriale exemplaren zijn er nauwelijks gedocumenteerde waarnemingen in de afgelopen jaren. De verwachting is dat de negatieve trend zich doorzet. Voor Notenkraaker *Nucifraga caryocatactes* wordt de noodzaak tot plaatsing op de lijst van beoordeelsoorten onderzocht.

Roodborstlijster *Turdus migratorius* (Heemskerk, Noord-Holland, 27 april 2014; Dutch Birding 36: 219-220, 2014) en Humes Braamsluiper *Sylvia althaea* zijn als nieuwe soorten voor Nederland bekrachtigd. Van Humes Braamsluiper zijn inmiddels zes Siberische Braamsluiers *S a blythi* (in 2008, 2012 en 2013 (vier)) en één Vale Braamsluiper *S a halimodendri* (Vinkhuizen, Groningen, van 31 december 2005 tot 12 april 2006 en 2 november 2006 tot 7 april 2007) aanvaard en gepubliceerd (cf Dutch Birding 36: 365-393, 2014), maar de soort was nog niet officieel bekrachtigd. Huiskraai *Corvus splendens* is als 'ship-assisted arrival' van de Nederlandse lijst. De CDNA oordeelt thans dat de uitzonderingspositie (cf Dutch Birding 17: 256-257, 1995) niet (meer) goed houdbaar is. De CDNA wil benadrukken dat deze beslissing losstaat van de door de overheid geïnitieerde uitroeiing van de populatie te Hoek van Holland, Zuid-Holland. ROB S A VAN BEMMELEN & NILS VAN DUIVENDIJK

WP reports

This review lists rare and interesting birds reported in the Western Palearctic mainly from **late January to late March 2015**. The reports are largely unchecked and their publication here does not imply future acceptance by a rarities committee. Observers are requested to submit their records to each country's rarities committee. Corrections are welcome and will be published.

GEES TO DUCK In the Azores, one **Barnacle Goose** *Branta leucopsis* turned up on Flores on 31 January and two on Corvo on 9 February. For its second consecutive winter, the adult male **American White-winged Scoter** *Melanitta deglandi deglandi* stayed at Örfirisey, Reykjavík, Iceland, from 28 November 2014 to at least 29 January. Apparently, another returning male stayed at Keflavík from at least 30 January to 23 February. The first **Common Scoter** *M nigra* for the USA was an adult male photographed at Crescent City, California, on 4 February. The adult male **Black Scoter** *M americana* first seen in October 2014 as the fifth for Poland was still present on 27 February at Władysławowo, Baltic coast. The ones at Rossbeigh, Kerry, Ireland, and in Northumberland, England, remained through February into March. Four unringed **Buffleheads** *Bucephala albeola* were wintering in the Netherlands,

183 Grey-headed Gull / Grijskopmeeuw
Chroicocephalus cirrocephalus, adult, Biceglie, Puglia,
Italy, 18 January 2015 (Michael Southcott)

including the male at Barendrecht, Zuid-Holland, for its 11th consecutive winter. A male **Barrow's Goldeneye** *B islandica* at Preetz, Schleswig-Holstein, Germany, from 21 February to at least 6 March was probably the same individual as the one in this area in 2010. In Iceland, the adult male **Hooded Merganser** *Lophodytes cucullatus* at Reykjavík from 18 November 2014 was still present on 12 March; it was regarded as the same individual as last winter's immature. The first-winter male **Harlequin Duck** *Histrionicus histrionicus* at Donmouth, Aberdeenshire, from 4 January stayed into March; a female stayed further north in Scotland off Brora, Highland, from 22 February into March as well. **American Black Duck** *Anas rubripes* at Dagshög, Skåne, from 9 November 2014 until at least 9 February was the fourth for Sweden. The one residing in Vestfold, Norway, since 2003 is now regarded as a hybrid with Mallard *A platyrhynchos*. A **Red-billed Teal** *A erythrorhyncha* at l'adan, northern Arava, on at least 30-31 January was probably the third for Israel (the first was in 1958, the second in summer 2014).

FLAMINGOS TO COOTS Eight **Lesser Flamingos** *Phoenicopterus minor* at Veta La Palma, Sevilla, on 16 February concerned the species' largest flock ever for Spain. The **Pied-billed Grebe** *Podilymbus podiceps* at Lagoa Azul, São Miguel, Azores, stayed until at least 15 February. In the Netherlands, the **Oriental Turtle Dove** *Streptopelia orientalis* at Vlaardingen, Zuid-Holland, stayed at least from 30 December 2014 to 27 February. An immature **Purple Gallinule** *Porphyrio martinicus* was present at Conceição, Faial, Azores, on 16-20 February. The **American Coots** *Fulica americana* found in November 2014 at Lough Kill, Kerry, Ireland, and on North Uist, Outer Hebrides, Scotland, stayed into March. From at least 25 January to 6 February, one was present at Lagoa Azul, São Miguel.

LOONS TO CORMORANTS At Penzance, Cornwall, England, the **Pacific Loon** *Gavia pacifica* first seen on 21 February 2001 was again present from 23 November 2014 into March; possibly, a second one was also present. The first-winter **Yellow-billed Loon** *G adamsii* in south-eastern Sachsen, Germany, remained through December-January until at least 28 February. In the Netherlands, a wintering **Black Stork** *Ciconia nigra* near Schiphol airport, Amsterdam, Noord-Holland, was infrequently seen until at least 26 March. A second calendar-year **Dalmatian Pelican** *Pelecanus crispus* at Borów, Łęczyca, Łódź, from 8 to at least 24 March was the sixth for Poland. From 22 March, a second calendar-year was present in Hessen, Germany. In the Azores, the first-winter **Green Heron** *Butorides virescens* at Sete Cicades on São Miguel remained through late January until at least 25 February. The first **Pygmy Cormorant** *Phalacrocorax pygmeus* for Spain at La Massona, Aiguamolls de l'Empordà, Catalunya, from 13 December 2014 stayed until at least 22 March.

184 Pallas's Gull / Reuzenzwartkopmeeuw *Larus ichthyaetus*, third calendar-year, with Grey Heron / Blauwe Reiger *Ardea cinerea*, Parc natural de l'Albufera, València, Spain, 9 February 2015 (Juan Sagardía)

185 Glaucous-winged Gull / Beringmeeuw *Larus glaucescens*, subadult, Reykavík, Iceland, 19 February 2015 (Mike Gibbons)

186 Least Sandpiper / Kleinste Strandloper *Calidris minutilla*, Santa Maria, Sal, Cape Verde Islands, 21 January 2015
(René Pop)

187 Harlequin Duck / Harlekijneend *Histrionicus histrionicus*, first-winter male, Donmouth, Aberdeenshire, Scotland, 5 February 2015 (Graham Catley)

188 Laughing Gull / Lachmeeuw *Larus atricilla*, first-winter, New Brighton, Cheshire, England, 1 March 2015
(Martin Gottschling)

189 African Skimmers / Afrikaanse Schaarbekken *Rhynchops flavirostris*, Taqah, Salalah, Oman, 27 January 2015
(Robert Tovey)

190 Smithsonian Gull / Amerikaanse Zilvermeeuw *Larus smithsonianus*, adult, Lires, A Coruña, Spain, 5 February 2015 (*Martin Gottschling*) **191** Kumlien's Gull / Kumliens Meeuw *Larus glaucooides kumlieni*, first-winter, Aveiro, Portugal, 7 March 2015 (*David Monticelli*) **192** Bonaparte's Gull / Kleine Kokmeeuw *Chroicocephalus philadelphia*, adult winter, Cariño, A Coruña, Spain, 3 February 2015 (*Martin Gottschling*) **193** Smithsonian Gull / Amerikaanse Zilvermeeuw *Larus smithsonianus*, adult, Lires, A Coruña, Spain, 1 March 2015 (*David Monticelli*)

WADERS In the Azores, up to seven (on 1 February) **Semipalmated Plovers** *Charadrius semipalmatus* were present at Cabo da Praia, Terceira, from late January to at least 16 February. In the Cape Verde Islands, single **Least Sandpipers** *Calidris minutilla* were photographed on Sal on 21 January and on Boa Vista on 11 February. The **Spotted Sandpiper** *Actitis macularius* at Hamrarna, Fårabäck, Skåne, from 25 November 2014 to at least 9 February was the eighth for Sweden. The fourth for the Netherlands was present at Medemblik, Noord-Holland, from 19 January into March. In the Azores, one was seen on Pico on 22 February. Also in the Azores, up to two **Hudsonian Whimbrels** *Numenius hudsonicus* and a first-winter **Short-billed Dowitcher** *Limnodromus griseus* stayed at Cabo da Praia until at least 17 March and three **Wilson's Snipes** *Gallinago delicata* were seen at Lagoa do Ginjal, Santa Maria, on 11 February.

GULLS TO TERNS An adult **Ivory Gull** *Pagophila eburnea* was photographed at Vardø, Norway, on 22 March and still present on 24 March. Up to three adult **Bonaparte's Gulls** *Chroicocephalus philadelphia* occurred in A Coruña, Spain, from 26 November 2014 to late March. Also in late March, singles were found in Britain and in Waterford, Ireland. An adult photographed at Dakhla on 19 March was the first for the Western Sahara. The **Grey-headed Gull** *C cirrocephalus* first present in June-July 2013 was back at Biceglie, Puglia, Italy, from 28 November 2014 to at least 8 February. In Spain, a first-winter **Franklin's Gull** *Larus pipixcan* wintered at Costa Ballena, Rota, Andalucía, from December 2014 to at least 9 February. A third calendar-year stayed at Hendaye, Pyrénées-Atlantique, France, from 26 February onwards. The third calendar-year **Pallas's Gull** *L ichthyaetus* wintering at València, Spain, into March was probably the same bird as the one first seen on 21 March 2014. In the Azores, 22 **Ring-billed Gulls** *L delawarensis* were reported

194 Barrow's Goldeneye / IJslandse Brilduiker *Bucephala islandica*, adult male, Preetz, Schleswig-Holstein, Germany, 22 February 2015 (*Martin Gottschling*) **195** Brown Shrike / Bruine Klauwier *Lanius cristatus*, adult, Deltebre, Tarragona, Spain, 14 February 2015 (*Juan Sagardía*) **196** Thayer's Gull / Thayers Meeuw *Larus thayeri*, first-winter, Rufforth Airfield, York, North Yorkshire, England, 2 March 2015 (*Tom Lowe*) **197** Thayer's Gull / Thayers Meeuw *Larus thayeri*, adult-winter, Lago, Xove, Lugo, Spain, 3 February 2015 (*Martin Gottschling*)

ed from Lajes airfield, Terceira, on 16 February. The returning adult **Thayer's Gull** *L thayeri* ('Cipriana', born in 2007) at Lago, Xove, Lugo, Spain, remained from 28 December 2014 into late March. On 2 March, a first-winter was found at Rufforth Airfield, York, North Yorkshire, England. The adult **Smithsonian Gull** *L smithsonianus* at Lires, A Coruña, stayed from 7 December 2014 into March; it was first seen as an adult on 28 December 2011 (cf Dutch Birding 34: 294-301, 2012). The returning third-winter seen from 2014 remained at Ondarroa, Bizkaia, until at least 1 February and a second-winter stayed at Hondarribia, Bizkaia, from 27 February. The adult **Slaty-backed Gull** *L schistisagus* at Killybegs, Donegal, Ireland, on 17-18 January was again seen on 11 February. The subadult **Glaucous-winged Gull** *L glaucescens* at Reykjavík from 30 January to at least 12 March was the first or second for Iceland. Two **African Skimmers** *Rynchops flavirostris* at Taqah beach from 6 January to late February were the first for Oman.

RAPTORS TO OWLS If accepted, a juvenile **Bateleur** *Terathopius ecaudatus* reported from Lakhish, Judean plains, on 30 January was the ninth for Israel. A **Lesser Spotted Eagle** *Aquila pomarina* stayed at La Janda, Cádiz, Spain, from 5 January to at least 15 February. A **Steppe Eagle** *A nipalensis* at Audru on 1 February was the second for Estonia. In the Netherlands, the **Long-legged Buzzard** *Buteo rufinus* remained from 17 October 2014 to at least 27 February at Tweede Maasvlakte, Rotterdam, Zuid-Holland; the previous winter, it was present from 25 September 2013 to 25 March. The first **Snowy Owl** *Bubo scandiacus* in a century for Hungary was an immature at Baranya on 14 February. In north-eastern Iran, a **Hume's Owl** *Strix butleri* 'sensu lato' (cf Kirwan et al 2015) was photographed near the Malekabad garden, Mashhad, Kharasan-e Razavi province, on 21 January. There is no previous record for Iran and the nearest of its kind was Hume's type specimen of 1878 from the Mekran coast in south-westernmost

198 Sudan Golden Sparrows / Bruinruggoudmussen *Passer luteus*, with Desert Sparrow / Woestijnmus *P simplex*, male, Bir Anzarane, Western Sahara, Morocco, 6 February 2015 (Med Lamine Samlali)

199 Yellow-browed Warbler / Bladkoning *Phylloscopus inornatus*, Fuerteventura, Canary Islands, 27 January 2015 (Jeroen van der Zwan)

Pakistan (cf Robb & The Sound Approach in *Undiscovered owls* 2015, Dutch Birding 35: 283-284, plate 382-384, 2013). An **Omani Owl** *S omanensis* discovered in Fujairah Emirate on 8 March was the first for United Arab Emirates (and the first outside Oman).

WOODPECKERS TO FALCONS In the Azores, a **Northern Flicker** *Colaptes auratus* was seen at the Pedro Miguel botanical garden on Faial on 26 February. On Gotland, the third **Middle Spotted Woodpecker** *Dendrocopos medius* for Sweden since 1982 stayed from 28 December 2014 to at least 9 February. An adult female **Lanner Falcon** *Falco biarmicus* flew in from Africa to Gibraltar on 25 February.

SHRIKES TO THRUSHES The first-year **Brown Shrike** *Lanius cristatus* at Deltebre, Tarragona, Spain, from 31 December 2014 remained until at least 15 March. The **Azure Tit** *Cyanistes cyaneus* at Kolari, Finland, from 8 November 2014 stayed into late March. An escapee wearing a blue ring at Amsterdam-Noord, Noord-Holland, from 20 February to 5 March was the third in the Netherlands within a year, of which at least two were wearing suspicious rings. A **Calandra Lark** *Melanocorypha calandra* at Masku from 8 February into March was the 12th for Finland. The first for Lithuania was found at Upyte on 26 January. An **Asian Desert Warbler** *Sylvia nana* was found at Pointe du Devin, Vendée, France, on 24 March. It transpires that an **African Desert Warbler** *S deserti* had been photographed at Albufera de Valencia on 4 October 2014; there was one previous record for the Mediterranean coast of Spain in Alicante in October 2011. From 30 December 2014 into March, a **Wallcreeper**

Tichodroma muraria was present at Dinant, Namur, Belgium. A first-summer male **Desert Wheatear** *Oenanthe deserti* stayed on St Agnes, Scilly, England, from 21 March.

ACCENTORS TO SPARROWS The **Black-throated Accentor** *Prunella atrogularis* at Marjaniemi, Hailuoto, Finland, remained from 8 December 2014 into late March. In south-eastern Western Sahara, up to 31 **Sudan Golden Sparrows** *Passer luteus* were photographed at Bir Anzarane from 30 January to 6 February; it concerns the northernmost record as previous sightings were some 130 km to the south in the Awsred area. An **Olive-backed Pipit** *Anthus hodgsoni* was found in the garden of a hotel at Costa Calma, Fuerteventura, Canary Islands, on 4 March. The second **Dark-eyed Junco** *Junco hyemalis* for the Netherlands was a first-winter at Beijum, Groningen, from 1 February to at least 29 March.

For a number of reports Birdwatch, British Birds, Go-South Bulletin, Sovon-Nieuws, www.birdguides.com, www.netflugl.dk and www.rarebirdalert.co.uk were consulted. We wish to thank Brahim Bakass, Garry Bakker, Patrick Bergier, Richard Bonser, Johan Buckens, Rolf Christensen, Andrea Corso, Kris De Rouck, Bart De Schutter, Klaas van Dijk, Philippe J Dubois (France), Hugues Dufourny, Enno Ebels, Dick Forsman, Raymond Galea, Martin Gottschling, Geert Groot Koerkamp, Marcello Grusso, Ricard Gutiérrez, Jacky Judas, Ibrahim Khader, Daniel Kratzer, Albert de Jong, Elvin Miller, lukasz Ławicki (www.clanga.com), Vincent Legrand, André van Loon, Tom Lowe, Dominic Mitchell, Geir Mobakken (Norway), Babak Musavi, Gert Ottens, Yoav Perlman, René Pop, Magnus Robb, Luciano Ruggieri, Michael Sammut, Roy Slaterus, Roland van der Vliet, Peter de Vries, Gary Woods and Jeroen van der Zwan for their help in compiling this review.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands
(arnoud.vandenberg@planet.nl)

Recente meldingen

Dit overzicht van recente meldingen van zeldzame en interessante vogels in Nederland beslaat voornamelijk de periode **januari-februari 2015**. De vermelde gevallen zijn merendeels niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. Alle vogelaars die de moeite namen om hun waarnemingen aan ons door te geven worden hartelijk bedankt. Waarnemers van soorten in Nederland die worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) wordt verzocht hun waarnemingen zo spoedig mogelijk in te dienen via www.dutchavifauna.nl.

EENDEN Enkele 10-tallen **Witbuikrotganzen** *Branta hrota* doken op diverse plekken in de kustprovincies op, met als hoogste aantal 10 op 19 februari bij Hippolytushoef, Noord-Holland. In totaal werden c 25 **Zwarte Rotganzen** *B nigricans* gemeld, alle in het Waddengebied en Delta-gebied. Het hoogste aantal bijeen was zes op 15 februari, eveneens bij Hippolytushoef. **Roodhalsganzen** *B ruficol-*

lis waren er weer volop, met waarnemingen op ten minste 40 locaties. Groepen van vier werden gezien in Friesland: bij Wierum, bij Cornwerd en op Terschelling. Tot half februari werden er maximaal 16 **Taigarietganzen** *Anser fabalis* gemeld in de omgeving van Boxtel en Udenhout, Noord-Brabant. De eerste-winter **Groenlandse Kogans** *A albifrons flavirostris* bij Middelburg, Zeeland, werd tot 22 februari onregelmatig gezien. **Dwergganzen** *A erythropus* werden op c 15 plekken gemeld, met de hoogste aantallen zoals gewoonlijk bij Strijen, Zuid-Holland (maximaal 24 op 24 februari), en bij Petten, Noord-Holland (maximaal 46 op 6 februari). Een adult mannetje **Brilzee-eend** *Melanitta perspicillata* zwom op 7 februari op flinke afstand langs de Brouwersdam, Zuid-Holland. **Buffelkoppenden** *Bucephala albeola* trokken de gehele periode bekijks op de Gaatkensplas bij Barendrecht, Zuid-Holland (het vertrouwde adulte mannetje); op het Vossemeer bij Ketelhaven, Flevoland; op het IJsselmeer nabij Den Oever, Noord-Holland; en bij Heel,

200 Kleine Geelpootruiter / Lesser Yellowlegs *Tringa flavipes*, adult-winter, Schokland, Flevoland, 27 februari 2015
(Lubbert Spaansen)

201 Kleine Geelpootruiter / Lesser Yellowlegs *Tringa flavipes*, adult-winter, Schokland, Flevoland, 27 februari 2015
(Martin van der Schalk)

202 Amerikaanse Oeverloper / Spotted Sandpiper *Actitis macularius*, eerste-winter, Medemblik, Noord-Holland, 15 februari 2015 (*Jaap Denee*)

203 Amerikaanse Oeverloper / Spotted Sandpiper *Actitis macularius*, eerste-winter, Medemblik, Noord-Holland, 8 februari 2015 (*Diederik Kok*)

204-205 Kleine Trap / Little Bustard *Tetrax tetrax*, eerste-winter, Polder Arkemheen, Nijkerk, Gelderland, 27 januari 2015 (Jaap Denee) **206** Kleine Burgemeester / Iceland Gull *Larus glaucoides*, eerste-winter, Amsterdam, Noord-Holland, 6 januari 2015 (Rob Halff) **207** Kleine Topper / Lesser Scaup *Aythya affinis*, mannetje, Lorentzhaven, Harderwijk, Gelderland, 28 januari 2015 (Jaap Denee)

Limburg. Er werden c 12 **Witoogeenden** *Aythya nyroca* doorgegeven. Een vogel op 23 januari bij Ouderkerk aan de Amstel, Noord-Holland, droeg een gele kleuring en was vermoedelijk afkomstig uit een introductieproject in Niedersachsen, Duitsland. Een mannetje **Ringsnaveleend** *A collaris* bevond zich van 31 januari tot in maart in de Vlietlanden bij Vlaardingen, Zuid-Holland; mogelijk betrof het dezelfde vogel als in maart 2014. Op 8 februari maakte hij een uitstapje naar de Nieuwe Maas bij Vlaardingen. Mannetjes **Kleine Topper** *A affinis* werden gemeld tot 27 februari op het Veluwemeer bij Biddinghuizen, Flevoland; van 3 tot 26 januari onregelmatig een tweede op diezelfde locatie; van 27 tot 30 januari op het Veluwemeer bij Harderwijk (Lorentzhaven), Gelderland; op 31 januari en 1 februari op de Dijkwielen in de Wieringermeer, Noord-Holland; en van 20 tot 22 februari bij Medemblik, Noord-Holland; de laatste vogel liet zich matig documenteren en was daarom niet geheel zeker. Een mannetje **Zomertaling** *Anas querquedula* vanaf

22 februari bij Zaltbommel, Gelderland, was er vroeg bij. Mannetjes **Amerikaanse Smient** *A americana* werden opgemerkt van 10 tot 12 januari bij Ritthem, Zeeland, en van 28 februari tot 7 maart op het Valkenburgse Meer bij Katwijk, Zuid-Holland. Mannetjes **Amerikaanse Winter-taling** *A carolinensis* zwommen van 8 tot 19 februari in de Lauwersmeer, Groningen, en op 23 februari bij Dijkmanshuizen op Texel, Noord-Holland.

FLAMINGO'S TOT IBISSEN Op 17 januari verschenen vijf ongeringde **Flamingo's** *Phoenicopterus roseus* – waarschijnlijk twee adulte en drie derde-kalenderjaarvogels – bij Zevenhuizen, Zuid-Holland. Een dag later doken ze op bij Durgerdam, Noord-Holland, waar ze tot in maart bleven. Bij Battenoord, Zuid-Holland, waren langdurig maximaal 12 exemplaren aanwezig in het gezelschap van ten minste één Caribische Flamingo *P ruber* en c 38 Chileense Flamingo's *P chilensis*. De **Oosterse Tortel** *Streptopelia orientalis* die vanaf 30 december in Vlaar-

208 Roze Spreeuw / Rosy Starling *Pastor roseus*, eerste-winter, Vlaardingen, Zuid-Holland, 27 februari 2015 (*Eric Menkveld*) **209** Roze Spreeuw / Rosy Starling *Pastor roseus*, eerste-winter, Kollum, Friesland, 8 februari 2015 (*Alex Bos*) **210** Dwerggors / Little Bunting *Emberiza pusilla*, Zwanenwater, Callantsoog, Noord-Holland, 3 februari 2015 (*Eric Menkveld*) **211** Siberische Boompieper / Olive-backed Pipit *Anthus hodgsoni*, Muiderberg, Noord-Holland, 1 januari 2015 (*Conny Leijdekker-Winthorst*)

dingen verbleef werd tot 25 februari waargenomen. Een tweede-kalenderjaar **Kwartelkoning** *Crex crex* werd op 11 januari dood gevonden bij Holwerd, Friesland. Winterwaarnemingen zijn extreem zeldzaam, met in januari waarschijnlijk slechts één eerder gedocumenteerd geval: op 1 januari 2002 gefilmd in Honselersdijk, Zuid-Holland (www.youtube.com/watch?v=JtGtwGbjwb0). Een **Kleine Trap** *Tetrax tetrax* verbleef van 23 tot 29 januari in Polder Arnhemheen bij Nijkerk, Gelderland. Drie **Ijsduikers** *Gavia immer* op ten minste 10 en 11 februari op het Volkerak, Zuid-Holland, zijn het vermelden waard. De overwinterende **Zwarte Ooievaar** *Ciconia nigra* verbleef in ieder geval tot in maart in de (wijde) omgeving van Schiphol, Noord-Holland. Daarnaast waren er waarnemingen op 15 februari over Rijnsaterwoude en later Moerkapelle in Zuid-Holland. De ongeringde **Roze Pelikaan** *Pelecanus onocrotalus* in Noord-Holland bleef de gehele periode trouw aan een vijvertje midden in

Callantsoog, waar hij regelmatig werd gevoerd. Een adulte **Kwak** *Nycticorax nycticorax* op 31 januari bij Wintelre, Noord-Brabant, was de enige buiten de bekende 'dierentuinlocaties'. Een 10-tal **Koereigers** *Bubulcus ibis* werd doorgegeven, waaronder een mak exemplaar in januari aan beide zijden van de Oude Waver, Noord-Holland/Utrecht. In februari werd op 197 slaappleaatsen verspreid over het land een recordaantal van liefst 6390 overwinterende **Grote Zilverreigers** *Casmerodius albus* geteld. **Zwarte Ibissen** *Plegadis falcinellus* verbleven de gehele periode bij Leidschendam, Zuid-Holland (vier); bij Koedijk, Noord-Holland (drie); en bij Nieuwkoop, Zuid-Holland (twee).

STRANDLOPERS TOT MEEUWEN In de eerste weken van januari werden zeven **Rosse Franjepoten** *Phalaropus fulicarius* gezien, waaronder twee bij Vlissingen, Zeeland. De tweede twitchbare **Amerikaanse Oeverloper** *Actitis*

212 Oosterse Tortel / Oriental Turtle Dove *Streptopelia orientalis*, Vlaardingen, Zuid-Holland, 31 januari 2015
(Harvey van Diek)

213 Kleine Vliegenvanger / Red-breasted Flycatcher *Ficedula parva*, Tenkinkbos, Winterswijk, Gelderland,
6 januari 2015 (Jurriën van Deijk)

214 Roze Spreeuw / Rosy Starling *Pastor roseus*, eerste-winter, Vlaardingen, Zuid-Holland, 23 januari 2015
(Martin van der Schalk)

215 Humes Braamsluiper / Hume's Lesser Whitethroat *Sylvia althaea blythi/halimodendri*, Callantsoog,
Noord-Holland, 17 februari 2015 (Mattias Hofstede)

Recente meldingen

macularius (vierde geval) verbleef vanaf ten minste 19 januari tot in maart op De Vooroever bij Medemblik; de vogel werd op 20 januari herkend aan de hand van foto's door een vogelaar die de eerste twitchbare had gemist en sindsdien gericht meldingen van Oeverlopers *A hypoleucos* op www.waarneming.nl controleerde.

Kleine Geelpootruiters *Tringa flavipes* verbleven van 22 tot 27 februari bij Schokland in de Noordoostpolder, Flevoland, en vanaf 28 februari in de omgeving van Everdingen, Utrecht. Zekere waarnemingen van **Papegaaiduikers** *Fratercula arctica* kwamen in deze periode alleen van het Continentale Plat. De **Zwarte Zeekoet** *Cephus grylle* van de Brouwersdam bleef de gehele periode. Op 4 januari vloog bovendien een exemplaar langs Ameland, Friesland. Een **Kleine Alk** *Alle alle* werd op 3 februari opgeraapt in een woonwijk in Den Haag, Zuid-Holland, waar hij op de vlucht was voor enkele huiskatten, en overgebracht naar een asiel. Verder waren er waarnemingen op 11 januari in Noord-Holland bij Camperduin en langs Den Helder, op 14 februari op Ameland (dood) en op 22 februari langs Texel. Langs de kust werden nog c 40 **Middelste Jagers** *Stercorarius pomarinus* gemeld, merendeels in de eerste helft van januari. Er werden c 10 **Kleine Burgemeesters** *Larus glaucooides* gezien, zoals gebruikelijk vooral langs de Noordzeekust. Op enige afstand van zee waren er waarnemingen van 6 januari tot in maart in Amsterdam, Noord-Holland (eerste-winter); van 17 tot 20 januari overnachtend op het Hoornse Meer bij Haren, Groningen (tweede-winter); en op 6 en 7 februari bij Alphen aan den Rijn, Zuid-Holland (eerste-winter). Er werden zeven **Grote Burgemeesters** *L hyperboreus* waargenomen, waaronder één voor lange tijd op diverse plekken langs de Zuid-Hollandse kust.

SPERWERS TOT UILEN De **Arendbuizerd** *Buteo rufinus* van de Tweede Maasvlakte, Zuid-Holland, bleef tot 27 februari. In Friesland werden maar liefst 1740 **Ransuilen** *Asio otus* geteld op in totaal 143 slaapplekken; het grootste aantal bijeen bedroeg 120. Op sommige plekken waren eveneens forse aantallen **Velduilen** *A flammeus* aanwezig, zoals maximaal 32 bij elkaar op Ameland en een extreem aantal van 160 (!) in de omgeving van Heeg, Friesland. **Oehoes** *Bubo bubo* hielden de gemoederen flink bezig, niet alleen onder vogelaars. Een vogel in Purmerend, Noord-Holland, viel mensen aan en werd in de pers daarom al snel omgedoopt tot de 'terror-oehoe'. Uiteindelijk werd de vogel weggevangen. In Noordeinde, Gelderland, zat juist de 'knuffeloehoe', een vogel die zonder zijn nagels in huiden te planten graag op hoofden van mensen zat. Ook in het Griffpark in Utrecht, Utrecht (17 februari); op 2 maart werd vermoedelijk dezelfde vogel als raamslachtoffer in Kanaleneiland, Utrecht, gevonden en bleek deze in bezit van een Duitse gevangenschapsring, en Rotterdam, Zuid-Holland, op 16 februari en in het nabijgelegen Poortugaal, Zuid-Holland op 17 februari, doken stadse Oehoes op. Dit alles leidde tot de gebruikelijke discussies over hun herkomst: betrof het dispersie van jongen als gevolg van een toenemende populatie of waren het meestal escapes?

HOPPEN TOT BOSZANGERS De overwinterende **Hop** *Upupa epops* bij Delfgauw, Zuid-Holland, werd op 18 februari voor het laatst gezien. Een **Grijskopspecht** *Picus canus* werd op 1 februari gemeld in een tuin in Valkenburg, Limburg. Naast kleine concentraties in het noorden, doken hier en daar in het westen en midden van het land nog solitaire **Bonte Kraaien** *Corvus cornix* op, met onder andere een vogel in Rotterdam. Een ontsnapte **Azuurmees** *Cyanistes cyanus* met een donkerblauwe ring met witte inscriptie om zijn linkerpoot verbleef van ten minste 20 februari tot 5 maart in Amsterdam-Noord; in april 2014 was er ook al een exemplaar met een blauwe ring (en in dezelfde maand een vogel waarvan de poten niet gedocumenteerd werden). De eerste **Boerenzwaluwen** *Hirundo rustica* werden gemeld op 28 februari in de Wieringermeer, Noord-Holland, en bij Naaldwijk, Zuid-Holland. De **Pallas' Boszanger** *Phylloscopus proregulus* in de Oostvaardersplassen bij Lelystad, Flevoland, werd op 8 januari voor het laatst gemeld. In Weesp, Noord-Holland, verbleef vanaf eind december een **Siberische Tijftjaf** *P tristis*; vanaf 11 januari kreeg deze gezelschap van een tweede en beide bleven tot 7 februari. Van 14 tot 18 januari vertoefde er één in Amsterdam en er was een vangst op 16 januari bij Den Oever. Een afwijkende vogel in de Lauwersmeer, Groningen, hield de gemoederen vanaf 21 februari bezig omdat hij nogal wat geel in het verenkleed vertoonde. Van een vermoedelijke **Humes Braamsluiper** *Sylvia althaea* in Almere, Flevoland, vanaf eind december tot in elk geval 16 januari werd de exacte locatie stilgehouden. Een tweede – die naast tikkende roepjes af en toe een ratelende roep ten gehore bracht – liet zich van 27 januari tot in maart uitvoerig bestuderen (maar niet vangen) in Callantsoog.

BOOMKRUIPERS TOT Vliegenvangers Een **Taigaboomkruiper** *Certhia familiaris* werd op 3 januari gefotografeerd in Bungalowpark Slufteroord op Texel. Waarnemingen van **Pestvogels** *Bombus garrulus* kwamen uit alle provincies, al kwam de overgrote meerderheid uit de noordelijke helft van het land. Op diverse plekken werden groepen van meer dan 10 gemeld, met als maximum 21 op 3 februari over Beijum, Groningen, Groningen, en op 19 februari in Den Helder. Andere veelbezochte groepen verbleven in Lelystad (maximaal 17); in Julianadorp, Noord-Holland (maximaal 14); bij Oostvoorne, Zuid-Holland (maximaal negen); en in Zandvoort, Noord-Holland (maximaal acht). Het gebeurt niet vaak dat er **Roze Spreeuwen** *Pastor rosetus* overwinteren. Deze winter bleef de in Duitsland geringde vogel van Vlaardingen tot in maart; in Vlissingen, Zeeland, bleek al vanaf september een juveniele vogel aanwezig, die ook tot in maart bleef; en van 4 januari tot 24 februari hield een eerstejaars zich op in Kollum, Friesland. Op 22 februari werd een **Waterspreeuw** *Cinclus cinclus* gefilmde vanaf de oever van de Maas in Eijsden, Limburg. Een handvol winterse **Beflijsters** *Turdus torquatus* werd gemeld, waaronder op 6 januari in Tilburg, Noord-Brabant, en op 2 februari op Terschelling, Friesland. Een **Kleine Vliegenvanger** *Ficedula parva* verbleef van 1 tot 22 januari bij Winterswijk, Gelderland. Winterwaarnemingen

216 Dwerggors / Little Bunting *Emberiza pusilla*, Zwanenwater, Callantsoog, Noord-Holland, 12 maart 2015
(Mattias Hofstede)

217 Siberische Tjiftjaffen / Siberian Chiffchaffs *Phylloscopus tristis*, Weesp, Noord-Holland, 16 januari 2015
(Edial Dekker)

218 Grijs Junco / Dark-eyed Junco *Junco hyemalis*, eerste-winter, Beijum, Groningen, Groningen, 3 februari 2015
(Martin van der Schalk)

van deze soort zijn hoogst uitzonderlijk en voor zover bekend is dit het eerste januari-geval.

KWIKSTAARTEN TOT GORZEN Een **Gele Kwikstaart** *Motacilla flava* werd op 21 januari gefotografeerd bij Terneuzen, Zeeland. Maximaal twee **Grote Piepers** *Anthus richardi* verbleven tot 26 januari in Waterland, Noord-Holland. Andere werden gezien op 4 januari in de Lauwersmeer, Groningen, en van 20 januari tot 1 februari in de Amsterdamse Waterleidingduinen, Noord-Holland. Ondanks de sterke toename van het aantal naarswaarnemingen kwam de waarneming van een **Siberische Boompieper** *Anthus hodgsoni* op 1 januari bij Muiderberg, Noord-Holland, als een verrassing; precies vanaf deze datum wordt de soort overigens niet meer beoordeeld door de CDNA. Dezelfde vogelaar die in november 2004 praktisch vanuit zijn huis te Beijum, Groningen, de eerste twitchbare Haakbekken *Pinicola enucleator* ontdekte, vond daar nu op 1 februari de eer-

ste twitchbare **Grijs Junco** *Junco hyemalis* die bleef tot in maart. Het betrof een eerste-winter *J. h. hyemalis*, waarschijnlijk een vrouwtje. Het enige eerdere geval betrof een uitgeput mannetje dat tijdens een sneeuwstorm in februari 1962 werd gevangen zittend op een volière in Rotterdam en vervolgens tot zijn dood op 7 november 1968 in dezelfde volière verbleef. Een **Dwerggors** *Emberiza pusilla* liet zich van 27 januari tot in maart met enige regelmaat bekijken tussen Geelgorzen *E. citrinella* bij Callantsoog. De grootste aantallen **Grauwe Gorzen** *E. calandra* verbleven bij Doenrade, Limburg (maximaal 40 op 21 februari), en bij Biervliet, Zeeland (maximaal vier). Op 6 en 7 februari was er één aanwezig bij Slagharen, Overijssel.

Voor zijn hulp bij het samenstellen van deze rubriek bedanken we Hans Groot. Daarnaast is dankbaar gebruikgemaakt van de websites dutchbirdalerts.nl, waarneming.nl, trektellen.nl, sovonnl.nl en lauwersmeer.com.

Roy Slaterus, Bervoetsbos 71, 2134 PM Hoofddorp, Nederland (roy.slaterus@dutchbirding.nl)
Vincent van der Spek, Acaciastraat 212, 2565 KJ Den Haag, Nederland (vincent.van.der.spek@dutchbirding.nl)
Martijn Renders, Frans Hanegraafstraat 18, 4273 EK Hank, Nederland (martijnrenders@gmail.com)

DB Actueel

Grijze Junco in Groningen Op zondagmiddag 1 februari 2015 bezocht ik (Jacob Bosma) mijn 'local patch', een rondje langs de begroeide geluidswallen van de ringweg tussen Beijum-Noord en Beijum-Zuid in het noorden van de stad Groningen, Groningen. Het was koud en mistig en er was maar weinig te beleven aan vogels. Op de terugweg hoorde ik bij de volkstuintjes het ijle getik van een Zanglijster *Turdus philomelos* op me af komen. Toen de bewuste vogel mij passeerde zag ik echter geen lijster – eerder een gors. Hij riep nog een aantal keren en verdween hoog achter de bomen. Verbouwereerd bleef ik staan; ik had weinig aan de vogel gezien maar dit leek op het geluid van een Bosgors *Emberiza rustica* of Dwerggors *E pusilla*. Ik wachtte een klein uur in de hoop dat de vogel terugkwam maar er gebeurde niets. Ik baalde – een waarschijnlijk leuke gors vlakbij huis, maar eentje zonder naam. De rest van de dag bleef het knagen en ik besloot de volgende ochtend terug te gaan. Het was per slot van rekening geen trektijd en een overwinterende gors zou waarschijnlijk terugkeren naar de plek. Na een aantal winterse buien ging ik op maandag 2 februari rond 11:00 weer richting volkstuintjes. Ik strooide wat zaad op verschillende plekken langs het schelpenpad, had ondertussen de geluidsrecorder aanstaan, toen opeens rechts van mij dezelfde

vogel weer uit de tuintjes kwam vliegen. Dit keer was de roep meer tweelettergrepig, een snel *p'tit* wat sterk deed denken aan Geelgors *E citrinella*. Ook zag ik een relatief lange staart. Dus toch gewoon Geelgors...? Maar de iele tikjes van een dag eerder zaten me niet lekker en een Geelgors had voor m'n gevoel groter moeten zijn. Ik besloot weer te wachten en even na 12:00 kwam de vogel luid roepend dichtbij in een fruitboom zitten. Gespannen richtte ik mijn verrekijker – waar ik iets bruins en streperigs verwachtte, zag ik een grijze kop, witte buik en roze snavel. Ik had een Grijze Junco *Junco hyemalis* in beeld! Ik had geen ervaring met deze Amerikaanse soort maar bepaalde plaatjes uit de vogelgids vergeet je niet. De vogel was onrustig en riep veel, nu een bijna Braamsluiper *Sylvia curruca*-achtig tek. Ik kon nog net twee foto's maken voordat de junco opvloog naar de bomen bij de ringweg.

Om 12:15 stuurde ik de waarneming inclusief beide foto's door aan de 'Grunn Twitchers-groep' en even later werd het nieuws verder verspreid via Dutch Bird Alerts. Een aantal mensen kon gelukkig snel komen en om 13:00 werd de vogel teruggevonden. We konden vaststellen dat hij ongeringd was en de juiste kleedkenmerken had voor de nominaat *J h hyemalis*, die vaker in Europa als dwaalgast is gezien. Terwijl het aantal voge-

219 Grijze Junco / Dark-eyed Junco *Junco hyemalis*, eerste-winter, Beijum, Groningen, Groningen, 6 februari 2015
(Harvey van Diek)

220 Grijs Junco / Dark-eyed Junco *Junco hyemalis*, eerste-winter, Beijum, Groningen, Groningen, 16 februari 2015 (Co van der Wardt)

laars snel groeide begon langzaam de impact van deze vondst tot me door te dringen: ruim 10 jaar na de twee Haakbekken *Pinicola enucleator* (november 2004) vond ik opnieuw een extreme dwaalgast vlak bij huis! Tot iets na 16:00 liet de junco zich zien, vaak kort en op afstand in de volkstuintjes maar voor iedereen goed herkenbaar. De volgende dag werd hij al vroeg teruggevonden en vanaf die dag vrijwel dagelijks gezien door aanvankelijk 100en en later 10-tallen of enkele vogelaars per dag. Ook vanuit andere Europese landen, waaronder Finland, Polen en Tsjechië, werd de vogel getwicht. Zoals meestal met dwaalgasten in woonwijken was er ruime aandacht in de pers, zowel op televisie als op diverse websites en in de dagbladen. Op 14 februari hoorde ik de vogel voor het eerst wat zangachtige geluiden maken en ook daarna werden regelmatig zachte trillers en gekwetter gehoord. Tot ten minste 29 maart bleef hij aanwezig. Op basis van kleeckenmerken betrof het een eerste-winter, en zeer waarschijnlijk een vrouwtje (van vrouwtjes is bekend dat ze een zachte en gevarieerde zang kunnen laten horen).

Grijze Junco broedt in grote delen van Noord-Amerika (met een breed palet aan ondersoorten) en nominaat *hyemalis* is een dwaalgast in het West-Palearctische gebied. Er zijn buiten Nederland gevallen van de Azoren (1), Brittannië (39), Denemarken (1), Gibraltar (1), Ierland (2), IJsland (1), Noorwegen (3 gevallen, 4 exem-

plaren) en Polen (1). De eerste Grijs Junco voor Nederland werd in februari 1962 tijdens een sneeuwstorm verzwakt gevonden door J van Werven boven op een voliëre in de Overijsselsestraat in Rotterdam-Zuid, Zuid-Holland. Deze vogel sleet zijn verdere leven in diezelfde voliëre. Nadat hij op 7 november 1968 overleed werd de opgezette vogel opgenomen in de collectie van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam (NMR). Speciaal voor vogelliefhebbers die niet naar Groningen wilden afreizen om een Grijs Junco te zien werd de Rotterdamse junco in februari tijdelijk tentoongesteld. JACOB BOSMA

DARK-EYED JUNCO On 1 February 2015, a first-winter Dark-eyed Junco *Junco hyemalis*, most probably a female, was found in the suburb Beijum in the city of Groningen, Groningen, the Netherlands. The bird stayed until at least 29 March. From mid-February onwards, it was regularly heard in (sub)song. It belonged to the nominate subspecies *J/h hyemalis*, a regular vagrant from North America to Europe with c 50 records, of which 80% in Britain. It was the second for the Netherlands, after one found weakened during a snow storm, perched on an aviary in Rotterdam, Zuid-Holland, in February 1962 and kept in the same aviary until it died in November 1968.